

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**SAHİPSİZ KÖPEKLERE YÖNELİK BAKIM, TEDAVİ
VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN KONFOR
KOŞULLARININ BELİRLENMESİ VE
STANDARDİZASYON ÖNERİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

ASLI OFLUOĞLU

İSTANBUL, 2014

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MEKAN TASARIMI**

**SAHİPSİZ KÖPEKLERE YÖNELİK BAKIM,
TEDAVİ VE REHABİLİTASYON
MERKEZLERİNİN KONFOR KOŞULLARININ
BELİRLENMESİ VE STANDARDİZASYON
ÖNERİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

ASLI OFLUOĞLU

Tez Danışmanı: YRD. DOÇ. DR. NESLİHAN AYDIN YÖNET

İSTANBUL, 2014

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MEKAN TASARIMI

Tezin Adı: Sahipsiz Köpeklere Yönelik Bakım Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Konfor Koşullarının Belirlenmesi ve Standardizasyon Önerileri
Öğrencinin Adı Soyadı: Aslı Ofıluoğlu
Tez Savunma Tarihi: 09.06.2014

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Tunç BOZBURA
Enstitü Müdürü
İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylım.

Doç. Dr. Sezin TANRIÖVER
Program Koordinatörü
İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzalar

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Neslihan AYDIN YÖNET

.....

Üye

Doç. Dr. M. Bengü ULUENGİN

.....

Üye

Yrd. Doç. Dr. B. Onur TURAN

.....

TEŞEKKÜR

Tez yazım sürecime tecrübesi ve pozitifliği ile katkıda bulunan, daima bana zaman ayıran ve yardımlarını benden hiçbir zaman esirgemeyen yüksek lisans tez danışmanım değerli Yrd. Doç. Dr. Neslihan AYDIN YÖNET'e teşekkür ederim. Lisans sürecimde, 4002 kodlu proje dersimde danışmanım olan ve tasarımın hayvanlara yönelik de olabileceğini anıları ile destekleyerek açıklayan, bu sayede yüksek lisans konumu seçmemde bana ışık tutan Prof. Dr. Cengiz EREN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Tez araştırma sürecimde beni hayvanlar ile alakalı bilgilendiren, bakımevleri ile ilgili tecrübelerini benimle paylaşan ve hazırladığım anket formlarına katkıda bulunan Veteriner Hekim Ozan Ezgi BERBEROĞLU'na teşekkür ederim. Görüşme talebimi geri çevirmeyerek sorularıma cevap veren, yol göstericiliği ile çalışmama katkıda bulunan Türkiye'nin ilk veteriner psikologu Prof. Dr. Hazım Tamer DODURKA'ya teşekkür ederim. Hayvan Hakları Federasyonu'na (HAYTAP) ve HAYTAP gönüllülerinden, tez çalışmam için bilgilerini esirgemeyerek paylaşan Şebnem ASLAN'a, Filiz AKYOL'a ve Ufuk KAPUCU'ya müteşekkirim. Osmangazi Belediyesi Sahipsiz Hayvanlar Doğal Yaşam ve Tedavi Merkezi çalışanlarına teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan, desteklerini esirgemeyen ve motivasyonumu daima yüksek tutmamı sağlayan arkadaşlarım, Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümü mezunu Duygu Nazime HARMAN'a ve Yük. Müh. Çiğdem ÜNALAN'a teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca beni destekleyen, yüksek lisans konum ile alakalı beni daima yüreklendiren ve yönlendiren anneme ve babama teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışmama yön veren anket çalışmama katılan tüm katılımcılara, zaman ayırdıkları ve sergiledikleri samimiyet için teşekkür ederim.

İstanbul, 2014

Aslı Ofluoğlu

ÖZET

SAHİPSİZ KÖPEKLERE YÖNELİK BAKIM, TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN KONFOR KOŞULLARININ BELİRLENMESİ VE STANDARDİZASYON ÖNERİLERİ

Aslı Ofluoğlu

İç Mekan Tasarımı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Neslihan Aydın Yönet

Haziran 2014, 84 Sayfa

Sahipsiz köpekler kendi refahlarının yanı sıra toplum refahı için de kontrol altında tutulmalıdır. Bu durum sahipsiz hayvanlara yönelik bakım, tedavi ve rehabilitasyon merkezleri (SHBTRM) aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. SHBTRM'ler; sahipsiz hayvanların belediye görevlilerince toplatılarak getirildikleri ve gerekli tedavi, kısırlaştırma, aşılanma ve sahiplendirilme süreçleri boyunca barındırıldıkları merkezlerdir. Hayvanlar söz konusu mekanda rehabilite de edilebilirler. Bahsi geçen merkezlerin işlevleri ve getirilen hayvanların kalma süreleri, yönetmelikler ve talepler doğrultusunda çeşitlenmektedir.

Tez çalışmasında SHBTRM'lerin hizmet verdiği hayvan gruplarından yalnızca köpekler konu alınmıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, halk sağlığını korumaya katkı sağlamak ve söz konusu mekanların işleyiş performansını arttırmak için tasarımın irdelenmesidir. Bu işlem, kullanıcı grubu ve işlev doğrultusunda gerçekleştirilerek tasarıma dair standardizasyon önerileri sunulmaktadır. Standardizasyon önerileri; sahipsiz köpekler için bakım, tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinin (KBTRM) iç ve dış mekanlarına ilişkin yasal düzenlemeler, uzman görüşleri, kullanıcı ve muhtemel kullanıcı yaklaşımları ile mevcut literatürün analizi sonucunda şekillenmiştir. Çalışmada insan ve köpek etkileşiminin söz konusu mekanlarda nasıl olduğu, bu durumun tasarımı nasıl etkilediği ve işlevle şekillenmesi gereken mekanların nasıl olabileceği ele alınmıştır. Tez çalışmasının hipotezi; KBTRM'lerin çalışma verimlerinin iç mekan tasarımı ve çevre düzenlemeleriyle artırılacağı ve tasarımın işleve destek olabileceğidir.

Çalışmanın kapsamında birden fazla araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemler; literatür taraması, anket uygulaması, gözlem ve sözlü görüşmedir. Çalışmanın sonucunda; söz konusu merkezlerin tasarımının işlev ile direkt ilişkili olduğu ve bu ilişkinin çalışma verimini etkilediği görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında KBTRM'lerin tasarımına ilişkin standardizasyon önerileri geliştirilmiştir. Tez çalışması, konuyla ilgili olarak mevcut (yerel) literatüre katkı sağlaması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Bakımevi, Sahipsiz Köpek, Konfor Koşulu, İç Mekan Tasarımı, Köpek Barınağı

ABSTRACT

DETERMINATION OF COMFORT CONDITIONS FOR THE CARE, TREATMENT AND REHABILITATION CENTERS INTENDED FOR STRAY DOGS AND SUGGESTIONS FOR STANDARDIZATIONS

Aslı Ofluoğlu

Interior Design

Thesis Supervisor: Asst. Prof. Dr. Neslihan Aydın Yönet

June 2014, 84 Pages

Stray dogs must be kept under control for the sake of public welfare as well as for their own well-being. This circumstance is realized through the care, treatment and rehabilitation centers intended for stray animals (SHBTRM). The SHBTRMs are the centers where stray animals are brought by the municipality officials and where they are housed during the procedures of the required treatment, neutering, vaccination and adoption. The animals can be rehabilitated in the aforesaid environment, as well. The functions of the mentioned centers and the stay durations of the brought animals vary in line with the regulations and the demands.

Out of the animal groups which receive service from SHBTRMs, merely dogs are handled as the topic in the thesis study. Within this context, the purpose of the study is to contribute to the protection of public health and to scrutinize design in order to increase the operation performance of the mentioned environments. This purpose is realized in line with the user group and function; and standardization suggestions with regard to the design are offered, accordingly. The standardization suggestions are shaped by the legal regulations concerning the interior and exterior spaces of the care, treatment and rehabilitation centers intended for stray dogs (KBTRM) as well as by the expert opinions, the user and probable user approaches and the analysis of the current literature work. In the study, how the interaction between humans and dogs are realized in the said environments, how this circumstance affects the design and how the environments that should be shaped by function can be like are handled. The hypothesis of the thesis is that the operation efficiency of the KBTRMs can be increased through interior design and environmental planning; and that design can support function.

The research methods used in the study's scope are more than one. These methods are literature review, questionnaire application, observations and interview. At the end of the study, it is observed that the design of the aforesaid centers is in direct relation with the function and that this relation affects the operating efficiency. Standardization suggestions for design are developed in consideration of the obtained findings. The thesis study is important in terms of its contribution to available (local) literature.

Keywords: Kennel, Stray Dog, Comfort Conditions, Interior Design, Dog Shelter

İÇİNDEKİLER

TABLolar.....	viii
ŞEKİLLER.....	x
KISALTMALAR.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	4
2.1 SAHİPSİZ KÖPEKLERE YÖNELİK BAKIM, TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ.....	6
2.1.1 Tanım.....	6
2.1.2 Tarihçe.....	8
2.1.3 İşlev.....	11
2.1.3.1 Bakım.....	12
2.1.3.2 Rehabilitasyon.....	12
2.1.3.3 Tedavi.....	13
2.1.3.4 Sahiplendirme.....	14
2.1.3.5 Ötanazi.....	15
3. ALAN ÇALIŞMASI.....	16
4. SAHİPSİZ KÖPEKLERE YÖNELİK BAKIM, TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN TASARIMI.....	22
4.1 PLANLAMA KRİTERLERİ.....	26
4.1.1 Bölgeleendirme.....	30
4.1.2 Girişlerin Konumlandırılması.....	32
4.2 ÖZELLİKLİ ALANLARIN TASARIM KRİTERLERİ.....	33
4.2.1 Karşılama ve Sahiplendirme Alanı.....	33
4.2.2 Kayıp Köpek Alanı.....	36
4.2.3 Köpek Kabul Alanı.....	37

4.2.4 Köpeklerin Barınma Alanları.....	41
4.2.4.1 Kapalı barınma alanları.....	45
4.2.4.2 Açık barınma alanları.....	50
4.2.5 Program Destek Alanları.....	52
4.2.5.1 Gıda hazırlama odaları.....	52
4.2.5.2 Temizlik odaları.....	53
4.2.5.3 Personel odaları.....	53
4.2.5.4 Depo ve teknik birimler.....	54
4.2.5.5 Toplum için eğitim alanları.....	55
4.2.6 Veterinerlik Hizmetleri Verilen Bölümler.....	56
4.2.7 Çevre Düzenlemesi.....	59
4.3 TEKNİK TASARIM PARAMETRELERİ.....	60
4.3.1 İklimlendirme ve Havalandırma Sistemleri (HVAC).....	60
4.3.2 Aydınlatma.....	62
4.3.3 Gürültü Kontrolü.....	65
4.3.4 Koku Kontrolü.....	68
4.3.5 Malzeme Seçimi.....	69
5. BULGULAR ÜZERİNE.....	73
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	83
KAYNAKÇA.....	85
EKLER.....	90
EK 1: Genel Kullanıcıya Yönelik Anket Formunda Yer Alan Önermeler ve Cevapları.....	91
EK 2: Veteriner Hekimlere Yönelik Anket Formunda Yer Alan Önermeler ve Cevapları.....	95

TABLULAR

Tablo 2.1: 1950-1999 yılları arasında “hayvan refahı” ile ilgili gelişmelerin kronolojik dağılımı	9
Tablo 3.1: Genel kullanıcıya yönelik anket formunu dolduran katılımcıların demografik bilgileri	17
Tablo 3.2: İlk izlenime ilişkin ifadeler ve cevaplar.....	18
Tablo 3.3: Veteriner hekimlere yönelik anket formunu dolduran katılımcıların demografik bilgileri.....	19
Tablo 3.4: İç mekan tasarımının önemine ilişkin ifadeler ve cevaplar	21
Tablo 4.1: Hayvan refahının beş temel kuralı	24
Tablo 4.2: İnsanlarda ve hayvanlarda bulunan ortak temel ihtiyaçlar	24
Tablo 4.3: KBTRM'lere duyulan ihtiyacın tespitine ilişkin yanıtlanması gereken sorular	25
Tablo 4.4: Tasarım süreci ve arazi seçimi öncesi yanıtlanması gereken sorular	25
Tablo 4.5: KBTRM'lerin tasarım hedefleri tablosu	29
Tablo 4.6: Pozitif, nötr ve negatif mekanların kümelendirilme önerisi	30
Tablo 4.7: İlk izlenimi etkileyen faktörler	34
Tablo 4.8: Sahiplenmeye teşvik edici özellikler	35
Tablo 4.9: Köpeklerin barınma alanlarının sahip olması gereken ortak nitelikler.....	45
Tablo 4.10: Köpeklerin kafes boyutlarının belirlenmesinde etkin olan unsurlar.....	47
Tablo 4.11: Köpeklerin yaşam alanları ve standartlarının minimum ölçüleri	47
Tablo 4.12: 7-16 haftalığa kadar olan yavru köpekler için minimum yaşam alanı ölçüleri	48
Tablo 4.13: Genel barınma alanları dışında bulunan kapalı alanların tasarımında dikkat edilmesi gereken özellikler	49
Tablo 4.14: Temizlik odalarının sahip olması gereken nitelikler	53
Tablo 4.15: Veterinerlik hizmetleri veren bölümlerin taşınması önerilen nitelikler.....	57
Tablo 4.16: Veterinerlik hizmetleri veren bölümlerin taşınması önerilen genel özellikler	58
Tablo 4.17: Köpeklere yönelik mekanlarda nem ve sıcaklık değeri önerileri	61
Tablo 4.18: Mekanlara göre saat başına düşen hava değişim sayısı	61

Tablo 4.19: KBTRM’lerde yapılan aktiviteye göre önerilen yapay aydınlatma değerleri	64
Tablo 4.20: Gürültü kontrolünde odaklanması gereken beş alan	67
Tablo 4.21: Önerilen koku önleme yöntemleri	69
Tablo 4.22: KBTRM’lerin yapı elemanlarında kullanılacak malzemelerin genel nitelikleri	70
Tablo 4.23: Bir KBTRM’de kullanılabilir malzemelerin köpek içgüdüleri baz alındığında sahip olması gereken nitelikler.....	71
Tablo 4.24: Kullanılabilir olası malzeme türleri, kullanım alanları ve önerilme sebepleri	72
Tablo 5.1: İç mekan tasarımını ve malzeme seçimini etkileyebilecek köpek içgüdüleri, olası dışavurum biçimleri ve kullanılabilir malzemelerin genel nitelikleri şeması...77	
Tablo 5.2: KBTRM'lerin iç mekanını şekillendirirken göz önünde bulundurulması gereken genel öğeler.....	78
Tablo 5.3: Özellikli alanlara dair elde edilen bulgulara genel bakış.....	79

ŞEKİLLER

Şekil 2.1: Geçici bakımevi muhtemel işleyiş şeması	8
Şekil 2.2: Sivri Ada'daki sürgün edilmiş köpekler	10
Şekil 2.3: İşlev şeması.....	12
Şekil 2.4: Sahiplendirme sürecine ilişkin örnek şema	14
Şekil 4.1: Olası multidisipliner ekip şeması.....	23
Şekil 4.2: Planlama kavramının ana öğeleri.....	27
Şekil 4.3: KBTRM'lerin kullanıcı profili şeması.....	28
Şekil 4.4: İşleve göre mekan kümeleri	32
Şekil 4.5: Girişler	32
Şekil 4.6: Tasarımda rol oynayan öğeler	36
Şekil 4.7: Köpek kabul alanı köpek girişi için tasarım önerisi	38
Şekil 4.8: Köpek kabul alanı muhtemel işleyiş şeması	39
Şekil 4.9: Mekanı oluşturan elemanlara göre mekan türleri	41
Şekil 4.10: Karma barınma alanı tasarım önerisi plan ve perspektifi	43
Şekil 4.11: Karma barınma alanı tasarım önerisi ön ve yan görünüşü.....	44
Şekil 4.12: Osmangazi Belediyesi Sahipsiz Hayvanlar Doğal Yaşam ve Tedavi Merkezi açık barınma alanları	51
Şekil 4.13: KBTRM'lerin depolarında saklanabilecek malzeme türleri.....	55
Şekil 4.14: Doğal ışık ve havalandırma için yapılmış olan çatı müdahalesi.....	62
Şekil 4.15: Gürültü probleminin üç bileşeni	66
Şekil 5.1: KBTRM"lerde bulunan birimlerin olası negatif-pozitif-nötr olma durumu ve ilişki şeması	74
Şekil 5.2: KBTRM'lerde bulunan birimlerin olası işlev-sirkülasyon ilişkisi şeması.....	75
Şekil 5.3: KBTRM'lerde bulunan veterinerlik hizmetleri verilen bölümlerin ilgili bölümler ile olası işlev- sirkülasyon ilişkisi şeması.....	78

KISALTMALAR

AHA	:	American Humane Association
ASPCA	:	American Society for the Prevention of Cruelty to Animals
CFM	:	Cubic Feet per Minute
CVMA	:	Canadian Veterinary Medical Association
EPA	:	Environment Protection Authority
FAWC	:	Farm Animal Welfare Council
FVE	:	Federation of Veterinarians of Europe
HDS	:	Hava Değişim Sayısı
HVAC	:	Heating Ventilation and Air-Conditioning
KBTRM	:	Sahipsiz Köpeklere Yönelik Bakım Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi
NRC	:	Noise Reduction Coefficient
NSW	:	New South Wales
PDA	:	Program Destek Alanları
RSPCA	:	Royal Society for the Protection and Care of Animals
SHB	:	Sahipsiz Hayvan Bakımevi
SHBTRM	:	Sahipsiz Hayvanlara Yönelik Bakım Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi
STC	:	Sound Transmission Coefficient
TDK	:	Türk Dil Kurumu

1. GİRİŞ

Mimarlık sözlük anlamı ile “belirli ölçü ve kurallar ile yapılar yapma sanatı”dır.¹ Bu sanat dalı; canlılara, dış mekan ile iç mekanı düzenleyen ve canlıların faaliyetleri için onlara çeşitli platformlar yaratan çok duyulu bir deneyim sunar. Bahsi geçen deneyim kümesi, özünde, tüm canlıların barınma ihtiyacına cevap verebilecek bir mekan yaratma ve şekillendirme arzusunu içerir. Canlılar hayatta kalma içgüdüğü çerçevesinde şekillenen her mekanı, duyularının birbirleri ile etkileşimi sonucunda algırlar. Bu algılama, duyuların etkileşiminin sürekliliği ve algılara katılan hareket ile gerçekleşir. Mekanların çok duyulu bir şekilde algılanması, birbirleri ile bağ kuran duyuların yanı sıra, algılayıcı canlının, kas ve iskelet sistemlerinin duruma dahil oluşu ile şekillenir (Dodurka 2010, Pallasmaa 2011, Taşçıoğlu 2013). Pallasmaa (2011, s. 33) bu durumu “bir kuş nasıl yuvasını bedeninin hareketleri ile şekillendirirse, geleneksel kültürlerde de beden inşaata kılavuzluk eder” şeklinde örneklendirmiştir. Yani mekan, kullanıcısı ile var olur ve kullanıcısının duyularına, duygularına ve fiziksel koşullarına hitap eder.

Mevcut tez çalışmasında da insanların ve zoolojik olarak evcil sıfatı kazanmış olan köpeklerin kullanıcı profilini oluşturduğu mekanlardan olan KBTRM’ler ele alınmış; bu merkezlerin tasarım gereksinimleri belirlenmiş ve bu gereksinimler bağlamında standardizasyon önerileri sunulmuştur. Tez çalışması KBTRM’lerin konfor koşullarını ve planlama kriterlerini standardize etmek amacı ile gerçekleştirilmiştir.

İnsanların ve hayvanların bir arada olduğu mekanlardan biri olan KBTRM’ler yalnızca köpekler için değil insanlar için de sağlıksal önem taşıyan yapılardır (Babbitt 2010). Bu merkezlerin verdiği hizmetlerin başında olan veterinerlik hizmetleri, insan ve toplum sağlığına katkı sağlamaktadır. Serbest dolaşımda olan sahipsiz köpeklerin insanlar ile etkileşimi zoonoz hastalıklarının yayılımına sebebiyet verebilmektedir. Zoonoz hastalıkları insanlar ile hayvanların birbirlerine bulaştırabildikleri hastalıklara verilen isimdir² (Cevizci ve Erginöz 2008). Bu tip rahatsızlıkların kontaminasyonunun kontrolü, önlenmesi ve tedavisi KBTRM’lerin amaca yönelik tasarımı ile desteklenebilir.

¹ TDK, Güncel Türkçe Sözlük, [online] <http://www.tdk.gov.tr/> [erişim tarihi 9 Şubat 2014].

² TDK, Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü, [online] <http://www.tdk.gov.tr/> [erişim tarihi 9 Şubat 2014].

Bu merkezler, sahihsiz veya terk edilmiş köpeklerin fizyolojik ve de psikolojik ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte olmalıdır. Bu durum var olan personelin katkısının yanı sıra tasarım ile mümkündür. Gerek mekan b lgelendirmeleri, gerek iç mekanda kullanılan malzemelerin seçimi, gerekse aydınlatma, havalandırma, koku kontrolü gibi teknik parametrelerin işleve uygun olarak tasarlanmaları, KBTRM'lerin çalışma performansını olumlu yönde etkileyebilecek unsurlardır.

Türkiye genelinde hayvanlara yönelik mekanlar üzerine yapılan araştırmaların genel olarak hayvansal gıda üretim tesisleri ve bu tesislerin üretim değerleri odaklı olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısı ile söz konusu mekanlara ilişkin çalışmalar genişletilmeye ve geliştirilmeye açıktır.

KBTRM'lerin ele alındığı çalışmadaki temel amaç; sahihsiz köpeklere yönelik, bakım, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin sunulduğu merkezlerin mekan gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu mekanlara ilişkin standardizasyon önerilerinin sunulmasıdır.

Çalışmanın hipotezi ise; sahihsiz köpeklere yönelik, bakım, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin sunulduğu merkezlerin çalışma verimlerinin iç mekan ve evre düzenlemeleri ile artırılabilieceğidir.

Tez çalışmasında birden fazla araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemler; literatür taraması, gözlem, anket çalışması ve sözlü görüşmedir. Tez konusu ile doğrudan ve dolaylı olarak bağlantısı bulunan kaynaklar taranmış ve ilgili veriler derlenmiştir. Söz konusu veriler işığında mevcut KBTRM'lerin gözlemlenmesiyle varılan sonuçlar, literatür taraması sonrası elde edilen veriler ile sentezlenmiştir. Bahsi geçen sentez anket önermelerinin oluşumunda etkin rol oynamıştır. Tüm bunlara ek olarak alışma Prof. Dr. Hazım Tamer Dodurka³ ile yapılan sözlü görüşme ile desteklenmiştir. Konu ile alakalı araştırmaların geliştirmeye açık olması bütün bu yöntemlerin bir araya getirilmesi gereksinimini doğurmuştur. Bu sayede bilime katkı sağlanması ve konuya ilişkin (yerel) kaynak oluşturulması hedeflenmiştir. Araştırma kapsamı daraltılmış ve araştırma yalnızca sahihsiz köpeklere yönelik olacak şekilde biçimlendirilmiştir.

Tez alışması sırası ile “Giriş”, “Literatür Taraması”, “Alan alışması”, “Sahipsiz Köpeklere Yönelik Bakım Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Tasarımı”, “Bulgular  zerine” ve “Tartışma ve Sonuç” olmak üzere toplam altı ana başlıktan oluşmaktadır. “Literatür Taraması” ana başlığı altında tezin konusu ile alakalı gerek

³ H.T. DODURKA, sözlü görüşme, 25 Ocak 2014. Veteriner İç Hastalıkları ve Psikoloji Uzmanı Prof. Dr. Hazım Tamer Dodurka, <http://www.tamerdodurka.com/> adresinden ulaşılabilir.

ulusal gerekse de uluslararası literatürde daha önce yapılan araştırmalar ile güncel çalışmalar tespit edilmiştir. “Literatür Taraması” üç adet birinci derece başlık altında ele alınmıştır. Bunlar KBTRM’lere ilişkin tanımların irdelendiği ve açıklanığı “tanım”, KBTRM’lerin geçmişten, günümüze gelişiminin özetlendiği “tarihçe” ve bu merkezlerin sunduğu ve/veya sunabileceği hizmetlerin açıklanığı “işlev”dir. Söz konusu merkezlerin işlevleri; banyo, tüy kesimi ve günlük bakım gibi işlemleri kapsayan “bakım”, fizyolojik ve psikolojik tedavileri kapsayan “rehabilitasyon”, mevcut hastalıkların iyileştirilmesini kapsayan “tedavi”, köpeklerin yeni yuva bulmasını sağlamak için gerekli tüm işlemleri kapsayan “sahiplendirme” ve köpeklerin hayatının gerekli görüldüğu hallerde veteriner hekim onayı ile sonlandırılmasını sağlayan “ötanazi” olmak üzere beş ikinci derece başlığa ayrılmıştır.

Çalışmanın üçüncü ana bölümünü “Alan Çalışması” oluşturmaktadır. Bu bölümde tasarıma doğrudan etki edebilecek önermelerden oluşan anketler mevcuttur. Genel kullanıcılara (Bkz. EK 1) ve veteriner hekimlere (Bkz. EK 2) yönelik olmak üzere iki farklı anket formu değerlendirilmiştir.

KBTRM’lerin tasarımı bu çalışmanın dördüncü ana bölümüdür. Bu ana bölüm KBTRM’lerin planlama kriterlerinin ve konfor koşullarının standardize edilme sürecini irdelemektedir ve toplam üç adet birinci derece alt başlıktan oluşmaktadır. Söz konusu merkezlerin bölgeleendirilme sürecine etki eden faktörlerin ele alındığı “planlama kriterleri” başlığını, merkez içi farklı ve/veya benzer işlevlere hizmet eden mekanların gerektirdiği konfor koşullarının ve tasarım ihtiyaçlarının açıklanığı “özellikli alanların tasarım kriterleri” alt başlığı izlemektedir. KBTRM’lerin konfor koşullarına hizmet edecek teknik alt yapısının nasıl olması gerektiğinin ele alındığı “teknik tasarım parametreleri” ise bu ana bölümün son birinci derece alt başlığıdır. Beşinci ana başlık olarak “Bulgular Üzerine” bölümünde çalışma genel hatları ile değerlendirilmiştir ve elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. “Tartışma ve Sonuç” bölümü ise altıncı ve son ana başlıktır. Yapılan tez çalışmasının bu bölümünde elde edilen veriler ve çalışmanın amacına ulaşıp ulaşmadığı ile birlikte literatüre yaptığı genel katkı tartışılmıştır ve tez çalışması bu şekilde sonuçlandırılmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

KBTRM'ler ile doğrudan ve dolaylı olarak ilişkili ulusal ve uluslararası platformlardaki güncel araştırmalar ve daha önce yapılmış çalışmalar mevcut kavramsal çerçevenin belirlenmesi adına taranmıştır. Bu tarama sonucunda söz konusu merkezlerle doğrudan ilişkili çalışmaların genişletilmeye ve geliştirilmeye ihtiyaç duyduğu gözlenmiştir.

Sahipsiz hayvanların tedavi edilmesini, barınabilmesini ve beslenebilmesini sağlayan ve herhangi bir maddi çıkar gütmeyen mekanlar, hayvanlara hizmetlerinin yanında halk sağlığını korumaya yönelik bir misyona da sahiptir. KBTRM'ler zoonoz hastalıklarının yayılımını engelleyen merkezler olarak da nitelendirilebilirler (Cevizci ve Erginöz 2008).

Türkiye genelinde hayvan barınakları üzerine yapılan araştırmalar genel olarak hayvan ve hayvansal ürün üretim tesisleri ve bu tesislerin üretim değerleri odaklıdır. Örnek olarak "Hayvan Barınaklarında Isı ve Nem Dengesi" adlı makalelerinde Kocaman ve diğ. (2007), hayvan barınaklarında ısı ve nem dengesinin sağlanması ile ilgili genel ilkelere yer vererek, bu ilkelerin neler olduklarını açıklamıştır. Makale genelinde bilgiler, grafik bir dille anlatılmış, matematiksel formüller ve tablolarla bu bilgiler desteklenmiştir. Makalede altı çizilmiş olan bir husus da, hayvan barınaklarının inşa edilirken, kurulacakları bölgenin iklim özelliklerinin göz önüne alınması gerektiği ve kullanılacak malzemelerin de bu koşullara uygun kriterler doğrultusunda belirlenmesidir. Bu husus irdelendiğinde, hayvan barınaklarında optimum konforun ve verimliliğin sağlanması için bölgeye uygun tasarımın önemli olduğu söylenebilir. Bir hayvanın fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve kendini rahat ve stabil hissedebilmesi için hava sıcaklığı son derece önemlidir; ısı ve nem dengeleri sağlanamadığında hayvanların stres içine girdikleri gözlenmiştir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda hayvan psikolojisi ve fizyolojik gereklilikler için hayvan barınaklarındaki ısı ve nem dengesinin uygun duruma getirilmeleri gerekmektedir. Söz konusu araştırma hayvansal üretim tesisleri için gerçekleştirilmiştir. Ticari amaç güden tesisler dışında sahipsiz hayvanlara yönelik tasarım kriterlerini içeren araştırmalar ve yerel kaynaklar sınırlı sayıdadır.

Kavramsal olarak literatür araştırmaları yerel bağlamda geliştirilmemiş olsa da ülke çapında Resmi Gazete'de yayınlanmış yönetmelikler hayvanlara yönelik mekanların

nasıl olmaları gerektiğine dair bilgiler içermekte ve konuya ilişkin yeni literatür çalışmalarına zemin yaratmaktadır. Bahsedilen yönetmeliklere örnek olarak ‘Ev ve Süs Hayvanlarının Üretim, Satış, Barınma ve Eğitim Yerleri Hakkında Yönetmelik’⁴ ve bu yönetmeliğe dair yapılan değişiklik⁵ gösterilebilir. “Ev ve Süs Hayvanlarının Üretim, Satış, Barınma ve Eğitim Yerleri Hakkında Yönetmelik” dahilindeki 13. madde kedi ve köpek barınma ve eğitim yerlerinde uyulması zorunlu olan şartları ana hatları ile ifade etmektedir. Bu maddenin devamında yer alan ve bu tip mekanlarda kullanılacak malzemelerin özellikleri hakkında bilgi vermekte olan maddeler, iç mekan tasarımının ne şekilde ve hangi sınırlar dahilinde gerçekleştirilmesi gerektiği konusunda yol göstermektedir. Bu yönetmelik KBTRM’lerin iç mekan gereksinimleri ve iç mekanlarda kullanılacak olan malzemelerin nitelikleri için bir çerçeve oluşturabilir.

Köpeklere yönelik yaşam alanları ve standartlarının minimum ölçüleri Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’na bağlı Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan yönetmelik uygulama talimatı içeriğinde mevcuttur.⁶ KBTRM’lerin tasarımına ilişkin ana hatların belirlenmesine katkı sağlayabilecek diğer yerel yasa ve düzenlemelerden bazıları; “Hayvanları Koruma Kanunu” (2004), “Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği” (2006), “Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği” (2011) şeklindedir.

Öte yandan literatür taramasından elde edilen bir diğer sonuç ise, söz konusu mekan kullanıcılarının mekan psikolojilerine yönelik unsurların da göz önünde bulundurulması gerektiğidir. Prof. Dr. Hazım Tamer Dodurka (2011) konu ile ilgili olarak klinik tasarımının ihmal edilen öğelerden biri olduğunu ifade ederek, tasarımın köpek psikolojisi için ne kadar etkili olduğunu belirtmektedir. Ömer Çoban da (2013) “Barınak Koşulları ve Köpek Refahı” isimli derlemesinde, hayvan refahının mekan ile ilişkilendirilmesi gereken öğelerden biri olduğunu verilere dayanarak belirtmektedir.

Uluslararası literatüre bakıldığında, KBTRM’lerin tasarım ile ilişkili olduğu, tasarım kriterlerinin işleve dahil edildiği ve konfor koşullarının hizmet kalitesine doğrudan etki edebilecek bir parametre olarak ele alındığı gözlemlenmektedir. Örneğin; kuruluş tarihi

⁴ Ev ve Süs Hayvanlarının Üretim, Satış, Barınma ve Eğitim Yerleri Hakkında Yönetmelik [online]. **Resmi Gazete**, 28078; 8 Ekim 2011.

⁵ Ev ve Süs Hayvanlarının Üretim, Satış, Barınma ve Eğitim Yerleri Hakkında Yönetmelik Hakkında Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik [online]. **Resmi Gazete**, 208254; 04 Nisan 2012.

⁶ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Yönetmelik Uygulama Talimatı, 2012,[online] http://www.tarim.gov.tr/Documents/Mevzuat/Talimatlar/gkgm/ev_sus_hayvanlari_uygulama_talimati_%2026.12.2011.pdf. [erişim tarihi 07 Şubat 2014], s.5.

1877 olan ve esasen hem hayvanlara hem de çocuklara yönelik çalışmalarda bulunan *American Humane Association (AHA)* hayvan barınaklarının konfor koşulları, inşası ve optimum tasarımı üzerine rehberler yayınlamaktadır. İngiltere de faaliyet gösteren *Royal Society for the Protection and Care of Animals (RSPCA)*, *Animals Asia and the Humane Society International*, *Federation of Veterinarians of Europe (FVE)*, *American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (ASPCA)* ve *Canadian Veterinary Medical Association (CVMA)* da hayvan refahına yönelik mekanların nasıl olması gerektiğini irdeleyen kaynaklar yayınlayan topluluklardır. Bu tip rehberler gün geçtikçe çoğalmakta, hayvanlara yönelik bakımevlerinin tasarımları, gerek kullanıcılar açısından gerek işlevleri açısından gerekse psikolojik ve sosyolojik açıdan değerlendirilerek gerçekleştirilmektedir.

2.1 SAHİPSİZ KÖPEKLERE YÖNELİK BAKIM, TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ

Tüm canlılar belirli bir ihtiyaç hiyerarşisi doğrultusunda içgüdülerini tatmin ederler. A. H. Maslow'un 'ihtiyaçlar hiyerarşisi'ne göre tüm canlılar, sırası ile, fizyolojik, güvenlik, sevgi, saygınlık ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarına sahiptirler (Maslow 1943). Bu ihtiyaçlar hiyerarşisi köpeklere de adapte edilebilir.

KBTRM'ler köpeklerin fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarına cevap verebilmesi gereken merkezlerdir. Bu başlık altında KBTRM'ler tanımlanarak, tarihçe ve işlev bağlamlarında açıklanmıştır.

2.1.1 Tanım

KBTRM'ler Türkiye Cumhuriyeti yönetmeliklerinde bakımevi sıfatı ile adlandırılmaktadır. Geçici bakımevlerinin pek çok farklı tür hayvana yönelik hizmet verebilmesi beklenmektedir. Ancak bu tez çalışması yalnızca köpeklere yönelik olarak hazırlanmıştır.

“Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği” dahilinde bulunan dördüncü maddede geçici bakımevi olarak nitelendirilen tesisler “hayvanların sahiplendirilinceye veya alındığı ortama geri bırakılıncaya kadar rehabilite edildiği ve bu süre içerisinde geçici olarak kaldığı tesis” şeklinde tanımlanmaktadır.⁷ Bakımevleri; 5199 sayılı

⁷ Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği [online]. **Resmi Gazete**, 26166; 12 Mayıs 2006.

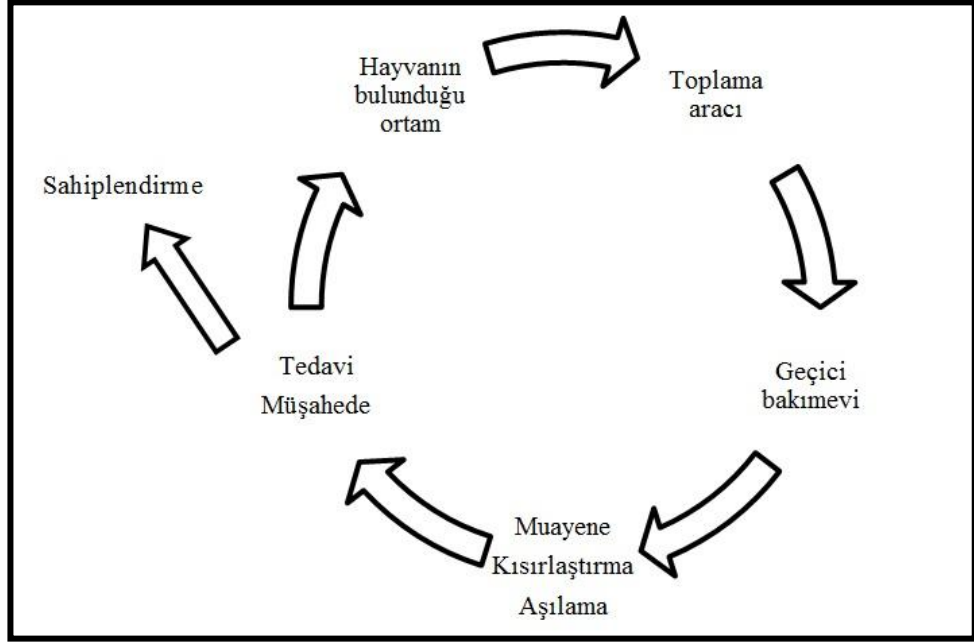
Hayvanları Koruma Kanununda belirtilen, güçten düşmüş yani “bulaşıcı ve salgın hayvan hastalıkları haricinde, yaşlanma, sakatlanma, yaralanma ve hastalanma gibi çeşitli nedenlerle fiziki olarak iş yapabilme yeteneğini kaybetmiş” hayvanlar ve sahihsiz yani “barınacak yeri olmayan veya sahibinin ya da koruyucusunun ev ve arazisinin sınırları dışında bulunan ve herhangi bir sahip veya koruyucunun kontrolü ya da doğrudan denetimi altında bulunmayan evcil hayvanlar” için tahsis edilmiştir.⁸

KBTRM’ler, köpeklerin kısa süreli olarak sığınmalarına imkan veren ve uzun süreli konaklayabilecekleri daha uygun mekanlara yerleştirilene kadar onlara güvenli ortam sağlayan merkezlerdir (Mills ve diğ. 2010).

Türkiye çapında faaliyet gösteren bu merkezler, buldukları ilin ilgili belediyelerine bağlıdırlar. “Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği”nin 20. ve 21. maddeleri bu tesislerin işleyiş şekillerini betimlemektedir. Buna göre, sahihsiz ve güçten düşmüş olan hayvanlar belediyeler tarafından kurulan bir toplama ekibi aracılığı ile toplatılırlar. Zarar verilmeden toplatılan sahihsiz hayvanlar nakliye araçlarıyla, kafesler içerisinde merkezlere nakledilir ve burada kısırlaştırılıp aşılandıktan ve kaydedildikten sonra sahiplendirilirler veya alındıkları ortama geri bırakılırlar. Geri bırakılmadan ya da sahiplendirilmeden önce sağlık durumları gözlemlenen ve incelenen hayvanlar gebelik, tedavi edilebilir hastalık gibi durumlarda uzun süreli olarak geçici bakımevinde barınabilirler (Şekil 2.1).

⁸ Hayvanları Koruma Kanunu (5199 s. k) [online]. **Resmi Gazete**, 25509; 01 Temmuz 2004.

Şekil 2.1: Geçici bakımevi muhtemel işleyiş şeması

2.1.2 Tarihçe

İnsan-hayvan ilişkisi tarihsel olarak ele alındığında konu ile ilgili tartışmaların antik çağa kadar uzandığı ve hatta eski hukuk metinlerinde hayvanların “mülk” kapsamında yasalara dahil edilmiş olduğu gözlemlenmektedir (Gürler ve Osmanağaoğlu 2009). Ancak günümüzde bilinen anlamdaki hayvan hakları hareketinin temelleri 18. ve 19. yüzyıllara dayanmaktadır. Bu hareketin öncelikli amacı hayvanların maruz kaldığı kötü muameleleri önlemektir (Yaşar ve Yerlikaya 2004). Dünyada hayvanları korumayı amaçlayan ilk dernek İngiltere’de 1824 senesinde *The Society for the Prevention of Cruelty to Animals* ismi ile literatüre geçmiştir (Melikoğlu 2009). Avrupa ülkelerinde gelişen 1950-1999 yıllarındaki yasal uygulamalar tablo olarak verilmiştir (Tablo 2.1) (Antalyalı 2007, ss. 6-7).

Tablo 2.1: 1950-1999 yılları arasında “hayvan refahı” ile ilgili gelişmelerin kronolojik dağılımı

Yıl	Avrupa
1950	Danimarka – Hayvanları Koruma Yasası
1957	Roma Antlaşması – AB kuruluşu ile ilgili bu anlaşma, Hayvan Refahı konusuna ilişkin ilk yasal dayanak
1964	Ruth Hamison’ın Makine Hayvanlar adlı eseri
1965	İngiltere – Çiftlik Hayvanları Refahı Brambell Raporu
1967	İngiltere – Çiftlik Hayvanları Refahı Tavsiye Kurulu
1968	Çiftlik Hayvanları Barındırma ve Yönetim Uygulama Kodu
1969	Geleneksel Hayvan Taşımacılığı Avrupa Konseyi
1971	A.B. Kümes Hayvanları Kesim Yönergesi
1972	Batı Almanya – Hayvanları Koruma Yasası
1974	A.B. Kümes Hayvanları Kesim Öncesi Yönergesi
1976	Çiftlik Hayvanlarının Beslenmesine Yönelik Koruma Antlaşması
1977	A.B. Hayvan Nakilleri Yönergesi
1978	Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi
1978	İsviçre – Hayvan Refahı Yasası – İnsani Kesim Metotları Yasası
1979	A.B. Kesim Yönergesi – Hollanda – Çiftlik Hayvanları Refahı konulu Birinci Avrupa Konferansı
1980	Brüksel’de Hayvan Refahı Avrupa Grubu kuruldu
1981	A.B. Yumurta Tavukları Standartlar Yönergesi
1982	Çiftlik Hayvanları Refahı konulu İkinci Avrupa Konferansı
1985	İkinci Kümes Hayvanları Refahı Sempozyumu
1986	A.B. Yumurta Tavukları Yönergesi – Batı Almanya – Hayvanları Koruma Yasasını revize etti.
1987	Hollanda Hayvan Sağlığı Yasasını revize etti.
1988	İsveç Hayvan Refahı Yasası
1989	Üçüncü Avrupa Kümes Hayvanları Refahı Sempozyumu
1990	A.B. Yumurta ve Kümes Hayvanı Pazarlama Standartları
1993	Dördüncü Avrupa Kümes Hayvanları Refahı Sempozyumu
1994	Bataryalı kafeslerin alternatifleri semineri, İsveç
1996	Avrupa Ülkeleri Tarım Bakanları “Taşıma Sırasında Hayvanların Gönenci” Antlaşması
1997	Hayvanların Korunması ve Refahı Protokolü (Amsterdam Antlaşması) Hayvanlar “duygulu varlıklar” olarak kabul edilmiştir.
1999	Hayvanat Bahçelerindeki Hayvanlara İlişkin Yönetmelik (A.K.)

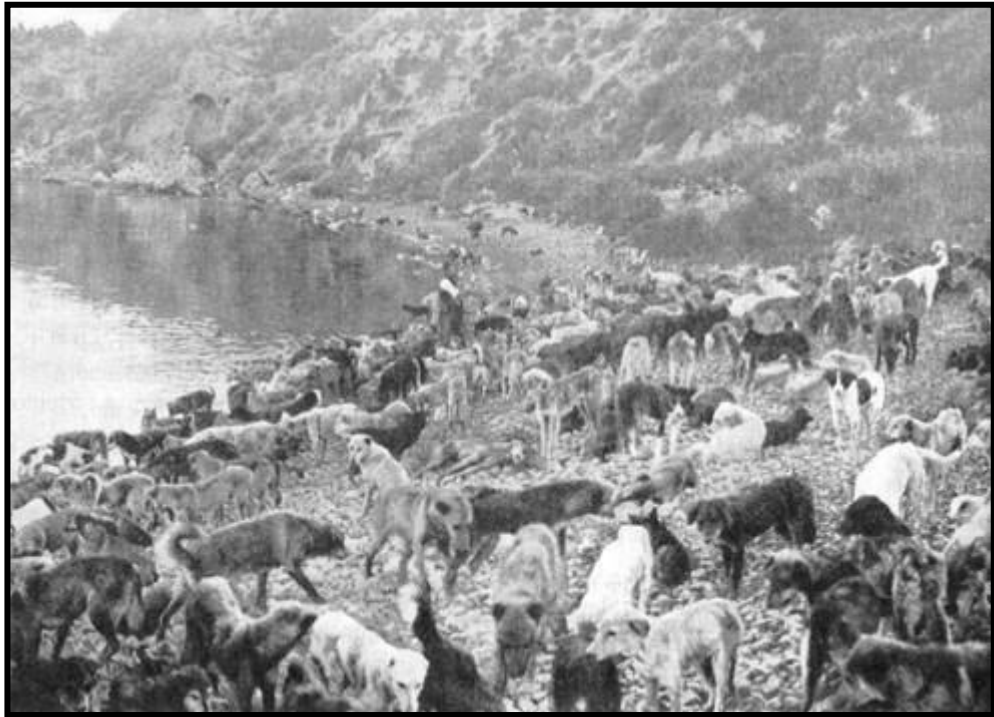
Hayvanlar, Türk toplumlarında farklı bir yere sahiptir. Türk’lerin doğa ile iç içe yaşayışı, doğa ve doğaya ait her canlının değer görmesini sağlamıştır. Türk destanlarında, sanat eserlerinde ve Türk mitolojisinde kendilerine yer bulan kurt, at, kartal, aslan, deve gibi hayvanlar bu eserlerde sembolleştirilmiştir (Özkartal 2012).

Osmanlı dönemine gelindiğinde ise, hayvanlara karşı olan tutumun hem olumlu hem de olumsuz olduğu örnekler mevcuttur. Örneğin, Sultan 3. Murad’ın 1587 tarihli fermanında, özellikle yük taşıyan hayvanlara güçlerini aşan şekillerde muamele edilmemesi ve çalışma sürelerinin gözden geçirilmesi yönünde telkinlerde bulunulmuştur (Gürler ve Osmanağaoğlu 2009). Yine Osmanlı döneminde, günümüzdeki sahipsiz köpeklere yönelik hizmet veren merkezlerin benzer uygulamasının 16. yüzyılda Mimar Sinan tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir. Mimar Sinan’ın tahsis ettiği bu alan yalnızca köpekler için değil, dolaşımda olan her

canlı için tasarlanmıştır (Pinguet 2008). Söz konusu alan, Kayseri yakınlarında hayvanların karınlarını doyurabilecekleri, soluklanabilecekleri ve su içebilecekleri şekilde tesis edilmiştir ve bir hayvan bakımevi muadili olarak gösterilebilir.

Osmanlı tarihi içerisinde hayvanlara karşı olan olumsuz tavır ise, 1800’lü yılların ikinci yarısında geliştirilen, yeni şehircilik görüşünün bir sonucu olarak sokak hayvanlarını hedef alan ilk itlaf politikasıdır. Bu çerçevede İstanbul sokaklarından toplanan sahipsiz köpekler öncelikli olarak Topkapı’da bulunan eski siper çukurlarına konulmuş; ancak kötü koku ve gürültü sebebiyle dönemin İçişleri Bakanlığı kararıyla 28 Mayıs 1910 tarihinde Hayırsız Ada olarak da adlandırılan Sivri Ada’ya sürgün edilerek dolaylı olarak idam edilmişlerdir (Şekil 2.2) (Melikoğlu 2009).

Şekil 2.2: Sivri Ada’daki sürgün edilmiş köpekler

Kaynak: Melikoğlu 2009

Tarihsel olarak günümüze yaklaşıldığında hayvan haklarının korunması örgütsel yapılarla desteklenmeye başlanmıştır. Bu bağlamda Türkiye’nin ilk resmi hayvanları koruma cemiyeti olan “İstanbul Himaye-i Hayvanat Cemiyeti” Osmanlı tarihinin son dönemlerinde önemli rollere sahip askeri ve sivil bürokratların teşviki ile 1912 senesinde İstanbul’da kurulmuştur. Fakat dernek, 1. Dünya Savaşı ile birlikte 1914’de faaliyetlerine son vermiştir. Cumhuriyet’in kuruluşunun ardından gerçekleştirilen

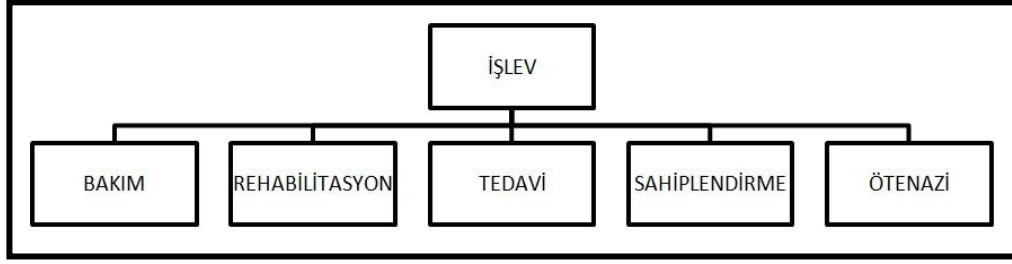
yeniden yapılanma süreci kapsamında konu bir kez daha gündeme alınmış ve dernek 1923 yılında faaliyete geçmiştir. Aynı yıl Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatları ile ismi değişmiş ve "Türkiye Hayvanları Koruma Derneği" adıyla resmi olarak 6 Mart 1924 tarihinden günümüze kadar gelmiştir. Derneğin hedeflerinden biri, sahipsiz ya da terk edilmiş hayvanlara yönelik bakımevleri yapmak olmuştur. O dönemde, bakımevlerinde barındırılacak hayvanların yakalanması görevi günümüzdekine benzer şekilde zabıtalara verilmiştir. Yakalanan hayvanlardan evcil hayvan olmaya aday olanlar sahiplendirilmek üzere tutulmuş diğerleri ise arsenik ile itlaf edilmiştir (Pinguet 2008, Yaşar ve Yerlikaya 2004). Öte yandan 17. yüzyıldan günümüze kadar olan süreçte kediler, köpekler ve kuşlar için hastaneler kurulmaya devam etmektedir (Yediyıldız 2008).

Özet ile, KBTRM'lerin temelinde yatan ilk düşüncelerden biri serbest dolaşımında bulunan hayvanların soluklanabilecekleri alanlar yaratmaktır. Bu düşünce zaman içinde şekillenmiş ve hayvanların tedavi edilip, beslenip, bakıldığı ve sonrasında sahiplenildiği tesisler haline gelmiştir. Günümüzde hayvanların psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilen, tedavi, bakım ve rehabilitasyon hizmetleri sunan merkezler yaratılması amaçlanmaktadır.

2.1.3 İşlev

KBTRM'ler Türkiye'de genel olarak belediyeler tarafından inşa edilen yapılardır. Temel kuruluş amaçlarından biri de halk sağlığını korumak olan bu merkezler, sahipsiz ve güçten düşmüş köpeklerin fizyolojik ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak üzere hizmet vermektedir. Söz konusu merkezlerin işlevleri; bakım, rehabilitasyon, tedavi, sahiplendirme ve ötanazi başlıkları altında irdelenebilir. "Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği" (2006) KBTRM'lerin sahip olması gereken işlevlerini barındırmaktadır (Şekil 2.3).

Şekil 2.3: İşlev şeması

2.1.3.1 Bakım

Her canlı gibi köpekler de yaşamlarını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmek için belirli koşul ve ortamlara ihtiyaç duyar. Barınma ve beslenme başta olmak üzere köpeklerin vücut temizlikleri, günlük fiziksel aktiviteleri, barındıkları alanların hijyeninin sağlanması gereklidir.

KBTRM'lere belediye görevlilerince getirilen veya sahipleri tarafından terk edilmek sureti ile bırakılan köpekler merkeze geldikleri andan itibaren bakıma tabi tutulurlar.

Yaş, cinsiyet, davranış şekli, ırk gibi bilgileri kayıt altına alınan köpekler sağlık durumlarının kontrolü için bir ön muayeneden geçirilirler. Ön muayene sonrası herhangi bir sağlık problemine rastlanmayan köpekler ile tedavi görecektir veya herhangi bir operasyon geçirecek köpekler birbirlerinden ayrılırlar. Sağlık sorunu gözlemlenmemiş olan köpeklere tesislerdeki uzman kişiler tarafından tüy, deri, diş, göz, kulak, tırnak, ağız, boğaz, burun gibi bakımları yapılır ve sonrasında yıkanılırlar. Bakım işlevi konu edilmiş olan bütün işlemleri kapsamaktadır (Fogle 1999).

2.1.3.2 Rehabilitasyon

KBTRM'lere getirilen köpekler alışmış oldukları ortamdan ayrıldıkları, sosyal ilişkiler kurup güvenli kabul ettiği ortamdan uzak kaldıkları ve bilmedikleri bir ortama getirildikleri için adaptasyon sorunları yaşayabilmektedir (Dodurka 2010). Bu tip olumsuzluklar personelin yapıcı yaklaşımı ve uzmanların uygulayacağı rehabilitasyon teknikleri ile giderilebilir. Rehabilitasyon hizmeti uzmanlar ile birlikte tasarlanacak mekanlarda yapılmalı ve sorunlu olan köpek ıslah edilmelidir. Rehabilitasyon işlevinin önemli bir katkısı da itlaf kararı verilen fakat herhangi bir fiziki sağlık problemi olmayan köpeklerin ötanazi uygulamasından kurtarılmasıdır (Marston ve diğ. 2004).

Rehabilitasyon konusu ile alakalı olarak Prof. Dr. Hazım Tamer Dodurka ile yapılan sözlü görüşmede Dodurka, “Hangi hizmetler verilmelidir bakım evlerinde?” sorusuna rehabilitasyon hizmetlerinin gerekliliğini vurgulayacak biçimde şöyle cevap vermiştir:

...Oraya hayvanı getiren, yahut bir hayvanı bulup getiren kişinin karşılanmasından tutun, oradan bir hayvanın bakıldıktan sonra sahiplendirilmesine kadar olan süreçte hakikaten çok ciddi psikolojik sorunlar var. Bir hayvan açısından ele alalım ilk önce; tabii ki bu hayvanların hepsinin yaşına, ırkına göre değişmekle beraber genelde şunu söyleyebilirim. Genç hayvanlar için, bir genç hayvan barınağa geldiği zaman orada o çevreyi tanıyacak, orada sosyalleşecek. Bu tanıdığı çevre, alıştığı uyum sağladığı çevre ne kadar kötü olursa olsun veya ne kadar iyi olursa olsun dışarıdan farklı. Bu daha sonra sahiplenildiği zaman çok farklı bir çevreye gidecek, hiç alışkın olmadığı, onun için korku dolu ve bilinmeyen bir çevre. O yüzden bu barınağın son aşaması bizim “rehoming” dediğimiz, artık gideceği ortama alıştırmak için dizayn edilmiş bir ortam olması lazım. Bu bir ev ortamı olabilir çünkü böyle ortamda yetişen bir köpeğin en önemli problemlerinden bir tanesi, öğrenemediği için şimdiki kadar gösteren olmadığı için ev ortamına dışkısını idrarını yapmak gibi problemler olacaktır. Bu “rehoming” içerisinde tamamen ev şartlarını oluşturup bu hayvana bir de bu tarz bir eğitim verilmesi, gerçi mimari konunun dışında olabilir bu ama genel olarak yapılması gerekenlere bakılınca bundan da bahsetmek istedim. En azından bir ev ortamı olması şart. Bu dışarıyı tanımayan hayvanlar için çok önemliydi ama yine de dışarıyı tanıyan bir hayvan barınakta uzun süre kaldığı müddetçe artık barınak koşullarına uyum sağlar. Tekrar döneceği çevrede zorluk çeker. Bu nedenle bu koşuldaki hayvanlar için bile “rehoming” ortamı şarttır.

Prof. Dr. Hazım Tamer Dodurka'nın bahsettiği *rehoming* ortamının yaratılması, eğitimi verecek profesyonellerin eşliğinde olmalıdır. Bu tip “davranış müdahale ortamları” yaratılırken ev ortamı simülasyonlarının gerekliliği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda mobilyaların bulunduğu ev benzeri bir dekorasyona sahip alanlar yaratılabilir. Söz konusu mekanlar uygulanacak programa göre değişiklik gösterebileceğinden esnek olmalıdır. Bu alanlarda kolay değiştirilebilir dekor, temizlenmesi kolay ürünler ve hijyenik malzemeler tercih edilmelidir (Tuber ve diğ. 1999).

2.1.3.3 Tedavi

KBTRM'lerin ana işlevlerinden biri de tedavidir. Merkeze getirilen ve ön muayeneden geçirilen köpekler sağlık sorunlarına göre veteriner hekim kontrolünde tedaviye alınırlar. Herhangi bir operasyon geçirmiş köpek ise müşahede altında tutulacağı alana alınır ve iyileşinceye kadar kontrol altında kalır. Bulaşıcı hastalıklar söz konusu ise tedavi süresi uzar ve tedaviye karantina alanında devam edilir.

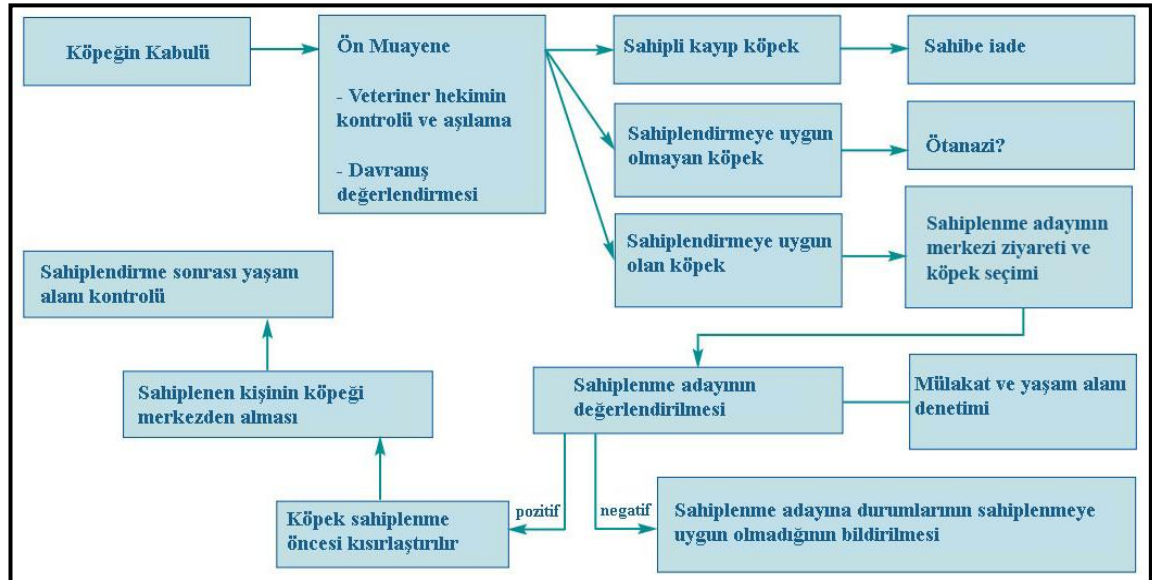
Ön muayene sırasında gebe olduğu tespit edilen canlılar hamile köpeklere tahsis edilen bölüme alınırlar ve doğum sonrası yavruların süttten kesileceği güne kadar gözetim altında tutulurlar. Bahsi geçen sorunlar dışında tedavi işlevi merkeze getirilen sağlıklı köpeklerin rutin kısırlaştırma operasyonlarını da kapsamaktadır.

2.1.3.4 Sahiplendirme

KBTRM'lere gelen ve güvenlik, barınma, yeme, içme ve medikal bakım gibi temel ihtiyaçları giderilen köpekler sahiplendirilmeye uygun hale gelirler (McHugh-Smith ve Buckman 2010).

Sahiplendirme işlevi; hem köpek sahibi olmak isteyen kişilerin ücretsiz köpek edinmelerine, hem sahipsiz ve doğası gereği insana bağımlı yaşayan köpeklerin hayatlarını uygun ortamlarda geçirmelerine hem de mevcut sokak köpeği popülasyonunun azalmasına hizmet etmektedir. Sahiplendirme, uzun süren ve özünde detaylı inceleme ve değerlendirme barındıran bir süreçtir (Şekil 2.4).

Şekil 2.4: Sahiplendirme sürecine ilişkin örnek şema

Kaynak: RSPCA 2009

2.1.3.5 Ötanazi

Ötanazi sözlük anlamı ile “ölme hakkı” dır.⁹ Ötanazi işlevi en hızlı, en acısız ölüm sağlayan teknikler ile sağlanır. Alındığı ortama geri bırakıldığında toplum sağlığına tehdit oluşturacağına merkezin veteriner hekimi tarafından karar verilen köpekler bu işleme tabi tutulur. Ölme hakkı konu insan olduğunda bireysel bir seçimken konu köpekler olduğunda tek sorumlu veteriner hekimdir. Bu durum ile alakalı farklı görüşler bulunsa da halk sağlığını korumak öncelikli amaç olmuştur.

⁹TDK, Güncel Türkçe Sözlük, [online] <http://www.tdk.gov.tr> [erişim tarihi 9 Şubat 2014]

3. ALAN ÇALIŞMASI

KBTRM'lerin ele alındığı bu çalışmada alan çalışması anket tekniği uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacı, söz konusu merkezlerin kullanıcılarının ve hitap ettiği kitlenin görüşlerine başvurularak konfor koşullarının ve standartlarının belirlenmesine katkı sağlanmasıdır. Anket tekniğinin tercih edilme nedeni bu tekniğin pek çok kişiye ulaşma imkanı vermesi ve bu sayede kısa sürede çok miktarda veriyi toplamaya elverişli olmasıdır.

Anket önermeleri, amaçlar doğrultusunda ve daha önceki literatür verilerine dayanılarak düzenlenmiştir. Katılımcılara ulaştırılmadan önce önermelerin anlaşılabilirliğini değerlendirmek amacı ile 10 kişiye pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama sonrası, konunun teorik yapısını destekleyici tarzda yeniden düzenlenen önermelerden iki ayrı anket formu oluşturulmuştur. Bu anket formlarından biri veteriner hekimlere yöneliktir ve teknik bilgiler doğrultusunda tasarım gerekliliklerini sorgulamayı amaçlar. Diğer anket formu ise genel kullanıcıya yönelik olup sahiplenmeye ve KBTRM'lerin tasarımlarına ilişkin beklentileri ölçme amaçlı hazırlanmıştır.

Genel kullanıcı anket formu toplam 42 önermeden oluşmaktadır. Bu önermelerin beş adedi demografik bilgiye yönelik önerme, bir adedi açık uçlu, 36 adedi ise beşli Likert tipi ölçekle kapalı uçlu olarak hazırlanmıştır. Anket formu mail aracılığı ve sosyal medya yolu ile katılımcılara ulaştırılmıştır. Toplamda 109 kişi genel kullanıcı anket formunu doldurmuştur. Yapılan incelemelerde dokuz kişinin toplamda 34 önermeyi boş bıraktığı gözlemlenmiştir. İlgili kişilerin bu cevapları değerlendirmenin dışında tutulmuş ve diğer cevapları çalışmaya dahil edilmiştir. Söz konusu katılımcıların demografik bilgileri, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, evcil hayvan sahipliği ve kimlik gizliliği başlıkları altında tablolandırılmıştır (Tablo 3.1).

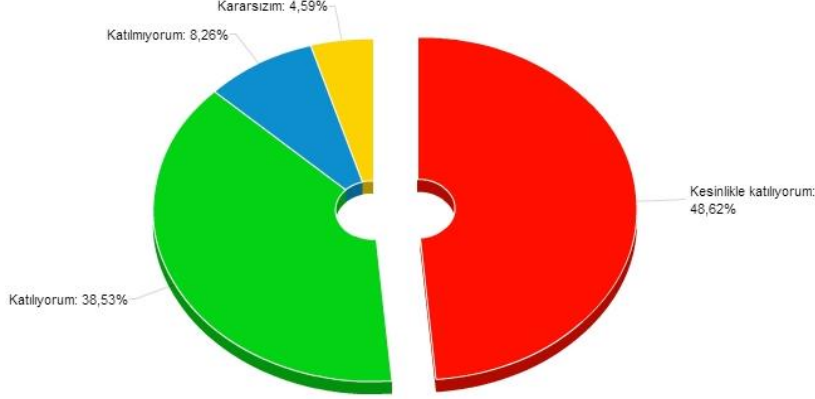
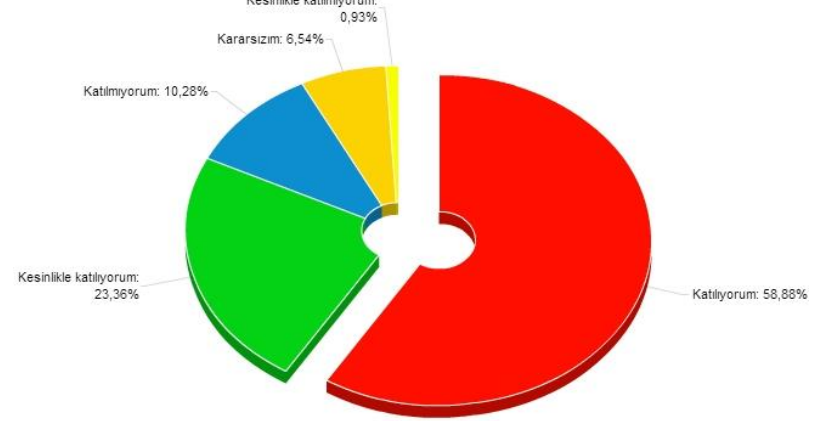
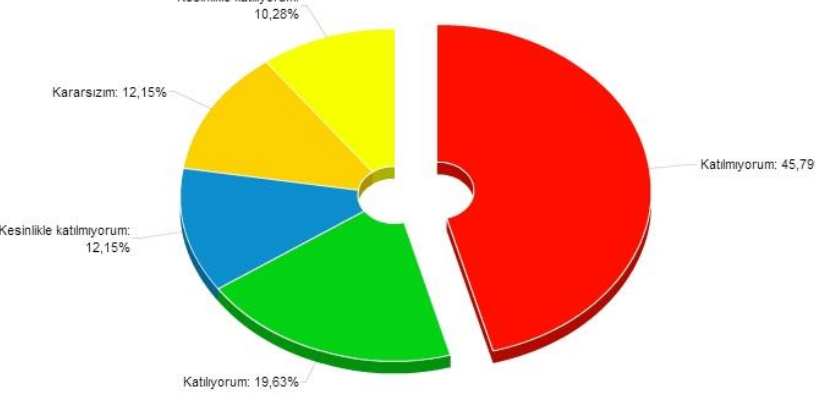
Tablo 3.1: Genel kullanıcıya yönelik anket formunu dolduran katılımcıların demografik bilgileri

Demografik Bilgiler	Alt Gruplar	Genel Kullanıcı (%)	Genel Kullanıcı (Adet)
Yaş	18 yaş altı	0	0
	18-24	18,34	20
	25-45	73,39	80
	46-65	7,33	8
	65 yaş üstü	0,91	1
Cinsiyet	Kadın	67,88	74
	Erkek	32,11	35
Eğitim Durumu	İlköğretim	1,83	2
	Ortaöğretim (Lise)	5,5	6
	Yüksek Okul	12,84	14
	Lisans	53,21	58
	Lisans Üstü	26,6	29
Evcil Hayvan Sahipliği	Evet	50,45	55
	Hayır	49,54	54
Kimlik Gizliliği	Evet	40,36	44
	Hayır	59,63	65

Yapılan anket sonucunda genel kullanıcının KBTRM'ler ile alakalı beklentilerinin saptanması amaçlanmıştır. Genel kullanıcıya yöneltilen önermeler ile, sahiplenme tercihlerini etkileyen kriterler ve tasarımdan beklentileri ölçülmüştür.

Sahiplenme tercihlerini etkileyen faktörler ile ilgili önermeler incelendiğinde, “bakımevi çalışanlarının birbirleriyle mekan içerisinde rahat iletişim kurmaları sahiplenme tercihim olumlu yönde etkiler” önermesine katılımcıların yüzde 74,52’si, “sahiplenme ile ilgili evrak işlerinin özel odalarda yapılmasını tercih ederim” önermesine yüzde 71,29’u, “hijyenik görüntü sahiplenme tercihim olumlu yönde etkiler” önermesine yüzde 85,31’i, “kafeslerdeki canlıları açıkça ve net görebilmek sahiplenme tercihim olumlu yönde etkiler” önermesine yüzde 89,89’u ve “canlılarının bulunduğu mekanların aydınlatılmış olması ve gözü yormaması sahiplenme tercihim olumlu yönde etkiler” önermesine yüzde 78,89’u olumlu yönde görüş bildirmişlerdir. Bahsi geçen önermeler ile beraber tasarımın mekana ilişkin ilk izlenim üzerinde etkili olduğu önermelerin cevapları neticesinde varılan bir sonuçtur (Tablo 3.2).

Tablo 3.2: İlk izlenime ilişkin ifadeler ve cevaplar

ÖNERME	CEVAP GRAFİĞİ												
Sahipsiz hayvan bakımevlerinin girişleri ve karşılama şekli ilk izlenimim için önemlidir.	 <table border="1"><thead><tr><th>Cevap</th><th>Oran (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>Kesinlikle katılıyorum</td><td>48,62%</td></tr><tr><td>Katılıyorum</td><td>38,53%</td></tr><tr><td>Kararsızım</td><td>4,59%</td></tr><tr><td>Katılmıyorum</td><td>8,28%</td></tr></tbody></table>	Cevap	Oran (%)	Kesinlikle katılıyorum	48,62%	Katılıyorum	38,53%	Kararsızım	4,59%	Katılmıyorum	8,28%		
Cevap	Oran (%)												
Kesinlikle katılıyorum	48,62%												
Katılıyorum	38,53%												
Kararsızım	4,59%												
Katılmıyorum	8,28%												
Sahipsiz hayvan bakımevlerindeki çevre ve peyzaj düzenlemesinin ilk izlenimim üzerinde olumlu etkisi olabilir.	 <table border="1"><thead><tr><th>Cevap</th><th>Oran (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>Katılıyorum</td><td>58,88%</td></tr><tr><td>Kesinlikle katılıyorum</td><td>23,36%</td></tr><tr><td>Kararsızım</td><td>6,54%</td></tr><tr><td>Katılmıyorum</td><td>10,28%</td></tr><tr><td>Kesinlikle katılmıyorum</td><td>0,93%</td></tr></tbody></table>	Cevap	Oran (%)	Katılıyorum	58,88%	Kesinlikle katılıyorum	23,36%	Kararsızım	6,54%	Katılmıyorum	10,28%	Kesinlikle katılmıyorum	0,93%
Cevap	Oran (%)												
Katılıyorum	58,88%												
Kesinlikle katılıyorum	23,36%												
Kararsızım	6,54%												
Katılmıyorum	10,28%												
Kesinlikle katılmıyorum	0,93%												
Sahipsiz hayvan bakımevlerinin iç mekan tasarımları ilgimi çekmez.	 <table border="1"><thead><tr><th>Cevap</th><th>Oran (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>Katılmıyorum</td><td>45,79%</td></tr><tr><td>Katılıyorum</td><td>19,63%</td></tr><tr><td>Kesinlikle katılmıyorum</td><td>12,15%</td></tr><tr><td>Kararsızım</td><td>12,15%</td></tr><tr><td>Kesinlikle katılıyorum</td><td>10,28%</td></tr></tbody></table>	Cevap	Oran (%)	Katılmıyorum	45,79%	Katılıyorum	19,63%	Kesinlikle katılmıyorum	12,15%	Kararsızım	12,15%	Kesinlikle katılıyorum	10,28%
Cevap	Oran (%)												
Katılmıyorum	45,79%												
Katılıyorum	19,63%												
Kesinlikle katılmıyorum	12,15%												
Kararsızım	12,15%												
Kesinlikle katılıyorum	10,28%												

Veteriner hekimlere yönelik olan anket formu ise toplam 57 önermeden oluşmaktadır. Bu önermelerin sekiz adedi demografik bilgiye yönelik önerme, bir adedi açık uçlu, 48 adedi ise beşli Likert tipi ölçekle kapalı uçlu olarak hazırlanmıştır. Anket formunun dağıtımını genel kullanıcı anket formunda olduğu gibi mail aracılığı ve sosyal medya yolu ile yapılmıştır. Toplamda 82 veteriner hekim çalışmaya dahil olmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda üç kişinin toplamda sekiz önermeyi boş bıraktığı saptanmıştır. Söz konusu kişilerin bu cevapları değerlendirmenin dışında tutulmuş, diğer cevapları analize dahil edilmiştir. Katılımcıların demografik bilgileri, isim, soy isim ve uzmanlık alanları ayrıştırılarak, bu veriler, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, evcil hayvan sahipliği ve kimlik gizliliği başlıkları altında tablolştırılmıştır (Tablo 3.3).

Tablo 3.3: Veteriner hekimlere yönelik anket formunu dolduran katılımcıların demografik bilgileri

Demografik Bilgiler	Alt Gruplar	Veteriner Hekim (%)	Veteriner Hekim (Adet)
Yaş	18 yaş altı	0	0
	18-24	26,82	22
	25-45	67,07	55
	46-65	6,09	5
	65 yaş üstü	0	0
Cinsiyet	Kadın	42,68	35
	Erkek	57,31	47
Eğitim Durumu	Lisans	43,9	36
	Lisans Üstü	56,09	46
Evcil Hayvan Sahipliği	Evet	78,04	64
	Hayır	21,95	18
Kimlik Gizliliği	Evet	54,87	45
	Hayır	45,12	37

Yapılan anket sonucunda veteriner hekimlere göre KBTRM’lerde verilmesi uygun olan hizmetler saptanmıştır. Bunun yanında yöneltmiş olan önermeler ile peyzaj düzenlemesinin, iç mekan tasarımının, konfor koşullarının önemli olduğu ve yapının tasarımı sürecinde multidisipliner bir ekibin mutlaka veteriner hekimleri veya konuda uzman bireyleri barındırması gerektiği sonuçlarına varılmıştır.

KBTRM’lerde canlılara “ücretsiz bakım hizmeti verilmelidir” ifadesine veteriner hekimlerin yüzde 68,29’u, “rehabilitasyon hizmeti verilmelidir” ifadesine yüzde 93,89’u, “medikal tedavi hizmeti verilmelidir” ifadesine yüzde 82,92’si, “tıbbi görüntüleme hizmetleri verilmelidir” ifadesine yüzde 80,47’si, “medikal operasyonlara imkan veren mekanlar olmalıdır” ifadesine yüzde 97,8’i, “canlılar sahiplendirilmelidir”

ifadesine yüzde 96,33'ü ve “halk eğitimleri için özel alanlar ayrılmalıdır” ifadesine yüzde 86,58'i olumlu yönde görüş bildirmiştir. Bunun yanında “ötanazi hizmeti verilmelidir” ifadesinin analizinde bir kutuplaşma olduğu saptanmıştır. Katılımcı veteriner hekimlerin yüzde 39,01'inin bu ifadeyi onayladıkları, yüzde 24,39'unun kararsız kalmış oldukları, yüzde 36,58'inin ise olumsuz görüş bildirdiği gözlenmiştir. Mimariye ve tasarıma ilişkin ifadeler ele alındığında, anket formunda, işlev ve mekan gereksinimlerini saptamaya ve dolaylı olarak tasarım ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik önermeler mevcuttur. Bunların yanı sıra, iç mekana ilişkin tasarım kararlarının çalışma performansına olası etkileri hakkındaki görüşleri ölçmeye yönelik önermeler de anket formunda yer almaktadır. Söz konusu önermelerin yanıtlarında, tasarımın performansı etkileyen bir değer kabul edildiği ve bu nedenle gerekli görüldüğünün dominant eğilim olduğu gözlemlenmiştir (Tablo 3.4). İki anket çalışması sonucunda elde edilen veriler SHB'lerin konfor koşullarının belirlenmesine ve ilgili standardizasyon önerilerine yön vermiştir.

Tablo 3.4: İç mekan tasarımının önemine ilişkin ifadeler ve cevaplar

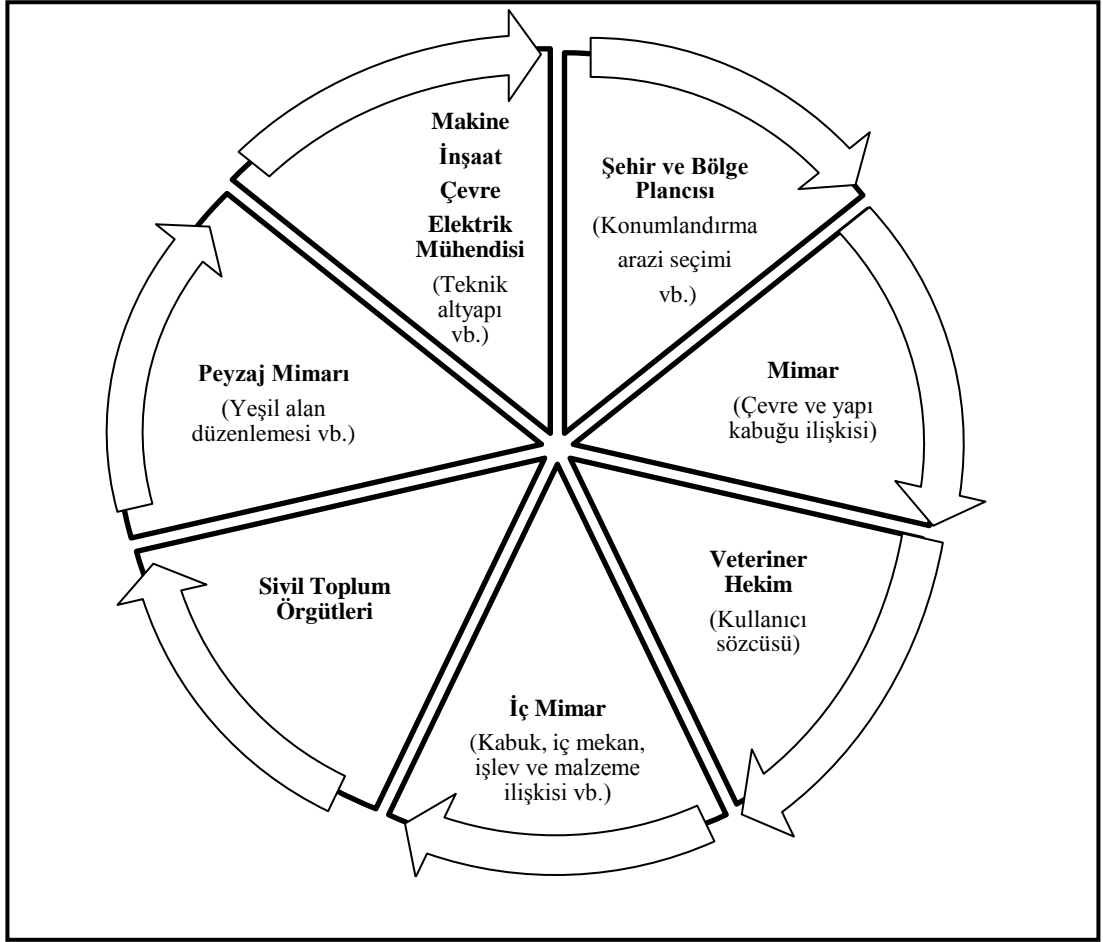
SORU	CEVAP GRAFİĞİ												
Çalıştığım mekanın iç mekanının düşünülerek tasarlanması ve verilen hizmetlere uygun olması çalışma performansımı olumlu yönde etkiler.	<p>Detailed description: A 3D pie chart with three segments. The largest segment is red, labeled 'Kesinlikle katılıyorum: 57,32%'. The second largest is green, labeled 'Katılıyorum: 40,24%'. The smallest is blue, labeled 'Diğer: 2,44%'.</p> <table border="1"><thead><tr><th>Cevap</th><th>Oran (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>Kesinlikle katılıyorum</td><td>57,32%</td></tr><tr><td>Katılıyorum</td><td>40,24%</td></tr><tr><td>Diğer</td><td>2,44%</td></tr></tbody></table>	Cevap	Oran (%)	Kesinlikle katılıyorum	57,32%	Katılıyorum	40,24%	Diğer	2,44%				
Cevap	Oran (%)												
Kesinlikle katılıyorum	57,32%												
Katılıyorum	40,24%												
Diğer	2,44%												
SHB'lerin iç mekan tasarımları hizmeti etkilemez.	<p>Detailed description: A 3D pie chart with five segments. The largest segment is red, labeled 'Katılmıyorum: 54,88%'. The second largest is green, labeled 'Kesinlikle katılmıyorum: 17,07%'. The third largest is yellow, labeled 'Kararsızım: 9,76%'. The fourth largest is blue, labeled 'Katılıyorum: 13,41%'. The smallest is light yellow, labeled 'Kesinlikle katılıyorum: 4,88%'.</p> <table border="1"><thead><tr><th>Cevap</th><th>Oran (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>Katılmıyorum</td><td>54,88%</td></tr><tr><td>Kesinlikle katılmıyorum</td><td>17,07%</td></tr><tr><td>Kararsızım</td><td>9,76%</td></tr><tr><td>Katılıyorum</td><td>13,41%</td></tr><tr><td>Kesinlikle katılıyorum</td><td>4,88%</td></tr></tbody></table>	Cevap	Oran (%)	Katılmıyorum	54,88%	Kesinlikle katılmıyorum	17,07%	Kararsızım	9,76%	Katılıyorum	13,41%	Kesinlikle katılıyorum	4,88%
Cevap	Oran (%)												
Katılmıyorum	54,88%												
Kesinlikle katılmıyorum	17,07%												
Kararsızım	9,76%												
Katılıyorum	13,41%												
Kesinlikle katılıyorum	4,88%												
SHB'lerin tasarım süreçlerinde veteriner hekimlerden ve tecrübeli bireylerden de fikir alınmalıdır.	<p>Detailed description: A 3D pie chart with two segments. The largest segment is red, labeled 'Kesinlikle katılıyorum: 80,25%'. The second largest is green, labeled 'Katılıyorum: 19,75%'.</p> <table border="1"><thead><tr><th>Cevap</th><th>Oran (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>Kesinlikle katılıyorum</td><td>80,25%</td></tr><tr><td>Katılıyorum</td><td>19,75%</td></tr></tbody></table>	Cevap	Oran (%)	Kesinlikle katılıyorum	80,25%	Katılıyorum	19,75%						
Cevap	Oran (%)												
Kesinlikle katılıyorum	80,25%												
Katılıyorum	19,75%												

4. SAHİPSİZ KÖPEKLERE YÖNELİK BAKIM, TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN TASARIMI

KBTRM'ler toplum hayatına entegre olması gereken mekanlardan biridir. Bu mekanların tasarım rotası belirlenirken köpek sayısına yoğunlaşan genel eğilimin aksine hizmet niteliğine vurgu yapılması gerekmektedir (Dodurka 2010). Bütçe kısıtlamaları ve ilgi yetersizliği, köpek sayısına vurgu yapan bir eğilimi senelerce desteklemiş olsa da, günümüzde köpeklerin beslenme ihtiyaçlarının giderilmesi dışında psikolojik gereksinimleri de düşünülmektedir. Psikolojik kaygılar ve destekler yalnızca köpeklere yönelik değildir. Çalışanların, ziyaretçilerin ve hatta toplumun da bu hizmetten yararlandıkları söylenebilir.

KBTRM'ler; insanların ve hayvanların refahı bağlamında tasarlanması gereken mekanlardır. Tasarım sürecine, kullanıcı grubunu oluşturacak canlıların mekansal ve çevresel algılarını besleyebilecek öğeler de entegre edilmelidir. Bu bağlamda, ilgili tasarım, hem sahipsiz köpeklere, hem bu köpekler ile ilgilenecek kişilere, hem de mekan ziyaretçilerine güvenli ve sağlıklı bir ortam yaratmak üzere gerçekleştirilmelidir (Gates ve diğ. 2000). Karmaşık yapılar olarak adlandırılabilir olan KBTRM'ler; fonksiyon kaosunun yaşanmaması ve çalışma süreci içerisinde tasarımdan kaynaklı aksamaların olmaması adına, alanlarında uzman kişilerce multidisipliner bir ekip çalışması ile inşa edilmelidir (Şekil 4.1). Farklı disiplinlerden bireylerin birlikte çalışması daha verimli bir yapının oluşumunu beraberinde getirecektir.

Şekil 4.1: Olası multidisipliner ekip şeması

Gerekli görülen durumlarda, multidisipliner ekibe hayvan davranışları bilimi disiplininden bireyler de dahil olabilir ve bu bireyler tasarıma yön verecek kararlarda etkin rol oynayabilir (Savaş ve Yurtman 2008). Tasarım; hayvan ve insan refahı, işlev, çevresel etkenler bağlamlarında değerlendirilmelidir.

Farm Animal Welfare Council (FAWC) 5 Aralık 1979 yılında yayınladığı bildiriye hayvanların refahı için oluşturulması gereken koşulları beş başlık altında sıralamıştır (Tablo 4.1). Bu koşullar hayvanların barınacakları ortamların tasarlanma sürecinde temel kriterler olarak göz önünde bulundurulmalıdır (Newbury ve diğ. 2010).

Tablo 4.1: Hayvan refahının beş temel kuralı

1	Susuzluk, açlık ya da yetersiz beslenmeden uzak olma: sağlık ve zindelik için gerekli beslenme düzeni ve taze suya erişim
2	Uygun konfor ve barınma imkanlarına sahip olma: bir barınma alanı ile konforlu bir dinlenme bölgesi de dahil olmak üzere uygun bir ortam
3	Acı, yaralanma ya da hastalıktan uzak olma: acil teşhis koyma, müdahale etme ve önleyici tedbirler
4	Normal davranışlarını sergileyebilme: doğal hayata uygunluk, sosyalleşmeyi destekleyen alanlar
5	Korku ve stresten uzak olma: zihinsel sorunları önleyebilecek ortam ve tedavi imkanları sunma; ruh sağlığına önem verme

Kaynak: FAWC 1979

Hayvan refahının beş temel kuralı çerçevesinde ifade edilen unsurlar hem insanların, hem de hayvanların ortak ihtiyaçlarına cevap vermeye yöneliktir. Söz konusu olan ortak temel ihtiyaçlar; fizyolojik, sosyal, psikolojik, çevresel ve davranışsal ihtiyaçlar başlıkları altında beş ana grupta irdelenebilir (Tablo 4.2).¹⁰

Tablo 4.2: İnsanlarda ve hayvanlarda bulunan ortak temel ihtiyaçlar

No.	İhtiyacın Türü	Örnekler
1	Fizyolojik İhtiyaçlar	Uygun ısı, nem, hava ve ışık koşulları, yeme, içme
2	Sosyal İhtiyaçlar	Yalnız yaşama veya kalabalık ortamda bulunma seçenekleri
3	Psikolojik İhtiyaçlar	Sıklımayı önleyici faaliyetler, uygun psikolojik uyaranlar
4	Çevresel İhtiyaçlar	Uygun yuva, çevre ve yaşam alanı
5	Davranışsal İhtiyaçlar	Gizlenme, yiyeceklerini saklama (bunlara ek olarak hayvanlar yiyeceklerini gömerek saklar)

KBTRM'ler mimari olarak tasarlanmadan ve bu merkezlerin inşasına başlanmadan önce belirlenmesi gereken bazı öğeler mevcuttur. Bunlardan biri kurulması düşünülen merkeze gerçekten ihtiyaç duyulup duyulmadığının tespitidir. Bu tespit bir takım soruların yanıtlandırılması ile yapılabilir (Tablo 4.3).¹¹

¹⁰ Animals Asia Humane Society International, Basic Management Guidelines for Dog and Cat Shelters, 2010, [online] <https://www.animalsasia.org> [erişim tarihi 08 Mart 2014].

¹¹ RSPCA, Guidelines for the Design and Management of Animal Shelters, 2009, [online] www.rspca.org.uk [erişim tarihi 19 Şubat 2014].

Tablo 4.3: KBTRM'lere duyulan ihtiyacın tespitine ilişkin yanıtlanması gereken sorular

1	Bölgede başka bir barınak var mıdır? Var ise, kapasiteleri ve hizmet ettikleri bölgeler nerelerdir?
2	Yapılacak yeni barınağın hizmet edeceği bölge neresidir?
3	Bölgedeki tahmini sahihsiz köpek sayısı nedir?
4	Geçmiş yıllarda bölgede yardıma muhtaç olduğu tespit edilen köpek sayısı nedir? Yardıma muhtaç oldukları konular nelerdir?
5	Bölgede sokak köpeklerine yönelik bir toplama programı mevcut mudur? Mevcut ise bu program kimler tarafından, ne şekilde gerçekleştirilmektedir?
6	Çevre halkının köpeklere yaklaşımı nasıldır?
7	Bölgedeki finansal durum nasıldır? Devlet finansmanı dışında, halk desteği de mevcut olabilecek midir?

Seçilen bölgenin KBTRM'ye ihtiyaç duyduğunun tespitinden sonra merkezin inşasının yapılacağı arazinin seçiminin nasıl olması gerektiği, “Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği”nin (2006) 22. maddesinde şu şekilde betimlenmiştir;

MADDE 22 – (1) Geçici bakımevleri kurulacak arazilerin seçiminde dikkat edilecek hususlar;

- a) Bölgedeki rüzgâr, sel, yangın ve kötü hava şartları göz önünde bulundurulur.
- b) Akarsu, göl, deniz ve sulak alanlardan, mezbaha, mandıra ve insan gıdası imâl eden iş yerlerine uzaklığı 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu ve yürürlükteki ilgili mevzuat hükümlerine göre belirlenir.
- c) Ses ve kötü kokunun yayılmasını önlemek amacıyla yerleşim yeri dışında, ancak ulaşım kolaylığı olan yerler seçilir.
- ç) Yol, su ve elektrik imkânları bulunan yerler seçilir.
- d) Dere yatağı, dağ arası ve dik yamaç üzerinde olmamalıdır.
- e) Geçici bakımevleri; hayvanların yaşamlarını olumsuz yönde etkileyecek kirlenici atık veren tesisler ile çöp döküm alanları veya atık bertaraf tesisleri üzerinde veya yakınındaki arazilere kurulmamalı ve bu konuda 2872 sayılı Kanun ve yürürlükteki ilgili mevzuat hükümleri dikkate alınır.
- f) Seçilen arazi, birinci ve ikinci sınıf tarım arazisi dışında olmalı, killi ve su yoğunluğu fazla olmamalıdır.
- g) Özel çevre koruma bölgelerinde yapılacak geçici bakımevleri için Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığından uygun görüş alınır.

Devlet tarafından belirlenen kriterler dışında arazi seçimi öncesi yanıtlandırılması gereken sorular da mevcuttur (Tablo 4.4).¹²

Tablo 4.4: Tasarım süreci ve arazi seçimi öncesi yanıtlanması gereken sorular

1	Seçilen arazi genişlemeye elverişli bir konumda mıdır?
2	Seçilen arazi yerleşim birimlerine ne kadar mesafededir?
3	Arazi toplu taşıma araçlarına erişilebilir bir konumda mıdır?
4	Mevcut bir bina mı yeniden işlevlendirilecektir yoksa yeni bir bina mı inşa edilecektir?
5	Bölgede yaşayan halkın konuya yaklaşımı nasıldır?

¹² RSPCA, Guidelines for the Design and Management of Animal Shelters, 2009, [online] www.rspca.org.uk [erişim tarihi 21 Şubat 2014].

Prof. Dr. Hazım Tamer Dodurka kendisi ile yapılan sözlü görüşmede yöneltilmiş olan “Bakımevleri genelde şehirlerden dışarı itilmiş alanlara kuruluyor bunu uygun buluyor musunuz?” sorusuna verdiği cevap ile KBTRM’lerin arazi seçimlerinde rol oynayan faktörlere şu şekilde değinmiştir:

Bunun avantajları ve dezavantajları var. Avantajı tabii ki barınaklar gürültülü ortamlar, ve ne kadar olsa da kokunun engellenemediği alanlar. Hatta bazı belediyeler, isim vermeyeyim, boyunlarına havlama tasmaı da takmaya kalktılar. Danışıldığında “saçmalamayın hiçbir işe yaramaz” dedik. Düşünün o kadar şikayet var demek ki bu uygulamaya gitmeyi düşünmüşler ki tasma da ucuz bir şey değildir. Geceleyin kapatma, havlıyor diye sürgülü kapılar arkasına kapatma gibi yöntemlere başvurduklar. Bunlar tabii hep hayvanın aleyhine olan şeyler. O bakımdan uzakta ve geniş alanlarda tabii ki daha uygun ancak bu uzaklıklara gönüllülerin gitmesi zor. Az evvel barınakta hayvanın en önemli ihtiyaçlarından bir tanesi insanlarla temas dedik. Oraya bir çocuk bile çok rahat ulaşabilmeli, gönüllüler ulaşabilmeli, bu ortam sağlanabilmeli ki hakikaten bu ihtiyaçlar karşılansın.

Arazi seçimi sonrası tasarım; bölgeleme ve girişlerin konumlandırılma kriterlerini içeren planlama kriterleri ile devam eder. Özellikle alanların tasarımı ve ardından da teknik tasarım parametrelerinin tasarım sürecine dahil edilmesi ile de tamamlanır.

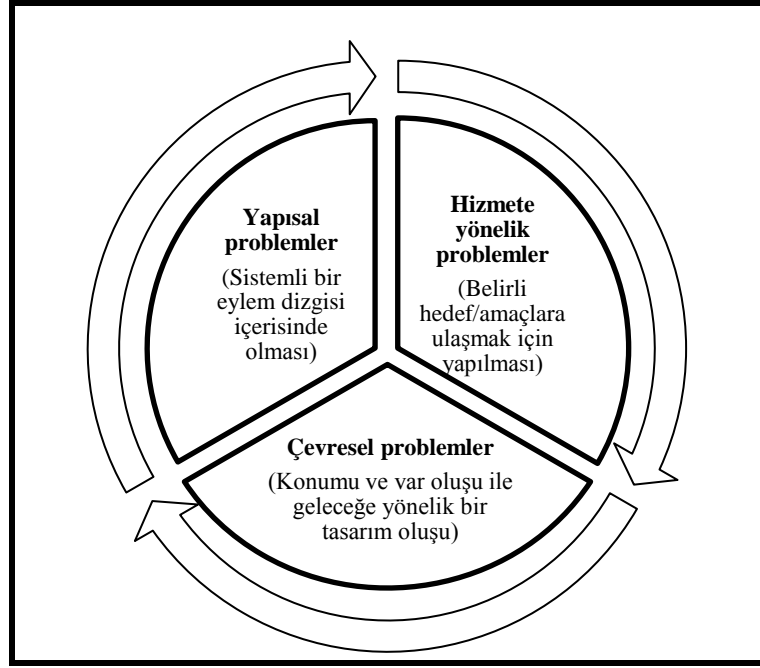
4.1 PLANLAMA KRİTERLERİ

Plan; “bir işin bir eserin gerçekleştirilmesi için uyulması tasarlanan düzen” şeklinde açıklanabildiği gibi, “bir şehrin, bir yapının, bir makinenin çeşitli bölümlerini gösteren çizim” ve “düşünce, niyet, maksat, tasavvur” olarak da tanımlanmaktadır.¹³ Mimari açıdan planlama ise, balon diyagramları oluşturmak, taslak çalışmaları yapmak ve blok diyagramlar geliştirmek gibi aşamalar ile şekillenen bir süreçtir (Karlen 2009).

Mimari; zemin, duvar ve tavan öğelerinden oluşan bir mekansal sınırlama prensibi olarak kabul edilir ise, mimari planlama; amaca yönelik duvar-zemin-tavan kompozisyonu yaratma eylemi olarak nitelendirilebilir. Bu kompozisyonun başarılı olabilmesi üç ana problemin oluşturduğu özelliklerin göz önünde bulundurulmasına ve birbirleri ile ilişkilendirilmesine dayanır (Brooker ve Stone 2010, Ersoy 2012) (Şekil 4.2).

¹³ TDK, Güncel Türkçe Sözlük, [online] <http://www.tdk.gov.tr/> [erişim tarihi 9 Şubat 2014].

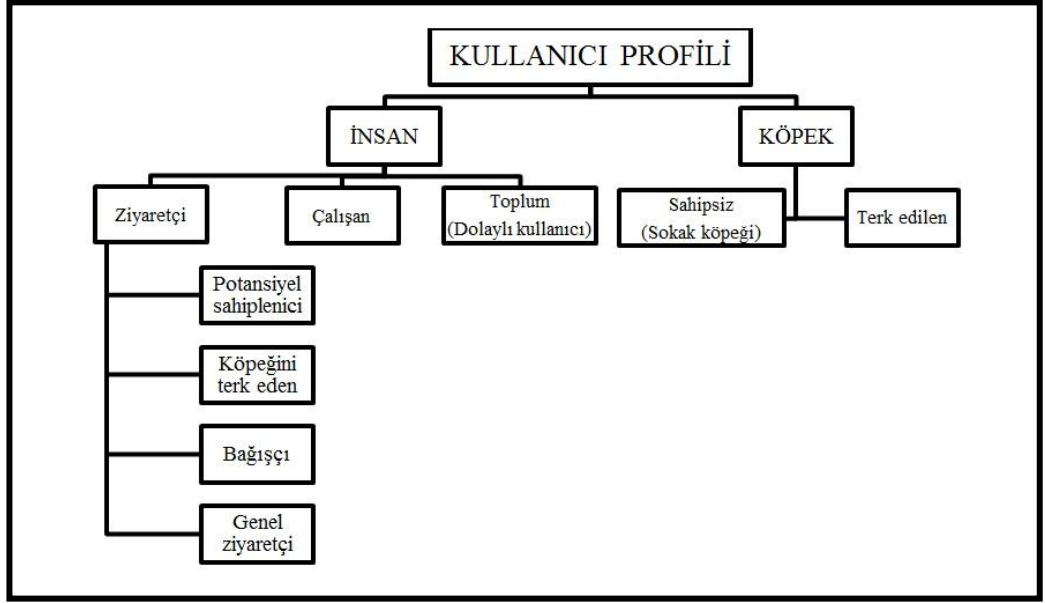
Şekil 4.2: Planlama kavramının ana öğeleri

KBTRM'lerin planlanma süreci sistemli bir eylem dizgisi içinde süregelmelidir. Planlama evresi, mekanın işlevini ve işleyiş performansını doğrudan etkileyen bir unsurdur.

Yapılan tasarımın geleceğe yönelik olması adına mekan tasarımı sürdürülebilir ve esnek olmalıdır. İşletilmesi oldukça yüksek maliyet ve çaba gerektiren KBTRM'lerin detaylı ve işleve uygun olarak planlanması, inşa esnasındaki maliyeti külfet haline getirmemek ve zaman içerisinde tasarım merkezli oluşabilecek sorunları minimize etmek için son derece önemlidir. Planlama yapılırken, planlanan mekanın kullanıcı profilinin tanımlanmış olması ve analiz edilmesi ilk adımdır. Çalışma konusu olan, KBTRM'lerin hitap ettiği kitle, insan ve köpek başlıkları altında detaylanarak irdelenebilir (Şekil 4.3). Kullanıcı profilinin belirlenmesinin ardından işlev açıkça betimlenmeli ve işlev ile kullanıcı profili ortak bir paydada buluşturulmalıdır.

Şekil 4.3: KBTRM'lerin kullanıcı profili şeması

Tasarım sürecinde kapasite-büyükük belirleme işlemi de göz önünde bulundurulmalıdır. Ekipman boyutları, personel sayısına göre oluşan metrekare gereksinimleri, işlevlerin gerektirdiği alan büyüklükleri, mekanların çevre ile etkileşimi ve sirkülasyona katılım nitelikleri; kapasite-büyükük belirleme esnasında rol oynayan belirleyici verilerdir (Yıldırım 2002). KBTRM'lerin tasarım hedefleri kısaca altı başlık altında irdelenebilir (Tablo 4.5) (Gates ve diğ 2000). Tasarım sürecine tasarımcının öznel katkıları olacağı da göz önünde bulundurulmalıdır. Bütün bu bahsi geçen öğelerin ışığında, bu çalışmada planlama kriterleri, “bölgeleştirme” ve “girişlerin konumlandırılması” başlıkları altında irdelenmiştir.

Tablo 4.5: KBTRM’lerin tasarım hedefleri tablosu

1.	Mümkün olan en sağlıklı bakım ortamını yaratma.	Aşırı kalabalığı önleme.
		Herhangi bir hastalığın veya virüsün bulunmadığı hijyenik ortamlar yaratma.
		Olası yaralanmalarının önüne geçme ve bunları en aza indirmeye.
		Köpekler için uygun oyun ve egzersiz alanları oluşturma.
2.	Güvenli bir ortam oluşturma.	Köpeklerin yaşayabilecekleri stresi en aza indirgeyebilecek koşulları oluşturma.
		Köpekleri boyutlarına göre uygun bir biçimde barındırma.
		Köpeklerin güvenli bir ortamda teslim alınması ve gerekli kontrollerinin uygun mekanlarda gerçekleştirilmesi.
3.	Dayanıklılığı en üst seviyelere çıkartma ve bakım ihtiyaçlarını minimize etme.	Uzun süre etkin olarak kullanılacak dayanıklı malzeme seçimi ile ekonomik avantaj sağlanması.
		Enerji etkinliği olan esnek sistemler tasarlama.
4.	Sahipsiz hayvanların sahiplendirilme sayılarını arttırıp ötanazi sayısını minimumda tutabilecek tasarımlar yapma.	Sahiplenme süreci için mekan içi akışı planlama.
		Ziyaretçilere olumlu izlenimler verebilecek köpek barınma ortamları hazırlama.
		Ziyaretçi – köpek etkileşiminin kontrolünü destekleyebilecek tasarımı gerçekleştirme.
		Davranışsal sorunları olan köpekler için eğitim ortamı yaratma.
5.	Hem ziyaretçiler hem köpekler hem de çalışanlar için daha konforlu bir ortam yaratma.	Ruhsal ve fizyolojik tedaviler için rehabilitasyon ortamı yaratma.
		Sahiplenmeye teşvik eden bir merkez yaratma.
		Gürültü ve kokuyu kontrol etme.
6.	Çalışanların etkinliğini en üst düzeye çıkartma.	Daha olumlu bir deneyim yaşatabilmek için renk ve doğal ışık niteliklerini sağlıklı bir biçimde kullanma.
		Çalışanların eğitimine olanak sağlayan ve bunu teşvik eden bir merkez yaratma.
		Çalışanların etkin bir biçimde işlerini yürütebilmeleri için gerekli alanları planlama.
		Etkin sirkülasyon için, minimum basamak kullanımı, çalışanlar ve ziyaretçiler için ayrı dolaşım alanları yaratma.
7.	Bilinçlendirmeyi arttırmak üzere halk eğitim alanları yaratma.	Çalışanlar arası iletişimi arttırma.
		Çalışanlar için özel alanlar yaratma.
		Topluma yönelik eğitim ve toplantı imkanları sunan bir tesis yaratma.

4.1.1 Bölgeleendirme

Bölgeleme, “bölgelelere ayırmak”¹⁴ anlamına gelmektedir ve planlama kriterlerinin ışığında şekillenir. KBTRM’lerin tasarımı için de, mekanda olması gereken ve olması gerektiğine karar verilen alanlar birbirleri ile olan ilişkileri doğrultusunda bölgelelendirilirler. Bölgelelendirme eyleminin sağlayacağı avantajlardan biri mekanı sistematik bir yapı haline getirmesidir; bu sayede gelişigüzel tasarlanan bir oluşumun önüne geçilerek negatif etkiden kurulmak hedeflenmektedir. Bu süreçte, kaotik bilgi kümeleri düzenli veri örüntülerine dönüştürülmek istenir. Mekanlar işlevleri doğrultusunda ilişkilendirilirler (Taşçıoğlu 2013).

Mimari; bir “düzen oluşturma” çabası olarak kabul edilir ise, bölgelelendirme bu çabanın ilk adımıdır. Bölgelelendirme; insan, hayvan ve çevre üçlüsünün ihtiyaç-ışlev birlikteliği çerçevesinde gerçekleşen bir harmanın sonucudur.

Söz konusu KBTRM’ler olduğunda; mekanların işlevlerinin yanı sıra işleve bağlı olarak mekanın duygusal niteliği de göz önünde bulundurulmalıdır. Buna göre, pozitif, negatif ve nötr alanlar belirlenmeli ve bu sayede mekanlar kümelendirilmelidir. Duygusal niteliklerine göre mekanların kümelendirilme önerisi tablolaştırılmıştır (Tablo 4.6).

Tablo 4.6: Pozitif, nötr ve negatif mekanların kümelendirilme önerisi

POZİTİF	NÖTR	NEGATİF
Karşılama ve Sahiplendirme	Müşahede Bölümü	Kayıp Köpek Alanı
Genel Barınma Alanları	Program Destek Alanları	Köpek Kabul Alanı
Yavrulu Anne Bölümü	Gıda Hazırlama Odaları	Karantina
Toplum için Eğitim Alanları	Temizlik Odaları	Hasta Bakım Bölümü
	Personel Odaları	Ötanazi Bölümü
	Depo ve Teknik Birimler	
	Laboratuvar – Eczane	
	Muayene Odası	
	Tıbbi Görüntüleme Birimi	
	Cerrahi Müdahale Odası	
	Veteriner Hekim Odası	
Malzeme Odası		

¹⁴ TDK, Güncel Türkçe Sözlük, [online] <http://www.tdk.gov.tr/> [erişim tarihi 9 Şubat 2014].

KBTRM'lerin mekansal bölgelendirmelerinde rol oynayan en büyük etkenlerden bir diğeri ise enfeksiyon riski ve dolayısı ile hijyendir. Mekanların birbirleri ile ilişkileri söz konusu olduğunda, hastalıkların bulaşma ve yayılma risklerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu durum hem köpek, hem de insan sağlığı için önemlidir.

Sonuç olarak, bir hastalığın ortaya çıkmadan veya yayılmadan önce gerekli tedbirlerin alınması, ortaya çıkmasından veya yayılmasından sonra yaşanacak maddi ve manevi külfetlerden daha az gayret gerektirir (Smith 2010).

Ulusal yasal düzenlemelerde KBTRM'lerde bulunan mekanların birbirleri ile ilişkileri ve bu mekanların bölgelendirilmeleri ile ilgili veriler mevcuttur. Bölgelendirme ile ilgili olarak mekanda bulunması gereken asgari birimler ve bu birimlerin ilişkilerine dair kurallar "Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği"nin (2006) 23. maddesinde şu şekilde betimlenmiştir;

MADDE 23 – (1) Geçici bakımevlerinde, aşağıda belirtilen yapılar hayvan sayısı ile orantılı olarak; birbiriyle doğrudan bağlantılı olmayacak birimler halinde yapılır.

a) Birbirleriyle doğrudan bağlantılı olmayacak birimler şunlardır;

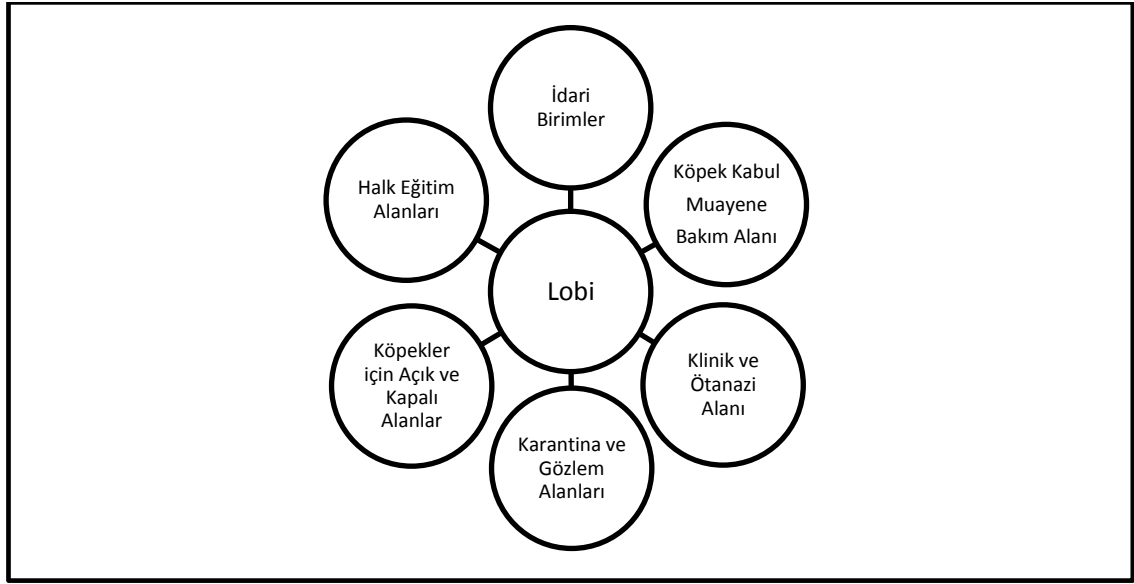
- 1) Her hayvan için etolojik ihtiyaçlarına göre yeterli büyüklükte kapalı ve açık bölmeler,
- 2) Karantina bölümü,
- 3) Hasta bakım bölümü,
- 4) Yavrulu anne bölümü,
- 5) Hayvan müşahede bölümü,
- 6) Hayvanların yiyeceklerinin hazırlandığı mutfak bölümü.

b) Hayvanların bulunduğu birimden ayrı olacak birimler şunlardır;

- 1) Muayene odası,
- 2) Ameliyat odası,
- 3) İşçi odası,
- 4) Duş, depo, tuvalet,
- 5) Veteriner hekim odası,
- 6) İdare odası.

Yönetmeliklerde değinilen asgari birimler dışında, karşılama ve sahiplendirme alanı, köpek kabul alanı, kayıp köpek alanı, çamaşırhane, temizlik odası, kafes temizleme odaları, basınçlı yıkama odası, toplum için eğitim alanları, köpek rehabilitasyon ve eğitim alanları gibi özellikli alanlar da bölgelendirme kapsamında göz önünde bulundurulması gereken birimlerdir. Bölümler işlevlerine göre kümelenilebilirler(Şekil 4.4).¹⁵ Bu kümeler birbirleri ile ilişkili olsalar bile giriş ve çıkış noktaları farklılık gösterebilir.

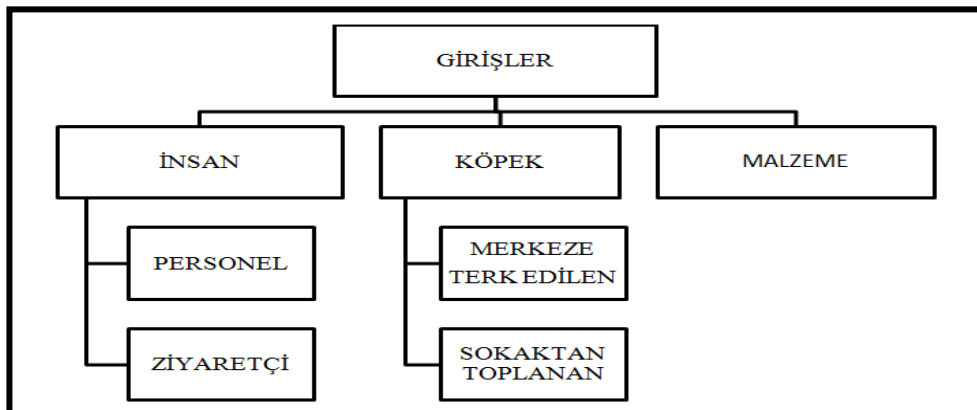
Şekil 4.4: İşleve göre mekan kümeleri

4.1.2 Girişlerin Konumlandırılması

KBTRM’lerin tasarım sürecinde girişlerin konumlandırılması planlama sürecinde etkin bir parametredir. Girişlerin konumlandırılması; güvenlik ve hijyen kaygılarına cevap verebilmenin yanı sıra, mekan içinde ve dışında insan-hayvan-ürün sirkülasyonlarını sistematik bir şemaya yerleştirmek için önem taşımaktadır. Girişler; insan, köpek ve malzeme girişleri olarak üç ana başlık altında ayrılabilirler (Şekil 4.5).

Şekil 4.5: Girişler

İnsanlar için ayrılan girişler ziyaretçi ve personel girişidir. Eğitim için, köpek sahiplenmek için, bağış yapmak için ve benzer sebeplerle merkeze gelen bireyler

ziyaretçi kapsamına girmektedir. Personel ile ziyaretçiler için ayrı girişlerin düzenlenme gereksinimi hijyen kaygıları sebebi ile gereklidir. Merkez içerisinde hayvanlar ile temas halinde bulunan, gerek tedavi gerek ise temizlik gibi hizmetler veren personeller kıyafetleri ve ayakkabıları ile bile birtakım hastalıkları yol boyu taşıyabilmektedirler. Bu durumu minimize edebilmek için atılabilecek adımlardan birinin girişleri ayırmak ve sirkülasyon yollarını belirlemek olduğu söylenebilir.

Merkeze görevlilerce toplanarak getirilen ve sahipleri tarafından terk edilen köpekler ayrı girişlerden merkeze kabul edilirler. Hayvanların kabul edildiği girişler tercihen ziyaretçi girişlerine mümkün olan en uzak noktaya konumlandırılmalıdır. Bunun en büyük sebeplerinden biri, olası bir kaçış ve saldırganlık esnasında insanların zarar görmesini engellemektir ve bu sebebi hijyen kaygıları takip eder.

Malzeme girişlerinin ayrı olması önerisinin sebebi ise gelen malzemelerin mekan içerisindeki dağıtımının düzenlenmesine kolaylık sağlamaktır. Mekansal ilişkilerin meydana getirdiği bölgeleme ve planlama diyagramlarında giriş konumlandırması da etkin rol oynamaktadır.

Girişlerin konumlandırılması; seçilen arazinin konumuna, ulaşım yollarına olan yakınlığına ve yapısına da bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Ana ziyaretçi girişinin ulaşım yollarına yakınlığı ve köpek kabul alanının ziyaretçilere mümkün olan en uzak bölümde konumlandırılması ana planlama kriterleri olarak kabul edilebilir.

4.2 ÖZELLİKLİ ALANLARIN TASARIM KRİTERLERİ

KBTRM'lerde tasarım, genel işlevsel modüllerin sistematik bir örüntü çerçevesinde bir araya getirilmesi ile gerçekleşir. Bahsi geçen bu modüllerin her biri bir fonksiyona hizmet ettiğinden kendi içlerinde farklılaşan özelliklere sahiptirler. Bu nedenle özellikli alan olarak tanımlanan bu modüller; gerektirdikleri koşulları sağlamak ve kullanıcıya optimum hizmeti verebilmek için kurallara uygun tasarlanmalıdır.

4.2.1 Karşılama ve Sahiplendirme Alanı

İç mekanda manipülasyonun başladığı nokta karşılama ve sahiplendirme alanıdır. KBTRM'lerde manipülasyon, yani yönlendirme, algısal olarak gerçekleşmektedir. Karşılama alanları her mekanda olduğu gibi KBTRM'lerde de canlıların mekan ile buluşma noktasıdır. Bu alan; iç mekanın canlıları kabul ettiği, adeta bir vitrin görevi

gören ve kişilerin ilk izlenimini şekillendiren alanlardan biridir (Tablo 4.7). Karşılama ve sahiplendirme alanı, ilk izlenim yönünden önemli olduğundan, ziyaretçilere verilmek istenen duyguya göre düzenlenmelidir (Altuncu ve diğ. 2013). Özet ile, karşılama alanlarının aydınlık, düzenli ve temiz olmaları, aynı zamanda bu mekanların görme, duyma, dokunma ve koku alma duyularına da hitap etmeleri hedeflenmelidir.¹⁵

Tablo 4.7: İlk izlenimi etkileyen faktörler

1.	Bina kabuğu ve peyzaj düzenlemesi
2.	Temizlik
3.	Koku
4.	İç ve dış mekanda kullanılan boya-renk ve malzeme dokusu
5.	Karşılama alanı
6.	Yönlendirme işaretleri
7.	Aydınlık seviyesi

Kaynak: Jan McHugh-Smith and Jodi Lytle Buckman, (2010) *Operational Guide -Animal Adoption* 2010

Karşılama alanında algısal gereklilikler dışında, mekandaki trafiğin kontrolü de hedefler arasında olmalıdır. Kontrollü mekan içi akış, olası tehlikeleri ve hastalıkları önlemek için elzemdir.¹⁶ Bu akış ile bağlantılı olarak, karşılama alanına yerleştirilecek bir danışma bankosu, mekan içi yönlendirmeyi kolaylaştırıcı ve ziyaretçileri bilgilendirici bir misyon üstlenir. Bu tip bir bankonun varlığı ile mekan içi karmaşanın da önlenmesi sağlanır. Banko konumlandırmasının öneminin yanı sıra, karşılama ve sahiplendirme alanı ziyaretçilerin vakit geçirdikleri bir yer olarak görülebilir ve bu vaktin dolaylı eğitim ile geçmesi sağlanabilir. Mekan içerisine serpiştirilecek olan panolar, kiosklar ve gün içinde tekrar eden gösterimler insanların bilgilendirilmesini ve bu sayede keyifli vakit geçirmesini sağlayabilir. Bütün bu eğlence öğelerine ek olarak mekanın el verdiği şartlarda ziyaretçilerin çocukları için oyun köşeleri de mekana entegre edilebilir (Gates ve diğ. 2000)

¹⁵ RSPCA, Guidelines for the Design and Management of Animal Shelters, 2009, [online] www.rspca.org.uk [erişim tarihi 19 Şubat 2014] s.11.

¹⁶ Animals Asia, Humane Society International. Basic management guidelines for dog and cat shelters. 2nd Companion Animal Welfare Conference. 10-11 November 2007 [online] www.animalsasia.org [erişim tarihi 25 Şubat 2014] s.9

Bahsi geçen merkezlerde karşılama alanı ve sahiplendirme alanı işlevleri dolayısı ile iç içe konumlandırılabilirler. KBTRM'lerin ziyaretçilerine vermek istediği en baskın mesaj “sahiplenme” olarak kabul edildiğinde, bu merkezlerin insanları köpek sahiplenmeye teşvik edici özellikler barındırması gerekmektedir (Tablo 4.8) (Gates ve diğ. 2000).

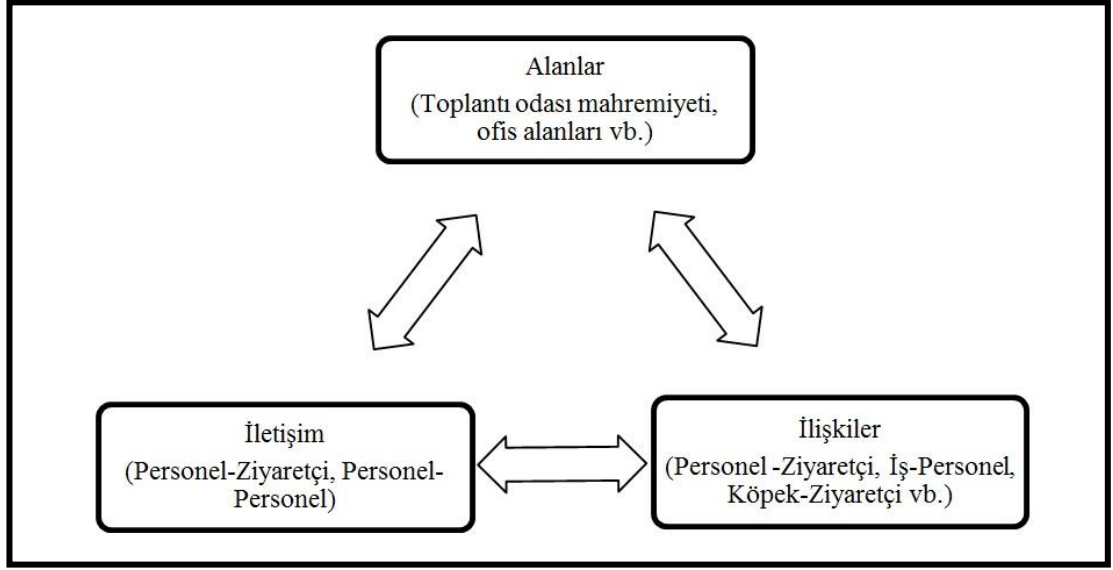
Tablo 4.8: Sahiplenmeye teşvik edici özellikler

1.	Mekanın görsel olarak davetkar olması
2.	Sahiplenme süresince köpeklerin barınma alanları ile karşılama ve sahiplendirme alanı arasındaki sirkülasyonun birbirine yakın alanlarda gerçekleşmesi; güvenli ve düzenli olması
3.	Sahiplenme sürecinin kolay ve kısa olması (Mekanlar arası trafik-evrak işleri için özel alanlar vb.)
4.	Köpekler hakkında bilgi sahibi çalışanlar ile sahiplenicinin görüşebileceği sakin ve özel toplantı odalarının olması
5.	Prosedürler süresince sahiplenicilerin bekleyebileceği ve vakit geçirebileceği konforlu bekleme alanının olması

Sahiplenme eylemi pozitif bir eylem olduğu için sahiplenme oranının yükseltilmesi açısından bu alanın, ötanazi, bakım gibi negatif duygular barındıran alanlardan uzakta konumlandırılması önerilir.

Bahsedilen bütün özelliklerin yanında tasarlanmakta olan merkezin işleyiş politikası tasarım esnasında göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışan-ış ilişkisi, çalışanlar arası iletişim, birebir toplantıların yapılabileceği odaların mahremiyeti, ofis alanları ve çalışan-ziyaretçi etkileşimi düşünülmelidir. Bu bilgiler doğrultusunda alanların, ilişkilerin ve iletişimin, sahiplendirme ve karşılama alanının tasarımında rol oynayan ana öğeler olduğu söylenebilir (Şekil 4.6). Değnilmiş olan üçlü, bağlı bir düzende var olmalıdır.

Şekil 4.6: Tasarımda rol oynayan öğeler

Ofisler ve toplantı alanları karşılama ve sahiplendirme alanlarına bağlanmalı ve bu durum hem karmaşayı önleyen hem de mekan içi akışı kolaylaştıran bir tavır ile gerçekleştirilmelidir. Ofisler KBTRM'nin işleyiş politikasına bağlı olarak hazırlanmış olan organizasyon şeması baz alınarak tasarlanmalıdır.

KBTRM'lere bağış yapan kişiler ve başarılı elemanlar için teşekkür panoları da yine bu bölümde konumlandırılabilir. Tercihe bağlı olarak, sahiplendirme alanına ve sahiplendirme bankosuna yakın olacak şekilde yerleştirilecek, köpeklerin ihtiyaçlarına uygun ürünler satan ve görünür bir noktaya konumlanmış mağaza da barınağın planına dahil edilebilir. Bu durum devlete bağlı olarak işleyen merkezlerin ek maddi kaynak yaratmasını sağlayabilir.

4.2.2 Kayıp Köpek Alanı

Kayıp köpek alanı; kaybolan köpeklerini aramak, konu ile alakalı merkez ziyaretçilerini ve çalışanlarını bilgilendirmek için insanların ziyaret ettikleri alandır. Bunun yanında, bahsi geçen alan, sahibi olduğu fakat kaybolduğu düşünülen köpeklerin teslim alındığı ve köpeklerini terk etmek isteyen insanların da kullanıcıları olduğu alandır.

Kaybolan ve görevliler harici getirilen köpekler, olası hastalık kaynağıdır. Bu nedenle, kayıp köpek alanı karşılama ve sahiplendirme alanından farklı bir girişe sahip olmalıdır.

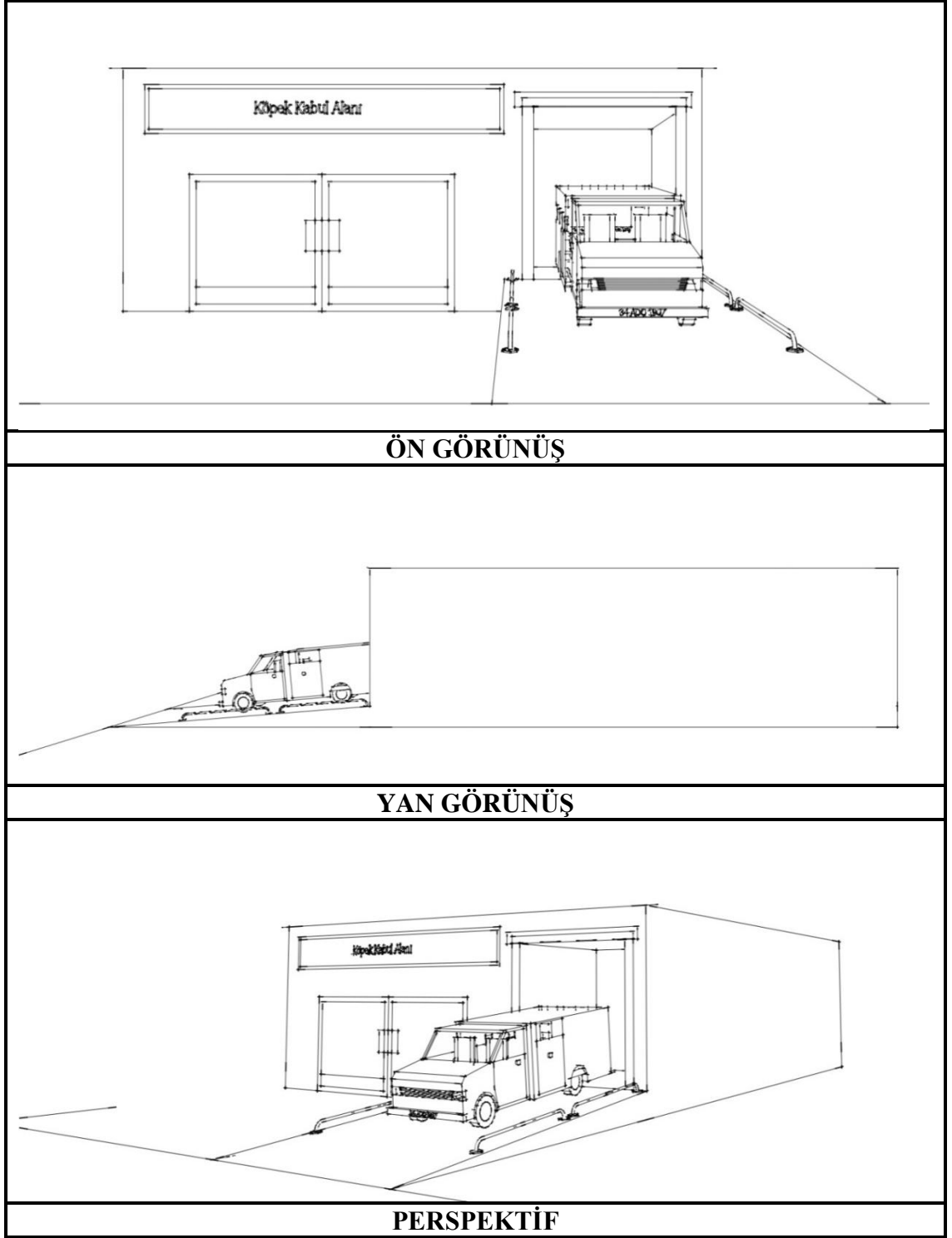
Mekanın ana ögesi karşılama bankosudur ve burada tek bir banko olabileceği gibi sayılar talebe ve şartlara göre çoğaltılabilir. Karşılama ve sahiplendirme alanında olduğu gibi bu mekan da karşılama görevini üstlenmektedir. Burada mekana gelen her köpeğin rahat edebileceği bir ortam yaratılmalıdır.

Hayvanların insanlara oranla daha hassas olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Sahibinden ayrılmak istemeyen köpekler olabileceği gibi o köpeklerin agresif tavırlar sergileyebileceği de bilinmelidir. Terk edilen köpek için travma oluşturmamak ve süreci olabildiğince rahatlatmak amacıyla kayıp köpek alanları ilk kabul alanı ile ilişkilendirilmeli ve ilk muayeneden geçecek canlıların mekan içi dolaşımı önceden kurgulanmalıdır. Ayrıca, teslimat, bakım ve tedavilerinin yapılabileceği alanlar da söz konusu mekana yakın olmalıdır.

4.2.3 Köpek Kabul Alanı

Köpek kabul alanı, KBTRM'ye görevlilerce toplanarak getirilen köpeklerin ilk kabul edildikleri alandır. Köpek kabul alanının girişi için ana belirleyici öge köpek nakil araçları olmalıdır. Bu araçlar kafesler barındıran minibüslerdir. Köpek nakil araçları köpek kabul alanına ziyaretçilerden uzak bir noktadan gelmeli ve arka kapakları ile alan giriş kapısı mümkün olduğunca birbirlerine uyumlu olmalıdır (Şekil 4.7). Bu durum olası köpek kaçışlarını ve dolaylı yaralanmaları engellemek adına önemlidir.

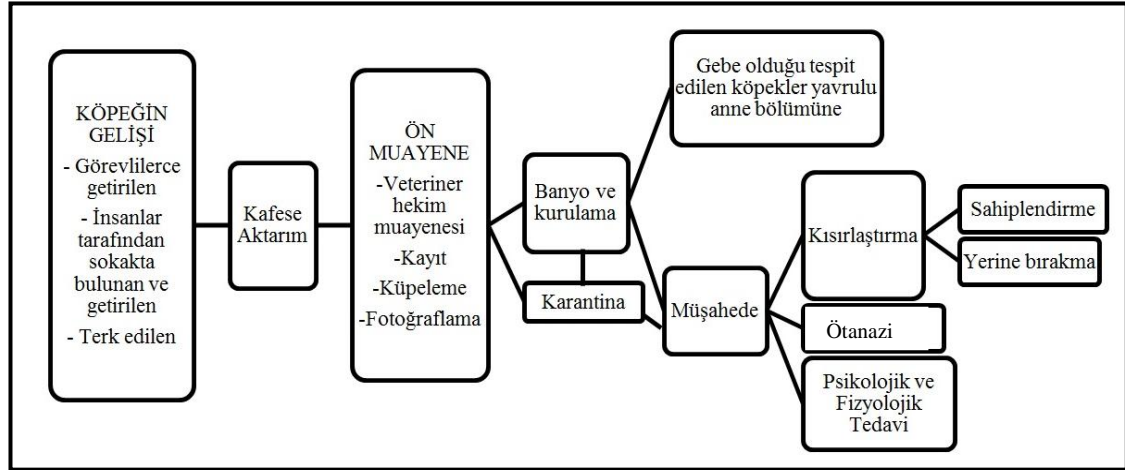
Şekil 4.7: Köpek kabul alanı köpek girişi için tasarım önerisi

Pek çok farklı ortamdaki canlıların bir araya geldiği bu alan, hijyen kaygısının en yüksek olduğu bölgelerden biridir. Bu sebeple köpek kabul alanının tasarımı hijyen ve akabinde fonksiyon ve süreç odaklı olmalıdır.

Köpek kabul alanı, değerlendirme alanı olarak da adlandırılabilir. Bu alandaki süreç merkezler arasında farklılık gösterse de genel işleyiş belirli bir dağılıma sahiptir (Şekil 4.8). Tercihen kayıp köpek alanı ile köpek kabul alanı yan yana olabilir veya birleştirilebilir.

Şekil 4.8: Köpek kabul alanı muhtemel işleyiş şeması

Merkeze gelen köpekler öncelikli olarak dinlenmeleri, ortam değişikliği sebebi ile yaşadıkları stresin ortadan kalkması ve ön muayeneye hazır hale gelebilmeleri için köpek kabul alanı içerisinde bulunan kafeslere aktarılır (Smith 2010). Daha sonra uzman veteriner tarafından ön muayeneye tabi tutulur. Ön muayene esnasında sağlık sorunları tespit edilen köpekler karantinaya alınır veya veteriner hekimin teşhisi ile tecrit edilirler. Bu işleyiş biçimi çeşitlenebilir.

Ön muayene; kayıt, fotoğraflama, küpeleme gibi köpeğin takibini ve sahiplendirilmesini kolaylaştıracak işlemleri de kapsamaktadır. Uzman veteriner hekim tarafından muayene edilen köpekler banyo ve kurulama işleminin ardından, fizyolojik ve psikolojik durumlarına göre farklı bölümlere aktarılır.¹⁷ Gebe olduğu tespit edilen köpekler, yavrulu anneler için özel olarak tasarlanmış bölümlere alınır. Diğer köpekler ise belirli bir süre müşahede altında tutulduktan sonra durumlarına göre farklı birimlere aktarılır. Sorunları olduğu tespit edilen köpekler psikolojik ve fizyolojik tedavi görecekları medikal alanlara aktarılırken, yaşamasının hem canlının kendisine hem de topluma

¹⁷ İlk Kabul Ünitesi. 2014. [online] http://www.osmangazihayvanevi.bel.tr/sayfa.asp?mdl=unite&id=ilk_kabul [erişim tarihi 26 Şubat 2014].

zararlı olacağına karar verilen köpekler ötanazi için ilgili bölüme gönderilir. Sağlıklı olan köpekler ise kısırlaştırılmalarının ardından, sahiplendirilmek üzere barınma alanlarına aktarılır. Bu aktarım mekan içi sirkülasyon şemasına yön vermektedir. Mekanlar arası geçiş, güvenli ve kısa olmalıdır.

Ön muayene alanları ile ilgili asgari ve teknik şartlar “Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği”¹⁸ ile açıklanmıştır:

MADDE 7 – (1) Açılacak olan muayenehanelerde, aşağıdaki asgari ve teknik şartlara uyulur.

a) Hayvan sahipleri ile görüşmelerin yapıldığı, büro malzemeleriyle donanımlı ve her veteriner hekim için asgari 6m²'lik alan olacak şekilde tek veya bölünmüş veteriner hekim odası bulunur.

b) Hasta hayvanın muayene edileceği, veteriner hekimin aşı, serum ve biyolojik madde uygulaması gibi görevleri icra edebileceği, içinde soğutucu dolap bulunan, müstakil bölümden oluşmuş asgari 6m² büyüklüğünde muayene odası bulunur.

c) Veteriner hekimin kullandığı alet, ekipman, giyeceklerin bulunduğu, içeriye hasta hayvan girişi ve çıkışının engellendiği, raflarla donanımlı ve diğer odalardan ayrı müstakil bir bölüm hâlinde asgari 4m² büyüklüğünde malzeme odası bulunur.

ç) Odalar arasındaki bölümler tabandan tavana kadar temizlenebilir ve dezenfekte edilebilir malzemelerle yapılmış, bütün bölümler aynı bina içinde ve birbirlerine bitişik konumda olur.

d) Her bağımsız bölümün ya da odanın kapısında 5x20 cm ebadında ne amaçla kullanıldığını belirtir tabela asılır.

e) Muayene odasında; 95x110x60 cm ebadında paslanmaz çelik ya da madeni malzemeden yapılmış muayene masası, veteriner hekimin mesleğini icra ederken kullandığı alet ve malzemelerin muhafaza edildiği camlı dolap, belediye su sistemine bağlı ve akarı kanalizasyon şebekesine giden lavabo yer alır.

f) Muayenehanenin her müstakil bölümünde çöp kutusu bulundurulur.

g) Muayenehanede oluşan tıbbi atıklar, her iki yüzünde “DİKKAT TIBBİ ATIK” ibaresi bulunan kırmızı renkli torbalara konulup, muayenehane içinde muhafaza edilir, toplama aracı gelmeden önce muayenehane dışına çıkarılamaz.

ğ) Muayenehanenin zemini düz, kolay temizlenebilir ve dezenfekte edilebilir bir malzemeden, duvarlar açık renkli malzeme ile kaplı olur. Duvarlara veteriner hekimlik mesleğini ilgilendiren konuların dışında resim ve broşür asılamaz, asılı olan broşür ve resimler görünümü bozacak şekil ve sıklıkta olamaz.

h) Muayenehane içerisi yeteri kadar aydınlık ve havadar tutulur.

ı) Veteriner hekim odasında veteriner hekim diploması, muayenehane ruhsatı, veteriner hekim çalışma izin belgesi, sorumlu veteriner hekim belgesi, varsa ihtisasını gösteren belge, suni tohumlama belgesi, bölge veteriner hekimler odasının o yıla ait asgari ücret tarifesiinden az olmamak üzere belirlenip asılmış ücret tarifesi, varsa ilaç bulundurma ve satma ruhsatı, hasta sahipleri tarafından görülebilecek bir yere asılır.

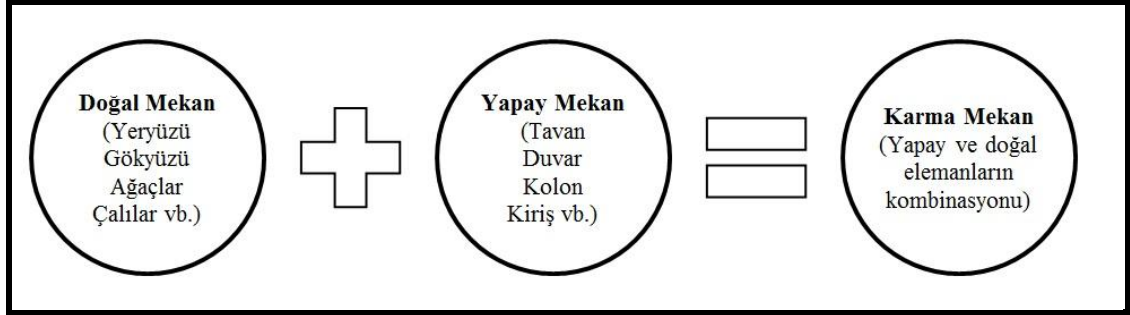
i) Yangın ve patlamalara karşı yangın söndürme cihazı bulundurulur.

¹⁸ Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği [online]. **Resmi Gazete**, 28085; 15 Ekim 2011.

4.2.4 Köpeklerin Barınma Alanları

Her mekanın dış hatlarını o mekanı oluşturan öğeler belirlemektedir. Mekanlar onları oluşturan elemanlar doğrultusunda; doğal, yapay ve karma olmak üzere üçe ayrılabilirler (Altan 2012) (Şekil 4.9).

Şekil 4.9: Mekanı oluşturan elemanlara göre mekan türleri

Köpekler doğaları gereği hareketli ve keşif odaklıdır. Genel görüş doğrultusunda köpekler evcilleşme evrelerini henüz tamamlamamıştır. Ataları olduğu iddia edilen kurtlara dair bazı özellikleri halen taşıyan köpekler, temelde; avlanma-beslenme, kilometrelerce gezme-hareket etme, alan koruma, çiftleşme içgüdülerine sahiptirler ve bunları tatmin etmeye yönelik hareket ederler. Ayrıca zeka ve öğrenme yetenekleri açısından en üst düzey hayvan türlerinden biri olan köpekler için çevresel etkiler, davranışlarının şekillenmesinde etkin rol oynayan faktörlerdir (Dodurka ve Or 2000, Dodurka 2011). Dolayısıyla köpeklerin yaşayacakları alanların bu niteliklerine bağlı olarak şekillendirilmesi uygundur.

Köpeklerin sınıflandırılması ve bu sınıflandırmalara göre mekanların tasarlanması gerekmektedir. Sınıflandırma; cinsiyet, yaş, cüsse, mizaç gibi özelliklere bağlı kalınarak yapılabilir. Bu konu ile ilgili, Prof. Dr. Hazım Tamer Dodurka'da kendisi ile yapılan sözlü görüşmede bu görüşü destekleyici ifadeler kullanmıştır:

.... Bu tiplere bazı barınaklarda cinsiyete göre yapılı ki bu yanlış değil ama yeterli de değil. Cinsiyet ayrımı yaptıktan sonra bir de, çünkü genelde bunlar kısır değil, çiftleşebilirler, zaten biz oraya fazla hayvan gelmesini istemiyoruz bir de kendimiz sebep olabiliriz hayvan popülasyonunun artışına. Kendi aralarında erkekler dişiler ayrılırken yine cüsseye bakarlar, yaşa bakarlar ama bunlar da yetmeyebiliyor. Bu tür ayrımları yapalım ama ilk başta da bu hayvanların gözlenmesi gerekiyor. Çünkü 3 köpek bir araya geldiği zaman, hatta bazen 2 köpek bir araya geldiği zaman hemen aralarında sürü düzeni kurarlar. Sürü düzeni kurmak için de kavga ederler. Kavga kaçınılmazdır sürü düzeni kurmak için. Bu nedenle gözlendiği zaman bazı köpeklerin asla yemek yemedikleri, güçlü köpekler tarafından engellendikleri durumlar vardır. Bu zayıf köpeklere daha farklı ortamlar sağlamak lazım, güçlü köpeklere çok problem çıkaran köpeklere gerekirse tek başına bakmak lazım ki aslında ideal olan gözlemler sonucunda bir grup kurulması ve o grubun bir arada bulunmasıdır. İmkan varsa bu hayvanların teker teker bırakılmasıdır.

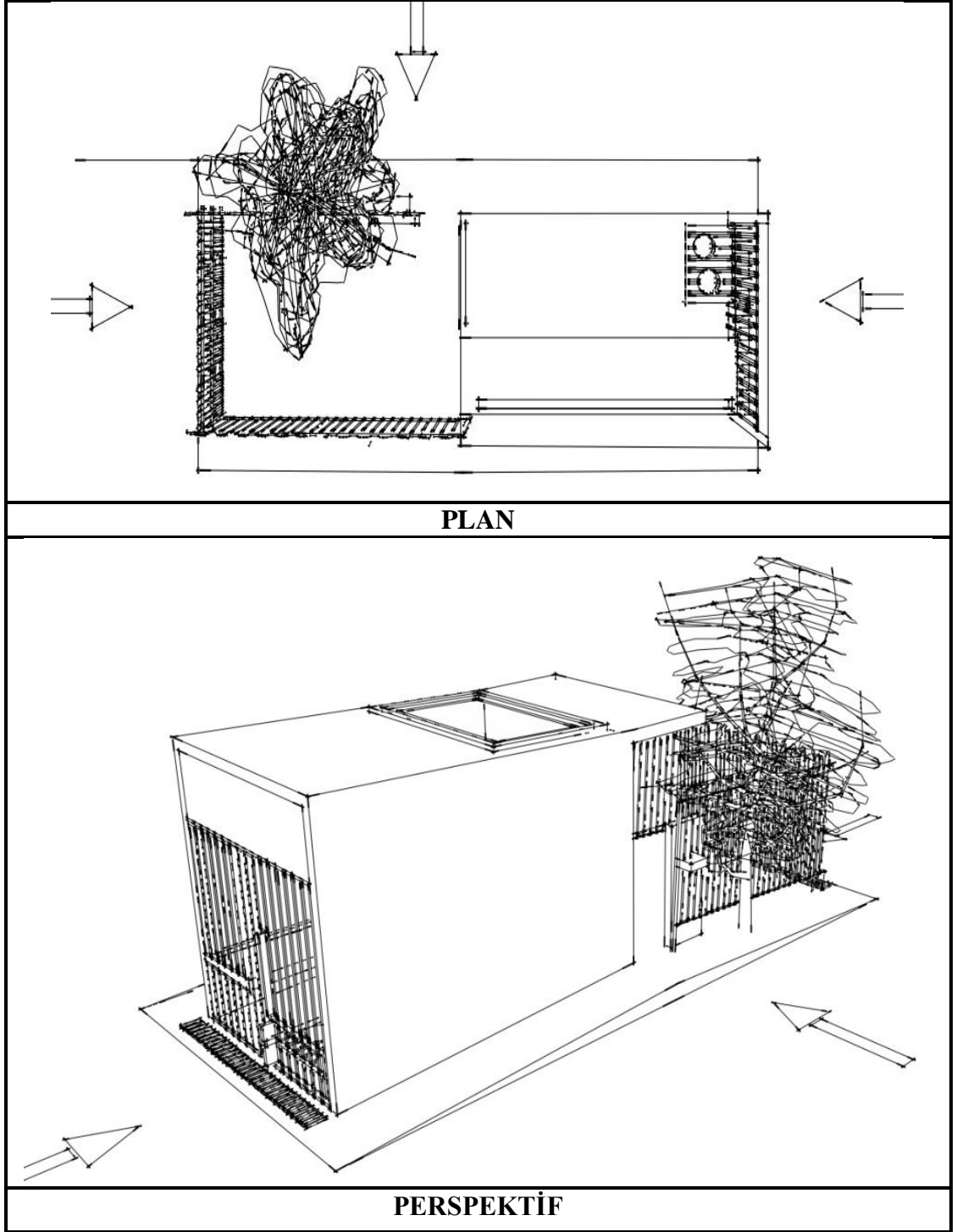
KBTRM’lerde köpeklerin, kafesler ile sınırlanan yaşamlarında bu etolojik ihtiyaçları doğrultusunda, günde iki kez en az 20 dakika tasmayla doğal alanlarda gezdirilmesi ya da açık alana bırakılması gerekir¹⁹. Böylece köpekler biriken enerjilerini harcayarak stres gibi olası olumsuzluklardan uzak tutulmuş olur. Bu sebepler çerçevesinde, köpeklerin barınma alanlarının karma mekanlardan oluşması gerektiği sonucuna varılabilir. Bu doğrultuda Prof. Dr. Hazım Tamer Dodurka ile yapılan sözlü görüşmede de köpeklerin nasıl mekanlarda barınmaları gerektiği ile ilgili çıkarımlar yapılabilir. Söz konusu görüşmede konu ilgili şu ifadeler yer almaktadır:

.... bir şekilde zarar görmüş hayvanlar, başka bir köpekten zarar görmüş hayvanlar, genelde tedirgin ve çekingen hayvanlar. Bazıları da o çekingenlikleri yüzünden çok sert olabiliyorlar aslında çekingen ve o çekingenliği aşabilmek için, karşısındaki caydırmak için çok saldırgan olabiliyorlar buna biz “korku agresyonu” diyoruz. Bütün bunların ortak sebebi hayvanın kaygıları. Bir canlının en önemli ihtiyacı Maslov’un ihtiyaçlar teorisine göre, güvenlik ihtiyacıdır. Bu ihtiyaç sağlanmadan diğerlerinin sağlanması çok anlamlı değil. Canı tehlikede olan bir canlı yemek içmek dahi istemez. O yüzden o kadar önemli bir ihtiyaçtır. Kaldığı yerde kendini güvende hissetmesi lazım. Her tarafı açık bir kafes onun için çok güvenli bir yer değil aslında. O kafesler bile bir güven veriyor. O kafesler olmasa kaygıları daha çok artar. Biz hayvanın iyice işini kolaylaştırmak için o kafes içerisine dahi korktuğu zaman saklanabileceği kendini daha emniyette hissedebileceği ufak da olsa bir bölüm yapmalıyız. Orası izole olabileceği, kimsenin onu görmeyeceği, gerekirse içeride de bir kaç oyuncakçı yahut battaniesinin olabileceği bir yer yapabilmeliyiz. Eğer ki böyle bir imkana sahip bir yere hacim bakımından her bölüm içerisine böyle bir yer koyulması lazım.

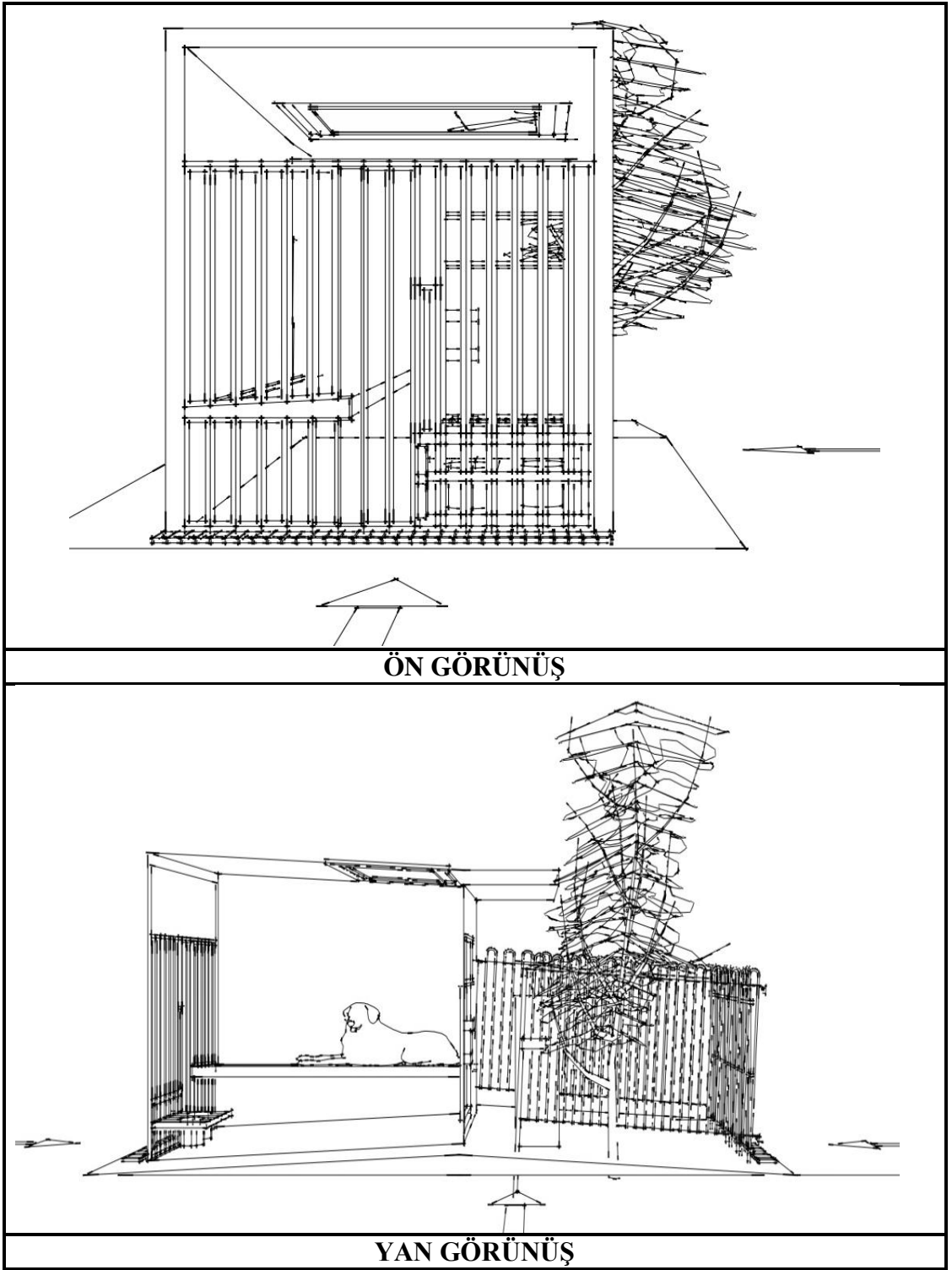
Bu bilgiler ışığında köpekler için karma barınma alanı tasarım önerisi geliştirilmiştir (Şekil 4.10). Söz konusu alanlar doğal ve yapay unsurları bir arada barındırmalı ve optimum ölçülerde köpeğin konforuna hizmet etmelidir.

¹⁹ Canadian Veterinary Medical Association, A Code of Practice for Canadian Kennel Operations, 2007, [online] www.canadianveterinarians.net [erişim tarihi 27 Şubat 2014] s.12.

Şekil 4.10: Karma barınma alanı tasarım önerisi plan ve perspektifi

Şekil 4.11: Karma barınma alanı tasarım önerisi ön ve yan görünüşü

Köpeklerin barınma alanları barınacak olan köpeğin durumuna göre ve alanın niteliğine göre çeşitlenmektedir. Bu çeşitlenme; kapalı barınma alanları ve açık barınma alanları olarak genellenebilir. Her iki türdeki barınma alanı da ortak bazı özelliklere sahip olmalıdır (Tablo 4.9).^{20 21}

Tablo 4.9: Köpeklerin barınma alanlarının sahip olması gereken ortak nitelikler

1.	Rüzgar, yağmur, soğuk, güneş ışınları gibi doğa etkilerinden koruma sağlama
2.	Alan yüzeyinin kuru kalmasını sağlayacak yeterli drenaj ve hava hareketinin gün boyu mevcut olması
3.	Köpeklerin kapalı veya bağlı kaldıkları süre boyunca oyalanmalarına imkan verecek objelerin barınma alanı sınırları içerisinde bulunması (çiğneme oyuncuğu vb.)
4.	Uygun durumlarda diğer hayvanlar ve insanlar ile sosyalleşmeye imkan verecek düzenlemelerin yapılması
5.	Köpeklerin güvende hissetmelerini sağlayacak ve güvenlik alanı olarak kabul edebilecekleri özel, yarı açık bir alan oluşturulması
6.	Barınma alanlarının temizliği sırasında kullanılan suyun ve malzemelerin alan yakınında konumlandırılması
7.	Uyuma ve dinlenme ünitelerinin yerden yüksek olarak düzenlenmesi
8.	Yeterli su ve yiyecek alınabilecek yemlik ve sulukların bulunması
9.	Görevli personelin rahatlıkla temizleyebileceği, müdahale edebileceği genişlikte kapıların bulunması ve mekanların insan bedeni de göz önünde bulundurularak boyutlandırılması
10.	Sulukların ve yemliklerin yapıldığı malzemelerin antibakteriyel veya dezenfeksiyona uygun, ağır ve yüksekte bulunması; bu sayede devrilmelerin ve üzerine dışkılamaların engellenmesi
11.	Barınma alanı girişlerinde ve çıkışların, eldivenlerin, galoşları, cilt dezenfeksiyon sıvılarının ve el yıkama ünitelerinin bulunduğu istasyonların konumlandırılması

4.2.4.1 Kapalı barınma alanları

Kapalı barınma alanları; genel alanlar, karantina, yavrulu anne, müşahede ve hasta bakım olarak özelleşmektedir. Kapalı barınma alanları, tercihen tek köpeğe yönelik kafeslerden oluşmaktadır. Kafes ortamı dışında ötanazi alanı da kapalı alanlar içerisinde ve kısa süreli barınma ortamı yaratılabilir. Bu yöneline ek olarak sosyal canlılar olan köpekler, karantina bölümü dışında, etkileşime imkan verecek şekilde barındırılabilirler ve gruplandırılabilirler. Kapalı alanlar tercihlere bağlı olarak dış mekan ile ilişkilendirilebilen ya da tamamen kapalı kafes modülleridir. Bu modüller birbirlerine koridorlar ile bağlanırlar.

²⁰ NSW Agriculture, Guidelines for the Care and the Housing of Dogs in Scientific Institutions, 1999, [online] <http://www.animaletics.org.au> [erişim tarihi 05 Mart 2014], s. 7.

²¹ Animals Asia Humane Society International, Basic Management Guidelines for Dog and Cat Shelters, 2010, [online] <https://www.animalsasia.org> [erişim tarihi 05 Mart 2014].

Mekan tasarımındaki ana hedefler köpeklerin güvenliği ve konforu olmakla beraber, bu alanların tasarım kalitesi, sahiplendirme üzerinde olumlu etkiyi de sağlamaktadır.

Köpeklerin barınma alanlarının sahip olması gereken genel özellikler “Hayvanların Korumasına Dair Uygulama Yönetmeliği”nin (2006) ilgili bentlerinde şu şekilde açıklanmıştır:

MADDE 24 – (1) Geçici bakımevlerinde;

- b) Hayvanların bilhassa operasyon öncesi ve sonrasında bakımlarının yapılacağı hayvan müşahede birimlerinin kolay temizlenebilir malzemeden yapılması,
- ç) Geçici bakımevlerinde bulunan hayvanların bulunduğu birimlerin güneş alacak şekilde düzenlenmesi,
- e) Hayvanların bulunduğu birimlerde temizlenebilir ve dezenfekte edilebilir malzemeden yapılmış yemliklerin ve sulukların seçilmesi ve her hayvan değişiminden önce mutlaka dezenfekte edilmesi,
- g) Hayvanların bulunduğu birimlerdeki kapılar, dışarıdan ve içeriden açılıp kapanabilecek şekilde kilit sistemli yapılması, içeride hayvan sayısı ile orantılı olarak kolay yıkanabilen ve dezenfekte edilebilen öncelikle plâstik malzemeden, temin edilemiyorsa ahşap malzemeden veya diğer malzemelerden ve yekpare olarak yapılmış altlıkların bulunması,
- ı) Kafeslere konulan altlıkların her hayvan değişiminden önce dezenfekte edilmesi,
- i) Geçici bakımevlerinin zemininde ve tabanında idrarın birikmesine meydan vermeyecek bir eğimin bulunması,
- j) Karantina odasının her şüpheli hayvan için ayrı bölmeler şeklinde yapılması, zeminin temizlik ve dezenfeksiyona uygun malzemelerle kaplanması, kapısının kilitli ve üzerinde gözetleme bölümünün bulunması ve mekanik olarak havalandırılmasının sağlanması,
- s) Hayvanların sürekli sıcakta ve soğukta kalmalarını önleyici tedbirlerin alınması,
- ş) Hayvanlar için kulübe sistemi benimsenmiş ise hayvan kulübelerinin metal olmayan öncelikle plastikten ya da tahtadan yapılmış olması,
- t) Tellerle bölünen açık alanlarda tel delik aralıklarının hayvanların yaralanmalarını önleyecek şekilde yapılması,
- çç) Köpeklerin konulacağı birimlere veya kafeslerine birden fazla hayvanın konulmaması ancak mecburiyet varsa aynı mizaç ile fiziksel açıdan yapıları ve güçleri benzer hayvanların bir araya konulması ve hayvanların birbirlerine zarar vermesinin önüne geçilmesi,
- gg) Temizlik sularının uzaklaştırılabilmesi için yeterli eğime sahip olan toplama kanal sisteminin kurulması ve fosseptiğin belediye tarafından çekilmesinin sağlanması,

Köpeklerin barınma alanlarının boyutlarının belirlenmesi köpek ergonomisi ile ilişkilidir. Boyutlar; köpeklerin beden hareketleri, gündelik rutinleri ve kalış süresi gibi unsurlara bağlıdır (Newbury ve diğ 2010) (Tablo 4.10).^{22 23}

²² Animals Asia Humane Society International, Basic Management Guidelines for Dog and Cat Shelters, 2010, [online] <https://www.animalsasia.org> [erişim tarihi 05 Mart 2014], s. 8.

²³ NSW Agriculture, Guidelines for the Care and the Housing of Dogs in Scientific Institutions, 1999, [online] <http://www.animaletics.org.au> [erişim tarihi 05 Mart 2014], s. 7.

Tablo 4.10: Köpeklerin kafes boyutlarının belirlenmesinde etkin olan unsurlar

1.	Bedensel ihtiyaçlar	Bedensel esneme, kuyruğu dik tutma
		Dışkılama
		Oturma
		Başını vurmada ayakta durma
		Etrafında dönebilme
		Yeme içme pozisyonuna imkan verme
2.	Kafeste kalma süresi	
3.	Bedensel boyutlar	
4.	Mizaç	
5.	Kafes dışında egzersiz imkanının mevcudiyeti	

Barınma alanlarının belirli kriterler doğrultusunda sınırlarının saptanması belirli ölçülerin ortaya çıkmasını beraberinde getirmektedir. Konuya ilişkin tek köpeğe yönelik önerilen minimum değerler Tablo 4.11'de gösterilmektedir. Tekli köpek bölmeleri dışında grup olarak barındırılan köpekler için ölçü, köpek başına 1.4 m²'lik alan düşecek şekilde belirlenir. Tasarım esneklik. Gelişimini tamamlamış köpekler dışında, 7-16 haftalık yavru köpeklere yönelik barınma alan ölçüleri farklılık göstermektedir (Tablo 4.12). Mekana eklenecek m² 0-7 haftalık yavrular için yüzde 10'luk bir artış gerektirir²⁴.

Tablo 4.11: Köpeklerin yaşam alanları ve standartlarının minimum ölçüleri

Köpekler			
Köpek ağırlığı (kg)	Minimum bölme büyüklüğü (m ²)	Minimum taban alanı/hayvan (m ²)	Minimum yükseklik (m)
5'e kadar	4	0.5	2
5 ile 10 arası	4	1.0	2
10 ile 15 arası	4	1.5	2
15 ile 20 arası	4	2	2
20'nin üstünde	8	4	2

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Yönetmelik Uygulama Talimatı, 2012, http://www.tarim.gov.tr/Documents/Mevzuat/Talimatlar/gkgm/evsus_hayvanlari_uygulama_talimati_%2026.12.2011.pdf. [erişim tarihi 05 Mart 2014], s.5.

²⁴ Canadian Veterinary Medical Association, A Code of Practice for Canadian Kennel Operations, 2007, [online] www.canadianveterinarians.net [erişim tarihi 27 Şubat 2014] s.25.

Tablo 4.12: 7-16 haftalığa kadar olan yavru köpekler için minimum yaşam alanı ölçüleri

Yavru köpek ağırlığı (kg)	Minimum taban alanı (m ²)	Minimum yükseklik (m)
3'e kadar	0.5	0.5
3 ile 11 arası	0.5	0.6
11'in üstünde	0.6	0.6

Kaynak: A Code of Practice for Canadian Kennel Operations, 2007; CVMA, February 2014.

Barınma alanlarının tek köpeklik modüller halinde olduğu örneklerde farklı yaklaşımlar mevcuttur. Köpeklerin yalnızlık hislerinin streslerini tetiklediğine ve göz teması kurmalarının gerekliliğine vurgu yapan eğilimin aksine modüllerin sırt sırta olmasının bu sayede köpeklerin göz teması kurmamasının daha iyi olacağını belirten kaynaklar da vardır.²⁵ Bu durum köpeklerin müşahede altındayken gözlenmesinin önemini göstermektedir. Köpeklerin mizaçlarının belirlenmesi kalabilecekleri ortamların tasarımını etkilemektedir. Her ihtimal için alternatifler mevcut olmalıdır. Yapılan sözlü görüşmede köpeklerin tek canlıya yönelik düzenlenen modüllerde kalması ile ilgili olarak Prof. Dr. Hazım Tamer Dodurka şu ifadeleri kullanmıştır ve bu ifadeler köpekler için tekli barınma modüllerinin iyi olacağını destekler niteliktedir:

... Zaten hayvanlar orada insanlardan mahrum, sosyal olarak mahrum tabii ki, bir de birbirlerinden mahrum kalınca sosyal mahrumiyetleri daha çok artıyor fakat bunun avantajı ne? Kavga olayları olmuyor, yemek için birbirine düşmüyorlar, birinin yemesi diğerinin yememesi gibi bir durum olmuyor. Böyle avantajlar da var. Bu hayvanlar şöyle yapılabilir, gece ayrı ama gündüz bakıcı denetiminde bir araya getirebilirler. Kavgacıysa zaten bir araya getirilmez ama kavga etmeyen köpekleri hiç olmazsa bir araya getirecek ortamlar yapılabilir. Bu da yine barınağın düzeni ile alakalı. ... Eğer imkan varsa hakikaten ve kavga etmiyorlarsa, en azından ciddi kavgalar olmuyorsa bir arada olmalarında yarar var. Onların hiç olmazsa bu psikolojik ihtiyaçlarını tatmin için.

Karantina alanı, yavrulu anne bölümü, hasta bakım, ötanazi ve müşahede bölümü iç mekan tasarımı konusunda birbirlerinden ayrılmaktadır. Genel barınma alanlarının yanı sıra bahsi geçen mekanlar KBTRM'lerin ana bölümleridir. Her biri tekil olarak değerlendirilmeli, merkezin sürdürülebilirliği adına doğru kıstaslar göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır (Tablo 4.13) (Gates ve diğ. 2000, Çoban 2013).²⁷

²⁵ NSW Agriculture, Guidelines for the Care and Housing of Dogs in Scientific Institutions, 1999, [online] www.animaethics.org.au [erişim tarihi 06 Mart 2014] s. 5.

Tablo 4.13: Genel barınma alanları dışında bulunan kapalı alanların tasarımında dikkat edilmesi gereken özellikler

Alan Adı	Dikkat Edilmesi Gereken Özellikler
<p>Karantina:</p> <p>Bulaşıcı bir hastalığa sahip olan ya da bir hastalık taşıdığına dair şüphe duyulan köpeklerin veteriner hekim gözetiminde ayrı olarak belirli bir süre boyunca barındırıldıkları ve gözlem altında tutuldukları alanlar.</p>	Barınak çalışanlarının rahatça gözlemleyebilecekleri alanlara konumlandırılmalıdır.
	Genel kullanıcıya açık mekanlardan olabildiğince uzak bir noktaya konumlandırılmalıdır
	Doğal ışık almalı ve bu sayede barınan köpeklerin stres seviyesi minimize edilmelidir.
	Temizlenmeye ve dezenfeksiyona uygun serilebilen veya sürülebilen gözeneksiz ve derzsiz malzemeler kullanılmalıdır.
	Mümkün ise hem açık alanı hem de kapalı alanı bulunan modüller tasarlanmalıdır.
	Modül yüzeyi atık su giderine doğru eğimlenmelidir
	Isıtma zeminden yapılmalıdır bu sayede mekanların kolay kuruması sağlanmalıdır.
	Kullanılan malzemelerin bitiş ve birleşim detayları minimize edilmeli, olası boşluklardan kaçınılmalıdır.
	Yemlik ve sulukların modüle konulup geri alınacağı noktalar belirlenmeli ve en basit hali ile çekmece mantığında çalışan bir detay eklenmelidir. Bu durum köpek ve insan temasını minimize etmek içindir.
<p>Yavrulu Anne Bölümü:</p> <p>Hem yavrulu köpeklerin emzirme süresi sonuna kadar hem de gebe köpeklerin gebelikleri süresince ve doğum sonrası 45 gün boyunca yavruları ile birlikte barındıkları bölüm.</p>	Doğuma ve emzirmeye elverişli alanlar yaratılmalıdır (Doğum esnasında karanlık ve sıcak alanlar gibi).
	Hem açık hem kapalı bölmeleri olmalıdır.
	Anne köpeğin koruma içgüdüsünü destekleyici dar, köpeğe göre güvenli küçük bir özel alan tasarlanmalıdır.
	Modül yüzeyine, atık suyu gidere yönlendirecek şekilde eğim verilmelidir.
<p>Hasta Bakım Bölümü:</p> <p>Hasta olduğu tespit edilen ve cerrahi müdahale geçirmiş köpeklerin tedavi süreçleri boyunca buldukları bölüm.</p>	Merkezde en sessiz noktaya konumlandırılmalı ve böylece köpeklerde olası stres minimize edilirken tedavi süreci hızlandırılmalıdır
<p>Ötanazi:</p> <p>Köpeklerin hayatlarının veteriner hekim kararı ile sonlandırıldığı bölüm.</p>	Bu alanlar morg ve ötanazi uygulama odası olmak üzere ikiye ayrılmalıdır.
	Tercihen yakma üniteleri de bu alanda bulundurulur ve hayvan mezarlığı mevcut ise bu alana yakın olmalıdır.
	Bu alanlar halkın görebileceği noktalardan uzağa konumlandırılmalıdır.
<p>Müşahede:</p> <p>Köpeklerin gözlem altında tutulduğu bölüm.</p>	Köpekler veteriner hekim kontrolünde olmalıdır ve veteriner hekim odasına yakın olmalıdır.
	Görevlilerin sürekli gözlem yapmasını sağlayacak saydam bölücüler tercih edilmeli, müşahede bölümü barınağın en gözleme uygun noktasına yerleştirilmelidir.
	Bütün köpekler hasta olmadığından hem açık hem de kapalı bölüme sahip olmalıdır ve tekli barınma modülleri esas alınmalıdır.

Kapalı ve açık alanlarda bulunan köpeklerin dinlenme-uyuma yatakları yavrulu anneler, yavrular ve bakıma muhtaç köpekler için dikkat edilerek düzenlenmelidir. Bahsi geçen yatakların bir yanının açık ve zemin seviyesinde olması önerilir. Bu olası bir fiziksel engel durumunda köpeğin problem yaşamaması adına önemlidir (Çoban 2013).

4.2.4.2 Açık barınma alanları

KBTRM’lerde bulunan açık barınma alanları farklı amaçlar için kullanılan açık alanlardır. Bunlar güçten düşmüş veya fiziksel bir problemi olan sahiplenilmemiş köpeklere yönelik, sağlıklı hayvanların egzersizine yönelik ve köpek eğitime yönelik olacak şekilde üçe ayrılabilir. Bu ayrım köpeklerin mizaçları doğrultusunda sorun yaşanmaması adına tekrar yapılabilir. Köpekler sosyal, yarı sosyal ve agresif olarak üçe ayrılabilir ve egzersiz zamanları bu durum göz önünde bulundurularak sistemli bir şekilde gerçekleştirilebilir.

Her mizaca göre ayrı açık alan tasarlanabileceği gibi, egzersiz zamanlarının farklılaşması ile ortak bir alan da kullanılabilir. Öte yandan, agresif köpeklerin açık alanları grup egzersizine yönelik değil bireysel egzersize yönelik olmalıdır ve bu alanlar karma barınma modülleri ile desteklenebilir.

Güçten düşmüş veya fiziksel engeli bulunan köpeklerin barınmasına dair açık alan uygulamaları ise, Bursa ilimizde bulunan “Osmangazi Belediyesi Sahipsiz Hayvanlar Doğal Yaşam ve Tedavi Merkezi” sınırlarında gerçekleştirilmiş olan tasarım ile örneklenebilir. Söz konusu merkez, köpekleri ölüme terk etmek yerine ağaçlık alanlar ile iç içe geçmiş bir araziyi bu köpeklere tahsis etmiştir. Köpeklerin beslenme, bakım ve barınma ihtiyaçları bu açık alanlarda karşılanmaktadır. Şekil 4.11’de bulunan fotoğraflar Osmangazi Belediyesi’ne ait olan bakımevinde bulunan köpeklere ayrılmış doğal yaşam alanında çekilmiştir. Köpekler hem beslenmekte hem de onlara ayrılmış doğal alanda özgürce dolaşabilmektedirler.

Şekil 4.12: Osmangazi Belediyesi Sahipsiz Hayvanlar Doğal Yaşam ve Tedavi Merkezi açık barınma alanları

4.2.5 Program Destek Alanları

Program destek alanları; KBTRM'lerdeki hizmetlerin sağlıklı bir biçimde sunulmasına destek olan, merkezdeki günlük rutinin sorunsuz bir biçimde gerçekleşmesine katkı sağlayan, binanın mekan içi işleyişinin ayrılmaz parçaları olarak nitelendirilebilecek olan alanlardır. Daha önceki bölümlerde anlatılan ve çoğunlukla göz önünde olan vitrin niteliğindeki temel işlevsel alanlarla kıyaslandıklarında, bu alanların sahne arkasında kaldıkları gözlemlenebilir. Ancak geri planda olmaları kendilerine az önem atfedildiği anlamına gelmez, aksine bu alanların KBTRM'lerin en önemli öğelerinden sayıldıkları söylenebilir (Gates ve diğ. 2000).

Program destek alanları; gıda hazırlama odaları, mutfak, çamaşırhane, temizlik odaları, personel odaları, kafes temizleme odaları, basınçlı yıkama odası, depo ve bina destek birimi gibi bölümlerde oluşmaktadır oluşmaktadır.

4.2.5.1 Gıda hazırlama odaları

Gıda hazırlama odaları; KBTRM'lerde hizmet ettiği canlı türüne göre düzenlenmelidir. Kullanıcısının köpek olduğu durumlarda bu odalar; gıdaların hazırlanmasına, belirli miktarda gıdanın saklanmasına ve işlem sonrası gıda kaplarının temizlenip dezenfekte edilmesine imkan verebilecek niteliklerde olmalıdır. KBTRM'lerde farklı köpek gruplarına hitap edecek birden fazla gıda hazırlama odasının bulunması ve bu odaların hizmet sunacağı birime yakın olarak konumlandırılmaları idealdir (Gates ve diğ. 2000). Örneğin; hastalık şüphesiyle müşahede altında veya karantinada tutulan köpeklerin gıdalarıyla, açık ve kapalı alanlardaki sağlıklı köpeklerin gıdalarının farklı odalarda hazırlanması ve gıdanın yola çıkış noktası ile vardığı nokta arasındaki mesafenin az olması, merkezde hastalıkların yayılma ihtimalini minimize edebilir.

Sıcak ve soğuk su akışının olduğu minimum bir eviye, soğukta saklanması gereken gıdalar için yeterli büyüklükte buzdolabı, mama kaplarının dezenfeksiyonu için gerekli malzemeler için ayrı dolap ya da raf, mekandaki gıda saklama ihtiyacına uygun ebatlarda mutfak dolapları ile mutfak rafları hazırlama odalarında bulundurulabilecek öğelerdir. Söz konusu öğelere ek olarak bütçe ve kapasiteye bağlı olarak sanayi tipi veya ev tipi bulaşık makineleri de işlevsel olacaktır. Ayrıca bu mekanlarda, görevlilere, mama koyma esnasında kapların yerleştirilmesi ve gıda tüketimi sonrasında boş kapların dezenfekte edilmesi için yeterli büyüklükte bir çalışma alanının tahsis edilmesi

de önerilmektedir.^{26 27} KBTRM'lerin bütün birimlerinde olduğu gibi, gıdaların hazırlanacağı alanların temizliğine azami önem verilmektedir. Dolayısıyla bu mekanların tasarımında, kolay temizlenebilir, darbe, paslanma, bozulma vb. durumlara dayanıklı malzemeler tercih edilmelidir.

Kullanıcının insan olduğu durumlarda; gıda hazırlama odaları hizmet verilecek insan sayısına göre düzenlenmiş yeme içme alanlarına bağlanmalıdır. Malzeme seçimi köpeklere yönelik gıda hazırlama odalarında olduğu gibi gerçekleştirilmeli ve söz konusu alanların tasarımı, bulunduğu KBTRM'nin işleyiş politikası göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.

4.2.5.2 Temizlik odaları

KBTRM'lerin işleyiş şemalarının en önemli belirleyicisi hijyen kaygısıdır. Yapının tasarım sürecinde arazi seçimi, yapı konumlandırması, malzeme seçimi gibi unsurların yanı sıra en önemli öge temizlik odalarının iç mekanda dağılımıdır. İç mekânın “temizlik üsleri” olarak adlandırılabilir bu odalar her birimde bulunmalı ve donanımlı olmalıdır (Tablo 4.14) (Gates ve diğ. 2000).²⁸

Tablo 4.14: Temizlik odalarının sahip olması gereken nitelikler

No.	Nitelikler	Açıklama
1.	Her birimde bulunması idealdir.	Kolay müdahale ve zaman tasarrufu
2.	Mekan içi sirkülasyonu engellemeyecek şekilde kolay erişilebilir bir noktaya konumlandırılabilir.	Müdahale hızı ve kolaylığı
3.	Yeterli büyüklükte olmalıdır.	Paspas arabasının saklanması uygun Çamaşır makinesinin konulmasına uygun Kurutma makinesinin konulmasına uygun Temizlik malzemelerinin saklanması sağlayacak depolama alanlarının bulunmasına uygun
4.	Sıcak su, soğuk su ve basınçlı su sağlayabilecek kaynaklar bulunmalıdır.	Su ile temizliğin sağlandığı durumlarda müdahaleyi sağlamak için

4.2.5.3 Personel odaları

Personel odaları; KBTRM'lerde çalışan personelin kişisel malzemelerini saklayabilecekleri, dinlenebilecekleri, giyinip soyunabilecekleri ve duş alabilecekleri

²⁶ RSPCA, Guidelines for the Design and Management of Animal Shelters, 2009, [online] www.rspca.org.uk [erişim tarihi 12 Mart 2014] s.11.

²⁷ Animals Asia Humane Society International, Basic Management Guidelines for Dog and Cat Shelters, 2010, [online] <https://www.animalsasia.org> [erişim tarihi 12 Mart 2014], s.9.

²⁸ Animals Asia Humane Society International, Basic Management Guidelines for Dog and Cat Shelters, 2010, [online] <https://www.animalsasia.org> [erişim tarihi 12 Mart 2014], ss.11-12.

odalarıdır. Personel odaları gerekli durumlarda uyku alanı haline dönüşebilecek esneklikte olmalıdır.

Kilitli giysi dolaplarının, dinlenmeye yönelik oturma ünitelerinin, yiyecek depolayabilecek küçük bir mutfağın ve bunlara ek olarak bir banyonun ve tuvaletin bulunması önerilir.

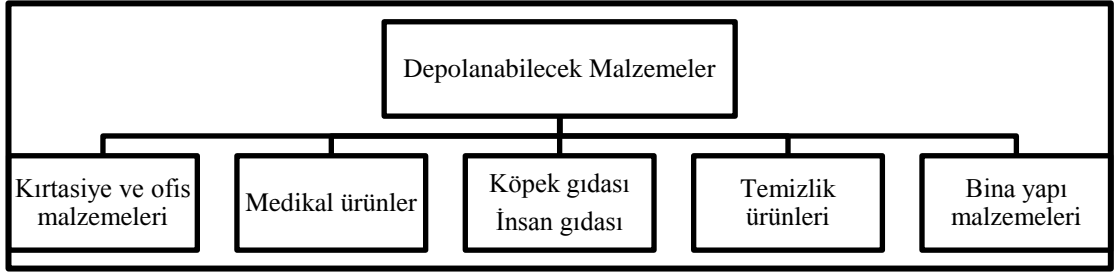
Bu mekanlarda kullanılan malzemeler, hijyen odaklı olup bunun yanında uyku esnasında personelin rahat etmesi amacı ile ses izolasyonu konusunda da etkin olmalıdır. Ses izolasyonunun gerekliliği personelin görevine göre değişiklik gösterebilir. Söz konusu odalar personel girişine yakın konumlandırılabilir. Bu verilere ek olarak personel odaları merkez içerisinde çalışan personelin bölümüne göre dağılabilir. Çalışma alanlarına yakın olabilir.

4.2.5.4 Depo ve teknik birimler

KBTRM’lerde bulunan depolar pek çok ürünün saklandığı alanlardır. Depo mal kabul girişine yakın konumlandırılmalıdır ve bu durum ürün taşıma eforunu minimize etmek için şarttır.

Her malzeme türü ayrı, sistematik bir düzene göre depolanmalıdır. Malzemelerin alımı, taşınması ve depolanması merkezin işleyiş politikasına ve kapasitesine göre şekillenir. Bu durum, depo tasarımını etkiler, bu nedenle tasarım öncesi işleyiş politikası incelenmelidir. KBTRM’lerde depolanan malzemeler genel hatları ile şekilde sıralanmıştır (Şekil 4.12). Tasarım, ürünlerin nitelikleri göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.

Şekil 4.13: KBTRM’lerin depolarında saklanabilecek malzeme türleri

KBTRM’lerin teknik altyapısını oluşturan ve destekleyen birimler olan kazan dairesi, telefon ve elektrik dağıtım üniteleri, havalandırma odası, merkezi yangın söndürme birimi, mekanik hizmetler odası, teknik hizmetler odası, bilgi işlem odası ve güvenlik odası gibi üniteler “teknik birimler” başlığı altında ele alınabilir. Bu birimler kullanılacak ürünlerin standartlarına göre boyutlandırılmalı ve tasarlanmalıdır.

4.2.5.5 Toplum için eğitim alanları

Toplum için eğitim alanlarının var olma sebebi, KBTRM’lerin genel ziyaretçilerinin ve çalışacak personelin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesidir (Cevizci ve Erginöz 2008). Yalnızca genel katılımcıya ve personele yönelik olan eğitimler değil, merkezden köpek sahiplenen bireylerin, köpek bakımı ilgi bilgi sahibi olmaları ve sahiplendikleri köpek ile hem iletişimlerini hem de ilişkilerini güçlendirmeleri adına verilecek eğitimler de bu mekanlarda gerçekleşebilir. Bu bilgiler çerçevesinde toplum için eğitim alanlarının hem kapalı hem de açık alanlardan oluşması gerekmektedir.

Geniş toplantı salonları, gruplar için derslikler ve insan-hayvan etkileşimini içeren eğitimler için karma veya açık mekanlar bu alanlar dahilinde tasarlanmalıdır. Tasarım, tasarlanan merkezin işleyiş politikası, bulunduğu bölge ve o bölgenin nüfusu ve nüfusun hayvanlar ile ilişkisi göz önünde bulundurularak talebe göre yapılmalıdır.

Prof. Dr. Hazım Tamer Dodurka, KBTRM’lerin eğitim verme gerekliliğini kendisi ile yapılan sözlü görüşmede şu şekilde yorumlamıştır:

Tabii ki barınağın tek görevi oradaki 300-500 hayvana bakmak değil, oraya hayvan gelmesini engellemek için gerekli eğitimleri vermek. Bu eğitimlerin en önemli faydası o. İnsanlara sorumluluk verecek, insanlara hayvanı tanıtacak ve onların tekrar sokağa atılmasını engelleyecek tarzda eğitimler muhakkak, en çok da barınakta düzenlenmeli Bu konuda, bu devletçe alınan en önemli tedbirlerden biri de halkın eğitimidir.

4.2.6 Veterinerlik Hizmetleri Verilen Bölümler

Güncel anlamı ile veteriner hekimlik mesleği; hayvanların hastalıklarından kurtulmalarını sağlayan, hayvanların refahı ve sağlığı için çalışan, hayvansal ürünlerin üretim-tüketim döngüsünden sorumlu olan bireylerin icra ettiği meslektir (Özgür 1997).²⁹ KBTRM'lerin en temel hizmetlerinden olan veterinerlik hizmetleri; veteriner hekimlerin merkezde bulunan hayvanları muayene, teşhis ve tedavi etmesini kapsamaktadır.³⁰

Muayene, teşhis ve tedavi işlemleri mekansal ihtiyaçları da doğurmaktadır. Bu mekanların asgari birimleri ve teknik şartları optimize edilebilir. Söz konusu şartlar tablolaştırılmış ve mevcut literatür ile birleştirilerek KBTRM'lere uyarlanmıştır (Tablo 4.15) (Gates ve diğ. 2000, Horoz ve diğ. 1996).³¹

²⁹ FVE, Code of Good Veterinary Practice, Nisan 2002 [online] <http://www.fve.org> [erişim tarihi 13 Mart 2014] s.4.

³⁰ Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği [online]. **Resmi Gazete**, 28085; 15 Ekim 2011.

³¹ Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği [online]. **Resmi Gazete**, 28085; 15 Ekim 2011.

Tablo 4.15: Veterinerlik hizmetleri veren bölümlerin taşınması önerilen nitelikler

No.	Mekan Adı	Gerekli Nitelikler
1.	Muayene Odası (Asgari 6 m ²)	Aşı-serum-biyolojik madde uygulamaları yapmaya uygun olmalıdır.
		Soğutucu dolap bulunmalıdır.
		Asgari 95x110x60 cm boyutunda paslanmaz-bozulmaz-dayanıklı malzemeden yapılmış muayene masası bulunmalıdır.
		Muayene masaları yarım ada veya ada şeklinde olabilir Ada tipi tercih edildiğinde sıhhi tesisat ve elektrik tesisatının nasıl çözümleneceği belirlenmelidir.
		Alet dolabı, malzeme dolabı ve lavabo bulunmalıdır.
		Normal aydınlatmaya ek olarak muayene lambası da bulunmalıdır.
2.	Tıbbi Görüntüleme Birimi (Asgari 4 m ²)	Cihaz boyutları m ² belirleyicisidir.
		Laboratuvar bölümü ile birleşebilir. (Tercih doğrultusunda)
		Radyasyondan korunma amaçlı yapılacak uygulamalar tercih edilecek cihazın niteliğine göre şekillenmelidir.
		Duvara monte tıbbi görüntüleme cihazları kullanılıyor ise bu cihazlar muayene odalarında konumlandırılabilirler.
3.	Cerrahi Müdahale Odası (Ameliyathane ve ameliyata hazırlık odası)	Kullanım sıklığına göre oda adeti belirlenmelidir.
		Ameliyat için gerekli ekipmanların boyutları belirlenmeli, insan-malzeme-hareket bağlamında m ² saptanmalıdır.
		Havalandırma ve iklimlendirme ile aydınlatma sistemleri ameliyathane niteliklerinde olmalıdır.
		Hazırlık odasında sıhhi tesisat, mekan içi aktiviteye uygun hazırlanmalıdır, gerekli teçhizatların ebatlarına dikkat edilmelidir.
4.	Malzeme Odası (Asgari 4 m ²)	Hayvan giriş çıkışı bulunmamalıdır.
		Hijyenik koşullara uygun tuvalet ve duş üniteleri bulunmalıdır.
		Aletleri, ekipmanları ve giyecekleri muhafaza edebilecek alana sahip olmalıdır.
5.	Laboratuvar / Eczane (Asgari 4 m ²)	Laboratuvar malzemelerini barındırdığından tasarım öncesi seçilmiş malzemelerin kullanım öncelikleri, boyutları ve kullanım esnasındaki insan hareketleri irdelenmiş, m ² bu bağlamda belirlenmiş olmalıdır.
		Muayene odasına kolay erişim sağlayacak konumda olmalıdır.
		Çekmeceli dolaplar, soğutucu dolap ve lavabo bulunmalıdır.
6.	Veteriner Hekim Odası (Kişi başına asgari 6 m ²)	Veteriner hekim sayısı kadar oda olmalıdır veya bir odada birden fazla hekim çalışacaksa bölücüler kullanılmalıdır.
		Gerekli durumlarda hayvan sahipleri ile görüşme yapmaya müsait bir şekilde düzenlenmelidir.

Sözü edilen mekanlara yönelik özelleşmiş niteliklerin yanı sıra her birimde olması gereken genel özellikler de mevcuttur. Bunlar sıralanmış ve gereklilik sebepleri tablolaştırılmıştır (Tablo 4.16).^{32 33}

³² Veterinary Surgeons Board of South Australia, Standards for Veterinary Hospitals, 2012, [online] <http://www.vbsa.org.au> [erişim tarihi 13 Mart 2014] ss.1-6.

³³ Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği [online]. **Resmi Gazete**, 28085; 15 Ekim 2011.

Tablo 4.16: Veterinerlik hizmetleri veren bölümlerin taşınması önerilen genel özellikler

No.	Genel Özellik	Neden
1.	İklimlendirme ve havalandırma sistemleri mekan özelliklerine uygun olarak düzenlenmelidir.	Koku kontrolü, uygun oda sıcaklığının sağlanması için
2.	Kullanılan malzemelerin hepsi dayanıklı, çizilmez, bozulmaz, gözeneksiz, düz, kolay temizlenebilir ve dezenfekte edilebilir olmalıdır.	Hastalık yayılımını engellemek için
3.	Köpeklerin bulunduğu her ortamın tasarımı köpeğin ani kaçışını engelleyebilecek biçimde olmalıdır.	İnsanlara ve hayvanlara gelebilecek olası zararların önüne geçmek için
4.	Yangın ve patlamalara karşı yangın söndürme sistemleri ve kaçış rotaları tasarıma dahil edilmelidir.	Olası zararı engellemek için
5.	Birimler birbirine yakın, kompakt bir yapıda yerleştirilmelidir.	Kolay erişim sağlamak için
6.	Yüzeylerde tercih edilen malzemeler açık renkli olmalıdır.	Gözle görülür kirlerin kolay elimine edilmesi için
7.	Birim genelinde tıbbi ve evsel atık kontrolü planlı olmalı. Tıbbi atık toplanması için bir oda tahsis edilmelidir. Her oda içinde ayrı bir bölme olabilir.	Çöp kontrolünü sağlamak ve hastalık yayılımını engellemek için

Veterinerlik hizmetleri veren bölümlerin bahsi geçen niteliklerinin yanı sıra, bu bölümlerin birbirleri ile ilişkilendirilmeleri de önemlidir. Mekanların bölgelendirilmeleri işlevi ve çalışma performansını destekleyebilmelidir. Mekanlar konumlandırılırken göz önünde bulundurulması gereken en etkili unsur insan trafiği ile hastalık yayılımının gerçekleşebileceği gerçeğidir (Smith 2010, Portner ve Johnson 2010).

Hastalık yayılımı riski, işlem sırası ve insan sirkülasyonu birlikte düşünülmeli ve tasarlanmakta olan merkezin işleyiş politikası ile harmanlanmalıdır. Bu durum ideal mekan ilişkilerini ve bu ilişkilerin şekillendireceği planlamayı ortaya koyacaktır.

Bahsi geçen hizmetlerin ve mekanların yanı sıra; veterinerlik hizmetleri günümüzde yalnızca fizyolojik hastalıkların tedavisini yapmamaktadır, hayvanların psikolojik tedavileri de önemli kabul edilmektedir (Dodurka ve Or 2000).

Sokak hayatına alışmış bir köpeğin uzun süredir adapte olduğu güvenlik alanından alınarak, bilmediği bir ortama getirilmesi köpeğin stres yaşamasına sebep olabilir. Öte yandan bu tip bir köpeğin evde barınacak bir köpek olarak sahiplendirilmesi de psikolojik anlamda değerlendirilmesi gereken bir durumdur. Geri getirmelerin, tekrar terk etmelerin önüne geçmek ve köpek refahını en üst düzeyde tutmak için ev ortamı simülasyonları ile köpekler sahiplenme öncesi eğitilmelidir.

Ev ortamı simülasyonları, hayvanın hayatının geri kalanında barınacağı ortamın yaratılması ve hayvanın bu ortamda eğitimi ile gerçekleştirilir. Bu durumda tasarım anlamında yapılması gereken hayvanların eğitilebileceği, hareketli ve çok yönlü mobilyaların bulunduğu kolay değiştirilebilir ortamlar yaratmaktır. Fonksiyonel ürünlerin kullanımı birbirinden farklı ortamların yaratılmasına katkı sağlayacaktır (Tuber ve diğ. 1999).

Rehabilitasyon işlevinin yalnızca psikolojik sorunları gidermeye yönelik olduğu düşünülmemelidir. Fizyoterapi de rehabilitasyon başlığı altında irdelenmelidir. Fizyoterapi için ayrılacak bölümler uygulanması planlanan programların ve tedavilerin önceden belirlenmesi ile mümkündür. Tedavi ve işlev belirlenmeden söz konusu mekanların tasarımı mümkün değildir. Bu konuda optimum bir tasarım yaklaşımından söz edilemez. Rehabilitasyon mekanları genel anlamda işlevin detaylıca belirlenmesi ile mekansal tasarım sürecine dahil olabilir (McGowan ve diğ. 2007, Zink ve Van Dyke 2013).

4.2.7 Çevre Düzenlemesi

KBTRM’lerde yapılması gereken çevre düzenlemesi vaziyet planı ölçeğinde ele alındığında, otopark, yeşil alan ve köpeklerin açık alanları olarak ayrılabilir. Bu inceleme detaylandırılabilmesi gibi en temel hali ile hayvanlara zarar vermeyecek bitkilerin kullanıldığı, gölge-ışık dengesinin etkin olduğu bir düzende yapılmalıdır.

Peyzaj düzenlemesini şekillendiren faktörler; kullanıcıların fiziksel, fizyolojik, psikolojik ve sosyal gereksinimleri, çevreyi algılama biçimleri, mevcut alanın iklimi ve fiziksel durumudur (Kader ve Kupik 2011). KBTRM’lerde köpekler baskın kullanıcı olarak kabul edildiğinde söz konusu faktörler; köpeklerin gündelik rutinlerine, gölge-ışık ihtiyaçlarına, serbest dolaşım esnasındaki içgüdülerine göre şekillendirilebilir. Peyzaj düzenlemesinde, çalışanlar ve ziyaretçiler için gölgelik/yarı kapalı dinlenme alanlarına da yer verilmelidir.

4.3 TEKNİK TASARIM PARAMETRELERİ

Teknik tasarım parametreleri, bir yapının, işlevi, kullanıcısı ve biçimi neticesinde şekillenen ve yönetilmesi gereken değişkenlerdir. Değinilen parametrelere pek çok unsur dahil olabilir ve etki edebilir. Durum değerlendirmeleri her zaman birincil eylem kabul edilmeli ve parametreler “durum” temelinde ele alınmalıdır.

KBTRM’lerde de pek çok değişken mevcuttur. İnsan ve köpek refahının elde edilmesi teknik detayların tasarım ile birleştirilmesi gereksinimini doğurmaktadır. Söz konusu merkezlerde teknik tasarım parametreleri insanlara, hayvanlara, işleve ve yapı biçimine bağımlı olarak şekillenmektedir. Teknik tasarım parametreleri olan iklimlendirme ve havalandırma sistemlerine, aydınlatmaya, ses kontrolüne, koku kontrolüne ve malzeme seçimine ilişkin tercihler, belirtilen unsurların tekil ve birbirleri ile ilişkilerinin incelenmesi sonucunda belirlenmelidir.

4.3.1 İklimlendirme ve Havalandırma Sistemleri (HVAC)

Termal algı insanlarda olduğu gibi köpeklerde de mevcuttur. Mekanların ısısal olarak algılanışı, mekan konforu ile doğrudan ilişkilidir. Bu konfor, iklimlendirme ve havalandırma sistemleri ile düzenlenmektedir. KBTRM’lerin havalandırma ve iklimlendirme sistemlerinin görevi; temelde sıcak olduğunda soğutma, soğuk olduğunda ısıtma ve her daim mekan içi hava sirkülasyonunu sağlamadır. İklimlendirme ve havalandırma sistemlerinin özellikli görevleri KBTRM’ler göz önünde bulundurularak açıklanır ise; bu görevler zoonotik hastalıkların hava yolu ile yayılımını engellemek ve mevcut köpeklerin ihtiyaçlarına uygun ısıyı sağlamak şeklinde özetlenebilir (Babbitt 2010).

Mekan için önerilen sıcaklık ve nem değerleri mekanın aktivitesine ve kullanıcıya göre farklılık göstermektedir. Literatürde köpeklere yönelik termal konfor ile alakalı farklı yönelimler dikkat çekmektedir. Buna rağmen, söz konusu değerleri genellemek ve insanlara yönelik alanların değerleri ile birlikte tablolastırmak mümkündür (Çoban 2013, Gates ve diğ. 2000, Hayta 2007, Horoz ve diğ. 1996) (Tablo 4.17).

Tablo 4.17: Köpeklere yönelik mekanlarda nem ve sıcaklık değeri önerileri

Alan Özelliği	Nem	Sıcaklık (°C)
Büro İşleri	%30-70	18-24
Oturarak Yapılan Hafif İşler	%30-70	18-24
Ayakta Yapılan İşler	%30-70	17-22
Ağır Bedensel İşler	%30-70	12-21
Yavru Köpeklerin Barındığı Kafesler (Annesiz)	%55±10	Minimum 27
Kafes İçi	%55±10	15-21
Genel Barınma Alanları	%30-70	16-26

Mekan içi hava sirkülasyonunu sağlayan sistemlerin uygun yerlere ve uygun kuvvette konulması tasarlama sürecinde dikkat edilmesi gereken unsurlardan bir diğeridir. Kirli havanın tahliye edilip temiz havanın mekana verilmesi, KBTRM'lerin hijyen kaygılarını ortadan kaldırmaya yardımcı olabilecek öğelerdendir. Hijyenik ortamlarda olası enfeksiyonların hava yolu ile bir yerden başka bir yere geçmesi iklimlendirme ve havalandırma sistemlerine yönelik tercihlerle engellenebilir. Aseptik ortamların yaratılması birincil hedef olmalıdır. Filtre kullanımı, negatif ve pozitif basınç alanları yaratarak hava sirkülasyonunu sağlama gibi yöntemler aseptik ortamlar yaratmaya yardımcı olmaktadır (Anıl ve diğ, 2007, Gates ve diğ. 2000). Mekanların hava değişim gereklilikleri mekanların aktivitelerine göre değişim göstermektedir (Bilgili ve diğ. 2005, Gates ve diğ. 2000) (Tablo 4.18).

Tablo 4.18: Mekanlara göre saat başına düşen hava değişim sayısı

No.	Alan Adı	Hava Değişim Sayısı/Saat
1.	Halka açık Genel	6-8
2.	Sahiplendirme Kayıp köpek Barınma Bakım Karantina	10
3.	Veterinerlik hizmetleri	6-8
4.	Cerrahi müdahale	15-20

Mekanik müdahaleler dışında ventilasyon, doğal yollar ile de gerçekleştirilebilir. Örneğin, hem doğal ışık kaynağı yaratmak hem de doğal ventilasyonu sağlamak adına çatıya çeşitli müdahaleler yapılabilir (Şekil 4.13). Bu doğal yöntemler, merkez için hem bakım maliyetlerini azaltması hem de az masraflı bir sistem olması nedeni ile avantaj sağlayabilir.

Şekil 4.14: Doğal ışık ve havalandırma için yapılmış olan çatı müdahalesi

4.3.2 Aydınlatma

Her mekan aydınlatma biçimi ve niteliği ile kimlik kazanır. Işık mekansal bir anlatım aracı olarak kullanılmalıdır (Öztank ve Halıcıoğlu 2009, Turgay ve Altuncu 2011). Mekanın anlam kazanması; biçime, kullanıcılara, mekana gelen ışığa, tercih edilen aydınlatma sistemine ve tüm bunların nitel ve nicel özelliklerine bağlıdır (Turgay ve Altuncu 2011).

Kullanıcılarını insanların ve köpeklerin oluşturduğu KBTRM’lerde ışık algısı her iki grup için de irdelenmeli ve mekan aydınlatması bu verilerin doğrultusunda kurgulanmalıdır. Hayvanların dolaylı olarak kısıtlandırıldığı ortamlarda aydınlatma genellikle insanların görsel konforuna yönelik tasarlanmakta, bu durum ise ortamlardaki hayvanların problem yaşamalarına yol açabilmektedir (Morgan & Tromborg 2006, p.268) Görme olayının gerçekleşmesi için gerekli olan göz-ışık-obje üçlüsü aydınlatmanın temelidir (Turgay ve Altuncu 2011). Bu üçlüden “göz”, köpekler ve insanlarda farklı yapılara sahiptir. Köpekler yüzlerinin farklı noktalarına yerleşmiş gözleri ile türleri arasında farklı görme yetenekleri geliştirmişlerdir. Bu canlıların algılama eşiği insanlar ile karşılaştırıldıklarında üç kat daha düşük seviyededir. Bu nedenle özellikle uzun dalga boyunda olan kırmızı gibi renkleri daha rahat ayırt ederler. Ayrıca köpeğin gözündeki

insana oranla daha fazla sayıda olan ışık alıcı hücreler, bu canlıların geceleri ve düşük ışık kaynaklarının varlığında daha iyi görmelerini sağlamaktadır (Dodurka 2011).

KBTRM’lerde köpekler günlük minimum sekiz saat aydınlanmalıdırlar.³⁴ Bu aydınlanma, yapay veya doğal olarak gerçekleştirilebilir. Doğal aydınlatmanın varlığı köpeklerdeki gece ve gündüz algısını korumaktadır.³⁵

Yapılan sözlü görüşmede Prof. Dr. Hazım Tamer Dodurka KBTRM’lerde köpek barınma alanlarında yapılacak aydınlatma tasarımının önemini şu şekilde vurgulamıştır:

Aslında özel bir aydınlatma çok önemli değil köpek dünyasında. Doğal aydınlatma, güneş ışığı alıyorsa yeterlidir ki bunlar zaten genelde gece avlanan hayvanlar yani geceleyin karanlıkta yaşayan hayvanlar, gözleri karanlığı daha iyi seçecek şekilde özelleşmiş hayvanlar o yüzden gece ışık almalarına zaten hiç gerek yok. Gündüz doğal ışık da onlara yeterlidir.

Doğal aydınlatma, bir diğer adı ile gün ışığı ile aydınlatma, tüm canlılar için fizyolojik ve psikolojik olarak önemlidir. Araştırmalara göre; insanlar ışık miktarındaki azalma sonucunda depresif davranışlarda bulunabildiği gibi, bu azalmanın bir sonucu olarak hormonal dengesizlikler, hastalıklar ve bağışıklık sisteminde değişimler yaşayabilmektedir (Gürel 2001).

Merkezin çalışanları düşünüldüğünde doğal aydınlatma performans yükseltici bir etkidir (Gürel 2001). Öte yandan doğal aydınlatmada yanlış yöntemlerin kullanımı kötü sonuçlar da verebilmektedir. Görsel ve termal rahatsızlık, parlama sorunları ve ultraviyole ışınlar sebebi ile malzeme deformasyonu bu olumsuz sonuçlara örnektir. Gün ışığından optimum seviyede yararlanılabilmesi için yapının güney, doğu ve batı cephelerine ışık rafları yerleştirilebilir veya kubbeler, tavan pencereleri, deflektörler, yüksek pencereler, dikey pencereler ve mekan içi açık renk kullanımı gibi yöntemler kullanılabilir (Gates ve diğ. 2000).

³⁴ Canadian Veterinary Medical Association, A Code of Practice for Canadian Kennel Operations, 2007, www.canadianveterinarians.net [erişim tarihi 27 Şubat 2014] s.12.

³⁵ Animal Asia, Humane Society International. Basic management guidelines for dog and cat shelters. 2nd Companion Animal Welfare Conference. 1-11 November 2007 www.animalsasia.org [erişim tarihi 27 Şubat 2014] s. 11.

Işık ile ilgili dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise parlamadır. Işık çarptığı malzemeler üzerinden yansıyarak defalarca hareket eder. Doğrudan ve yüksek ışık şiddeti olarak da betimlenen parlama; canlılarda görüş duyarlılığını azaltarak göz sulanması, baş ağrısı, geçici körlük gibi olumsuzlukların ortaya çıkmasına yol açabilmektedir (Gürel 2001).

Doğal aydınlık düzeyi insanlarda olduğu gibi köpeklerin merkezi sinir sistemine etki eden bir unsurdur. Gün içi aydınlık seviyeleri, hayvanların serotonin ve melatonin salınışını düzenler. Bu hormonlar, canlıların üremesine, büyümesine ve davranışlarına etki etmektedir (Çoban 2013). Açık alanda bulunmayan ve sürekli kapalı tutulan köpeklerin barınma alanları mutlaka doğal olarak aydınlatılmalıdır. Gerekli olan koşullarda yapay aydınlatma da kullanılmaktadır.

Aydınlatma seviyeleri hem doğal hem de yapay olarak bakımevi genelinde yapılan işe göre ayarlanmalıdır. Bu duruma ek olarak yapay aydınlatma tercihlerinde, ortamdaki dominant kullanıcı grubu ve eylem baz alınmalıdır. Buna göre yapay aydınlatma değerleri lüks cinsinden belirlenmiştir (Tablo 4.19) (Gates ve diğ. 2000).^{36 37}

Tablo 4.19: KBTRM’lerde yapılan aktiviteye göre önerilen yapay aydınlatma değerleri

Aktivite ve Alan	Önerilen Değerler (lüks)
Avlular, açık alanlar, dış yollar, geçitler ve benzeri yerler	20
Kaba malzemelerin taşınması, aktarılması ve benzeri kaba işlerin yapıldığı yerler ile iş geçit koridor yol ve merdivenler,	50 – 100
Kazan dairesi, makine dairesi, insan ve yük asansör kabinleri malzeme stok ambarları, soyunma ve yıkanma yerleri, yemekhane ve ıslak hacimler	100 – 200
Dinlenme alanları	215
Köpek barınma alanları	215 (maks.430)
Depolama alanları	300
Satış alanları	300 – 1000
Büro ve benzeri, sürekli dikkati gerektiren ayrıntılı ve hassas işlerin yapıldığı yerler	500 - 1000
Tıbbi müdahale odası	500 – 1000
Toplantı ve konferans salonu	500
Cerrahi müdahale	1000 – 1345
Ameliyat masası	10.000– 100.000

³⁶ İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü [online]. **Resmi Gazete**, 14765; 11 Ocak 1974.

³⁷ Elektrik Mühendisleri Odası, En Az Aydınlık Düzeyleri Tablosu, 2011, [online] <http://www.emo.org.tr> [erişim tarihi 19 Mart 2014].

Aydınlatmanın insanlarda ve hayvanlarda yarattığı fizyolojik ve psikolojik etkenlerin yanı sıra enerji tüketimi de önemli bir parametredir. Aydınlatma enerji kaygısını da beraberinde getirmektedir. Doğal aydınlatma yapı kabuğuna yerleştirilen açıklıklar ile yapıldığından ısınma ve soğuma konularını gündeme taşımaktadır. Bu neden ile iklimlendirme ve havalandırma sistemleri yapı üzerindeki açıklıklar ile birlikte değerlendirilmelidir. Bunun yanında yapay aydınlatma elektrik enerjisi ile olduğundan mali anlamda külfet haline gelebilmektedir. Dolayısı ile tasarımın, optimum şartlarda minimum enerji kaybı ile etkin olarak gerçekleştirilmesi idealdir. Yapay aydınlatmada tasarruf sağlayabilme adına, enerji tasarrufu sağlayan ampullerin, aydınlatmaya bağlı hareket sensörlerinin ve ışık şiddetinin değiştirilebildiği esnek armatürlerin kullanımı gibi yöntemler tercih edilebilir. Köpeklerin barınma alanlarında bulunan armatürler genel olarak koridorda konumlandırılmalıdır. Bu köpeklerin ışık alımını dolaylı hale getirmek ve bu sayede ışıktan kaynaklanabilecek stresi engellemek adına önemlidir. Aydınlatma armatürlerinin kalitesi yalnızca maddi sarfiyatı engellemez, görsel konfora da katkı sağlar.

4.3.3 Gürültü Kontrolü

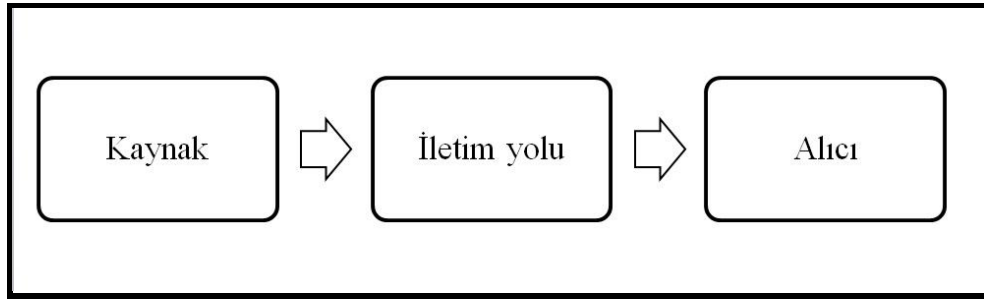
Gürültü; fiziksel yönden tanımlandığında, “düzensiz ses”, fizyolojik yönden betimlendiğinde ise “istenmeyen ses” olarak açıklanabilir (Özçevik ve Can 2011 s. 53). Gürültü ses algısına göre şekillenir. İnsanlar ile köpekler arasında duyma duyusu farklılık göstermektedir. Köpekler 20.000-100.000 titreşim/saniye dalga frekansında bulunan sesleri duyabiliyorken insanlar en fazla 20.000 titreşim/saniye frekansındaki sesleri işitebilmektedir (Dodurka 2011).

KBTRM’lerde gürültü kontrolü ile akustik konforun sağlanması tasarım sürecini etkileyen teknik parametrelerden biridir. Köpekler, iletişim kurmak, bireysel güvenlik alanlarını savunmak ve bu alanların sınırlarını belirlemek için havlarlar. Bu bağlamda havlamak köpeklerin vazgeçilmez davranışlarından birisidir ve doğal karşılanmalıdır. Havlama sebepleri çeşitlenebilir ve bu durum iletişimin ötesine geçerek stres kaynağı haline gelebilir (Haupt 2011). Bu durumda canlıların buldukları açık veya kapalı alanlardaki rahatsız eden ve istenmeyen seslerin bertaraf edilmesi ve mekandaki işitsel konforun sağlanması gerekmektedir.

Ses düzeyinin 100 desibel olduğu, bahsi geçen mekanlarda barınan köpeklerin bu gürültüden olumsuz etkilendiği, davranışsal, anatomik ve fizyolojik olumsuzluklarla beraber stres yaşadıkları araştırmalar ile kanıtlanmıştır (Coppola 2006).

Gürültü kontrolü tasarım kaygılarından biridir. Bu durumda gürültü problemi, üç bileşene ayrılmaktadır (Bayazıt ve Aşçıgil 2007) (şekil 4.14).

şekil 4.15: Gürültü probleminin üç bileşeni

Gürültü kontrolünde belirlenecek ilk hedef ortamdaki gürültüye kaynağında müdahale etmek olmalıdır. Şayet kaynaktaki gürültü kontrol edilemiyorsa, gürültünün iletim yoluna yönelmek ve problemi burada minimize etmek, atılacak bir sonraki adımdır. İletim yolunda da başarı sağlanamazsa, bu defa son eylem olarak alıcı odaklı bir gürültü kontrolü hedeflenmelidir (Bayazıt ve Aşçıgil 2007).

Tasarım sürecinde bu hedefe ulaşmak için alınacak önlemler, yapılacak tercihler ve odaklanılacak konular; KBTRM’lerde konforu üst düzeye çıkaracak eylemleri kapsamaktadır. Bu eylemler beş ana başlık altında betimlenebilir: emilim, izolasyon, yayılma, maskeleme ve HVAC sistemlerinin tasarımının değerlendirilmesi (Tablo 4.20) (Gates ve diğ. 2000).

Tablo 4.20: Gürültü kontrolünde odaklanılması gereken beş alan

No	Odaklanılacak alan	Dikkat edilmesi gereken unsurlar
1.	Emilim	Gürültünün kaynağa en yakın noktadan emilmesini sağlamak
		Gürültü emilimi için seçilecek malzeme-malzemelerin dayanıklılığını, temizlenebilirliğini değerlendirmek
		Gürültü emilimi için seçilecek malzeme-malzemelerin NRC (Gürültü Azaltma Katsayısı) değerinin yüksek olmasına dikkat etmek
2.	İzolasyon	Ses hareketini kontrol etmek
		Gürültünün dağılımını engellemek için, ses bariyeri gibi ses yalıtıcı malzemeler kullanmak
		Ses izolasyonu için kullanılacak yapı bileşenleri ve yapıda kullanılmış olan malzemelerin STC (Ses İletim Katsayısı) değerlerine dikkat etmek
		Yapı genelinde gürültü kaynaklarının çevrelerine koridor, depo gibi tampon bölgeler yerleştirmek
		Gürültünün kontrol edilmesi gereken bölgelerde yüzey açıklıklarını minimize etmek
		Yapılan duvarları tavana kadar yükseltme ve mekanlar arası ses iletimini minimize etmek
3.	Yayıma	Ses yayılımının engelsiz bir ortamda olmasını hedeflemek ve bu sayede sesin kaybolmasını sağlamak
		Mekan boyutlarını sesin yayılarak yok olabileceği şekilde düzenlemek
		Yüksek tavan kullanımı ile yayılım esnasında etkili olabilecek malzeme yüzeyini genişletmek
4.	Maskeleye	Var olan sesi maskeleye adına kullanılacak arka plan sesi ayarlamak
		Kullanılacak müzik ve ses sistemleri ile mevcut gürültüyü baskılamak ve müzik kullanımı ile köpeklerin sakinleşmesini sağlamak
5.	HVAC Sistemlerinin Değerlendirilmesi	Mekan bölgelemelerini sessizden gürültülüye doğru düzenleyerek HVAC sistemlerini de o düzene göre sağlamak
		HVAC kanallarından mekanlar arası ses aktarımını engellemek

Gürültü kontrolü yalnızca merkez içi konfor için değil yapının çevresinde bulunan tüm canlıların konforu için önemlidir. Özellikle yapı çevresinde konumlanmış olan yerleşim yerlerinin mümkün olduğunca merkez içi seslerden arındırılması sahiplenme tercihlerini ve insanların merkeze yaklaşımlarını olumlu olarak etkileyecektir. Öte yandan KBTRM'lerin, köpek havlaması baz alındığında yerleşim bölgelerinden en az 500 metre açığa konumlandırılması gerekmektedir (Newbury ve diğ. 2010).³⁸

³⁸ Environment Protection Authority (EPA) Victoria, Noise Control Guidelines, 2008, [online] www.epa.vic.gov.au [erişim tarihi 03 Mart 2014] s. 4.

4.3.4 Koku Kontrolü

Koku, insanlarda koku algılayıcı hücrelerin harekete geçiren ve koku algısını tetikleyen uçucu maddelerin ortaya çıkarttığı etkidir.³⁹ Koku algısı canlılar arasında farklılık göstermektedir. Kokudan olumsuz yönde etkilenmek kokunun, maruz kalınma süresine, frekansına ve yoğunluğuna bağlı olarak ve koku algısına göre değişkenlik göstermektedir (Topal ve Arslan Topal 2013).

KBTRM'lerde koku kontrolünün hedefi insan ve hayvan sağlığını korumaktır. İnsanlardan farklı olarak köpekler kokuya karşı son derece hassastırlar. Değinilmiş olan hassasiyet durumu, köpeklerin koku kaynaklı kronik stres geliştirmesine yol açabilmektedir (Morgan ve Tromborg 2006). Köpekler burunlarını gözleri gibi kullanırlar ve koku yolu ile iletişim kurarlar (Dodurka 2011). İnsanlar da kokuyu mekan tanımlayıcı bir özellik gibi kullanabilirler. Her iki tür için de koku kontrolü önemlidir.

Mekandaki koku bertarafı farklı yöntemler ile yapılabilir. Bu uygulamalar koku kaynağının niteliğine göre şekillenmelidir. Tasarım ve malzeme seçimi koku kontrolü yöntemlerine göre ve koku niteliklerine bağlı olarak yapılmalıdır. Koku önleme yöntemleri beş başlık altında; kaynakta önleme-temizlik, çok bölgeli ortam oluşturma, pozitif ve negatif basınç, maskeleme ve ventilasyon olarak incelenebilir (Gates ve diğ. 2000, Tezcan ve Kara 1995, Topal ve Arslan Topal 2013) (Tablo 4.21).

³⁹ Kokuya Sebep Olan Emisyonların Kontrolü Yönetmeliği [online]. **Resmi Gazete**, 27692; 4 Eylül 2010.

Tablo 4.21: Önerilen koku önleme yöntemleri

1.	Kaynakta Önleme/ Temizlik	Kokunun kaynaklanma nedenini belirleme ve yapısını tespit etme		
		Sık temizlik faaliyeti (Dışkının düzenli toplatılması, kafes dezenfeksiyonu vb.)		
		Uygun noktalara su istasyonları, temizlik odaları, basınçlı yıkama hortumları ve malzemeleri yerleştirme		
		Yapının su tahliye sistemini yeterli ebatta ve hassasiyette tasarlama		
2.	Çok Bölgeli Ortam Oluşturma	Planlamada mekanların işlevlerini ve olası koku sorunlarını belirleme		
		Her işleve özgü ayrı mekanda o ortama uygun havalandırma ve iklimlendirme (HVAC) sistemini entegre etme		
		Benzer koku problemi ve termal ihtiyaçları olan bölgeleri gruplama ve her birine ayrı HVAC sistemini kurma		
3.	Pozitif ve Negatif Basınç	Alınan havadan daha fazla hava dışarı verilerek negatif basınç yaratma		
		Verilen havadan daha fazla hava içeri alınarak pozitif basınç yaratma		
		Mekanlar arası ilişkiyi bu basınçlara göre uyarlama ve koku, bakteri, mikrop vb. havada bulunan organizmaların iletimini engelleme		
4.	Maskeleye	Rahatsız edici kokunun algılanmasını engelleme		
		Ortama rahatsız edici kokudan farklı, pozitif bir koku yayma		
5.	Ventilasyon	Ortama temiz hava girişini mekanik sistemler aracılığı ile sağlama		
		Uzun borular ile kokunun seyreltilerek yayılmasını sağlama ve dışarı atma		
		Doğal ventilasyonda iklim koşullarına ve yapı konumuna dikkat etme		
		Kirli havayı bertaraf etmek için mekanların kullanım şekline göre egzoz fanı sayısını çoğaltmak	Önerilen Dakikada Harcanan Kübik feet Hava Miktarı (CFM)	Köpek barınma alanları: Multi hızlı 500 CFM – Değişken hızlı 50 CFM
				Karantina: Multi hızlı 200 CFM
Laboratuvar: 150 CFM				
Bakım: Multi hızlı 300 CFM				
Islak hacimler: 90 CFM				

4.3.5 Malzeme Seçimi

Malzeme, belirli bir amaç için kullanılması gereken gereç, materyal ve maddeler şeklinde tanımlanabilir.⁴⁰ Duygusal bağlamda iç mekanda kullanılan malzemeler, dokusu ve niteliği ile kullanıcı ile iletişim kurar (Dodsworth 2009). Bu iletişim neticesinde oluşan mekan algısı, kullanıcıların mekanı kimliklendirmesini sağlar. KBTRM'lerin kimliği ise, doğru işleyiş ve işleve katkı sağlayan malzemeler ile şekillenir. Bahsi geçen merkezlerdeki malzeme seçiminde dominant yaklaşım işleve yönelik olsa da estetik kaygılar da göz ardı edilmemelidir.

KBTRM'lerde bulunan yapı elemanlarında ve bu elemanların kaplamalarında kullanılacak malzemeler en geniş tabir ile, dezenfeksiyon ve sterilizasyon uygulamalarına dayanıklı temizlenebilir ve antitoksik olmalıdır (Günaydın ve Gürler 2008). Malzeme seçimi öncesi, köpeklerin bahsi geçen yapı elemanları ile olası ilişkisi

⁴⁰ TDK, Güncel Türkçe Sözlük, [online] <http://www.tdk.gov.tr/> [erişim tarihi 9 Şubat 2014]

de irdelenmelidir. Olasılıkların önceden düşünülmesi tasarlanacak mekanın malzeme seçimini etkileyecektir.

Kullanılacak malzemelerin sahip olması gereken genel nitelikleri tablolaştırılmıştır (Gates ve diğ. 2000, Palamutçu ve diğ. 2009, Smith 2010) (Tablo 4.22).⁴¹

Tablo 4.22: KBTRM’lerin yapı elemanlarında kullanılacak malzemelerin genel nitelikleri

		MALZEME NİTELİKLERİ					
		Dayanıklılık ve uzun ömürlülük	Kolay temizlenme	Esneklik (direnc)	Kaymazlık	Emici olmama (sıvı koku kir)	Antibakteriyel
YAPİ ELEMANI	Duvar-Kolon	+	+	+	-	+	+
	Tavan-Kiriş	+	+	+	-	+	+
	Zemin	+	+	+	+	+	+
	Tekstil Ürünü	+	+	+	-	+	+
	Kapı	+	+	+	-	+	+
	Pencere	+	+	+	-	+	+

KBTRM’lerde kullanılabilir malzemelere ilişkin sunulacak öneriler; mekanın iki ana kullanıcısı olan insanların ve köpeklerin yapısal özelliklerine bağlı olarak geliştirdikleri mekan içi rutinleri kapsamında değerlendirilebilir.

Evcilleşme derecesi bakımından insanlardan geride olan köpekler, içgüdülerini kontrol etmekte zorlanmaları sebebiyle malzemelerle ilişkileri bu güdüler doğrultusunda gelişmektedir. Köpeklerin temas halinde olduğu bölümlere dair malzeme seçimi için, bir köpeğin karakteristik özellikleri göz önüne alınmalıdır. Köpekler koku ile iletişim kurarlar, görsel ve sessel sinyallere tepki verirler, hareketlidirler, avcı sıfatını taşırlar, istifleme ya da biriktirme eğilimindedirler, her canlı gibi beslenme, dışkılama, uyuma gibi temel ihtiyaçları bulunur. Bu temel ihtiyaçlar ve içgüdüler malzemeler ile ilişkilendirilmiş ve bu ilişki iç mekan tasarımında kullanılan malzemelerin taşıması gereken nitelikler belirlemiştir. Söz konusu ilişkiler düzeni tablolaştırılmıştır (Case 2010, Dodurka 2010, Sağmanlıgil ve diğ 2013) (Tablo 4.23).

⁴¹ Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği [online]. **Resmi Gazete**, 26166; 12 Mayıs 2006.

Tablo 4.23: Bir KBTRM’de kullanılabilir malzemelerin köpek içgüdüleri baz alındığında sahip olması gereken nitelikler

İçgüdü	Dışavurum şekli	Davranışın etkilediği yüzey	Gerekli malzeme niteliği
Olfaktör iletişim (Koku iletişimi)	İdrar yapma Dışkılama	Zemin + Duvar	Sıvı, koku kir emmeyen
			Temizlenebilir ve dezenfekte edilebilir
			Kimyasal ürünlere dayanıklı
			Pürüzsüz
Görsel iletişim	Olası stres, gerginlik veya mutluluk (Göz teması)	Duvar	Barınan köpeklerin ruh durumlarına göre bölücülerin görsel geçirgenliğinin olması veya olmaması (Bölücülerin niteliği)
Sosyalleşme	Olası stres, mutluluk, yüzeyleri tırmalama, eşeleme	Duvar + Zemin	Çizilmeye, yırtılmaya dayanıklılık
			Kopmaya, çatlama ve kırılmaya dayanıklılık
			Sivri, kesici detaylar barındırmama
Sesli iletişim	Havlama-inleme gibi sesler çıkarma	Zemin + Duvar + Tavan	Ses emici
			Titreşim katsayısı düşük
Beslenme davranışları	Yiyecek biriktirme, gömme, eşeleme	Zemin	Yumuşak
			Eşelenmeye, tırmaklanmaya dayanıklı
			Pürüzsüz
Uyku	Yumuşak, kuytu güvenli alan arama	Zemin + Duvar+Tavan	Yumuşak
			Kolay temizlenebilir
			Gözeneksiz

Malzemelerin köpeklerle ilişkisi neticesinde taşınması gereken niteliklerin yanı sıra insanların da malzemeler ile iç içe olduğu göz ardı edilmemelidir. Yatayda ve düşeyde bulunan yapı elemanlarında bulunan malzemelerin birbirleri ile birleşimi ve malzemelerin dokusal özellikleri malzeme seçiminde önemlidir.

Söz konusu KBTRM’lerde bulunan insanlar olduğunda göz önünde bulundurulması gereken en önemli özellik insan sirkülasyonu ile yani ayak ile hastalık yayılımıdır. Bunu engellemek malzemelerin dezenfeksiyonu ile sağlanabilir.

Genel olarak KBTRM’lerde kullanılan her malzeme temizliğe uygun olmalıdır. Bu doğrultuda kullanılabilir olası malzeme tablosu hazırlanmış malzemeler nitelikleri ile birlikte açıklanmıştır (Gates ve diğ. 2000) (Tablo 4.24).^{42 43}

⁴² Canadian Veterinary Medical Association, A Code of Practice for Canadian Kennel Operations, 2007, [online] www.canadianveterinarians.net [erişim tarihi 27 Şubat 2014].

⁴³ Animals Asia, Humane Society International. Basic management guidelines for dog and cat shelters. 2nd Companion Animal Welfare Conference. 10-11 November 2007[online] www.animalsasia.org [erişim tarihi 30 Şubat 2014] s.7

Tablo 4.24: Kullanılabilecek olası malzeme türleri, kullanım alanları ve önerilme sebepleri

No.	Olası malzeme türü	Olası kullanım alanı ve önerilme sebebi
1.	Karo	Mutfak, Banyo vb. (Dayanıklı, estetik, az bakım gerektirir).
2.	Vinil Döşeme Kaplaması	Mutfak, Banyo, ofis vb. (Az maliyetlidir, kolay uygulanır, kolay değiştirilebilir, esnektir).
3.	Epoksi	Tüm iç mekanda kullanılabilir (Sürülerek uygulanır, esnektir, temizlemeye uygundur, antibakteriyeldir, darbelere karşı dayanıklıdır).
4.	Beton üzeri yüzey sertleştiriciler, izolasyon malzemeleri ve renklendiriciler	Tüm iç mekanda kullanılabilir (düşük maliyetli, zeminde bulunan kusurlar için tampon görevi görür).
5.	Sıvı reçine esaslı zemin kaplaması	Tüm iç mekanda kullanılabilir.

5. BULGULAR ÜZERİNE

Sahipsiz köpeklere yönelik bakım, tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri veren merkezlerin iç mekan ve dış mekan koşullarının nasıl olması gerektiği ve bu gerekliliklerin merkezin çalışma performansını etkileyip etkilemeyeceği, tez çalışmasının araştırma sorusunu oluşturmuştur. Bu soru hem KBTRM'lerin işlevlerini ve kullanıcı gruplarını tanımlayıcı niteliğe, hem de bunlar arasında ilişki kurma özelliğine sahiptir. Kullanıcı ve işlev ilişkisinin söz konusu mekanlarda tasarıma dahil olması gerektiği ve böylece iç mekan ve dış mekan koşullarının standardize edilebileceği sonucuna varılmıştır. KBTRM'lerin iç ve dış mekanlarına ilişkin yasal düzenlemeleri, uzman görüşlerini, kullanıcı ve muhtemel kullanıcı yaklaşımlarını ve literatürde mevcut verilerin analizini içeren tez çalışması; kullanıcı, işlev ve mekan ilişkisi çerçevesinde standardizasyon önerileri sunmaktadır.

Kullanıcı odaklı olmak, kullanıcıların psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarının belirlenmesi ile mümkündür. Dolayısı ile KBTRM'lerin tasarımında tasarımcı, köpekler hakkında yeterince bilgi sahibi olmalıdır. Ayrıca bu canlıların insanlarla etkileşimlerinin ve söz konusu mekanların işleyiş biçimlerinin nasıl olduğu veya olması gerektiği hakkında da ön çalışma yapılması tasarım öncesi önemlidir.

KBTRM'lerin konfor koşullarının, iç mekan tasarımlarının, çevre düzenlemelerinin, yapı konumlandırılmasının ve yapı kabuğunun tasarımının önemi çalışma sonucunda açıklık kazanmıştır.

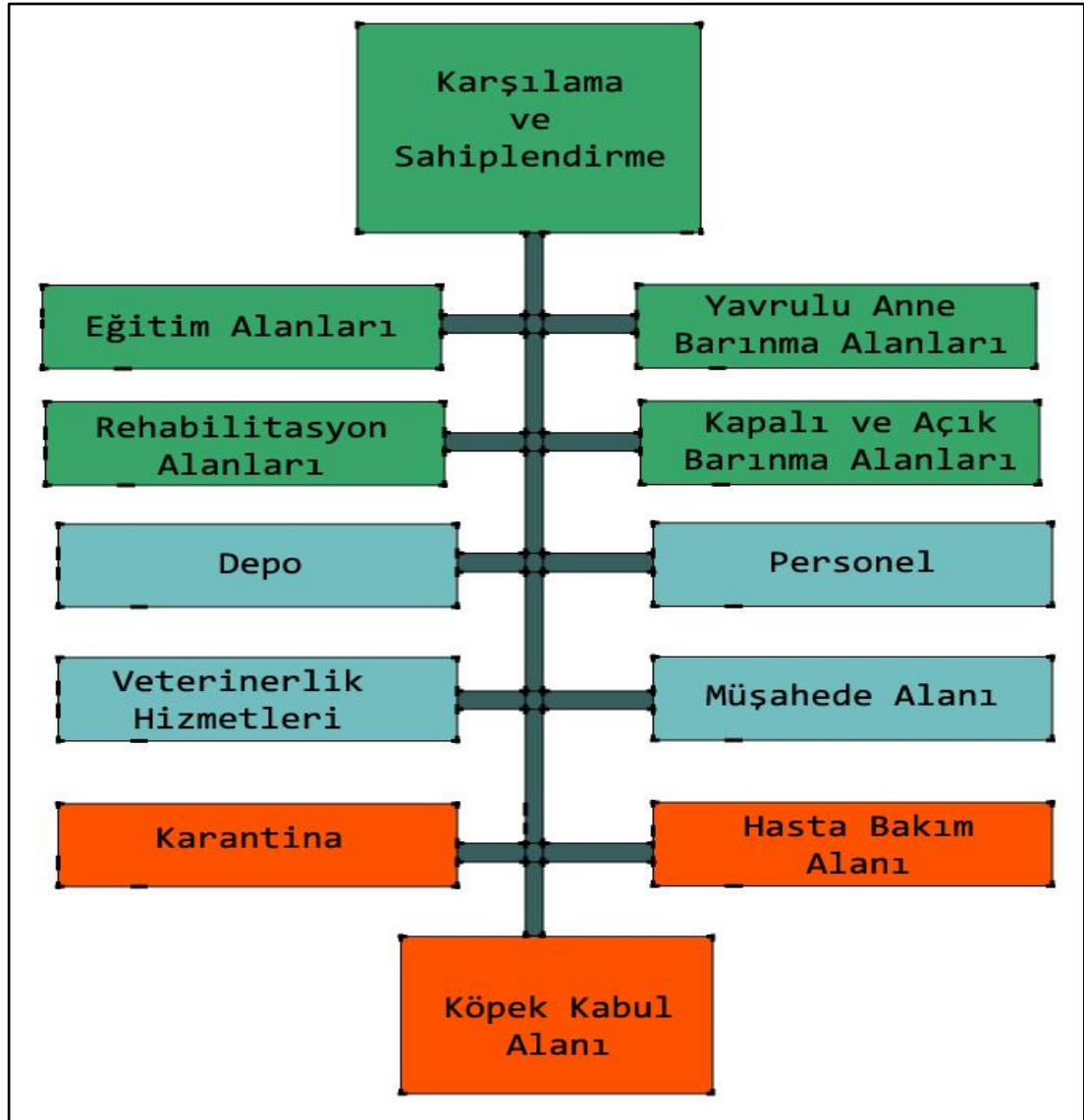
KBTRM'lerin yapılanma sürecine mimarın ve tasarımın dahil edilmesi doğal bir süreç olmalıdır. İşlevin maksimize edilmesi gerekliliği, işlev odaklı bir estetik anlayışını beraberinde getirmektedir ve bu çalışmada söz konusu mekanların öncelikli tasarım kriterinin işlev olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Köpeklerin ve insanların aynı çatı altında bulunduğu söz konusu mekanlarda köpek ve insan refahı ile, bu canlıların fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçları değerlendirilerek tasarımın gerçekleştirilebileceği optimum parametreler belirlenmiştir. Bunların yanı sıra; KBTRM'lerin sunması gereken hizmetler, gerek yönetmeliklerce belirlenen gerekse de toplumun beklentileri ve gereksinimleri ışığında şekillenen hizmetlerdir; bütün bu hizmetler söz konusu merkezlerin işlevlerini oluşturur.

Tez çalışmasında bir KBTRM'nin tasarımı için tasarım ekibinin, merkezin kullanıcıları ve işlevi hakkında ön bilgiye sahip olması gerektiği anlaşılmıştır. KBTRM'lerin işlevlerinin bakım, rehabilitasyon, tedavi, sahiplendirme ve ötanazi hizmetleri olduğu literatür taraması ve yapılan anketler neticesinde saptandıktan sonra tasarımı şekillendiren mevcut yasal düzenlemeler ele alınmış ve literatürde önerilen standartlarla harmanlanmıştır. “Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği”nin 23. ve 24. maddesinde, “Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği”nin yedinci maddesinde ve “Ev ve Süs Hayvanlarının Üretim, Satış, Barınma ve Eğitim Yerleri Hakkında Yönetmelik” dahilindeki 13. maddede olduğu gibi yasal düzenlemelerde ve mevcut literatürde bu tür mekanlarda bulunması gereken özellikli alanların neler olduğu ve nasıl konumlandırılacakları konularında veriler mevcuttur. Bu veriler; anket ve sözlü görüşme gibi alan çalışmaları ile elde edilen bulgularla beraber değerlendirilmiştir. Elde edilen sentez özellikli alanların tasarım parametreleri için standardizasyon önerilerini biçimlendirmiştir. Standardizasyon önerileri, özellikli mekanların yapı içinde konumlanması, birimler arası ilişki ve sirkülasyon, giriş-çıkış ilişkisi ve teknik tasarım parametreleri üzerine gerçekleştirilmiştir. Teknik tasarım parametreleri, iklimlendirme ve havalandırma sistemleri, aydınlatma, gürültü ve koku kontrolü ile malzeme seçimi üzerinden irdelenmiş ve standardize edilmiştir.

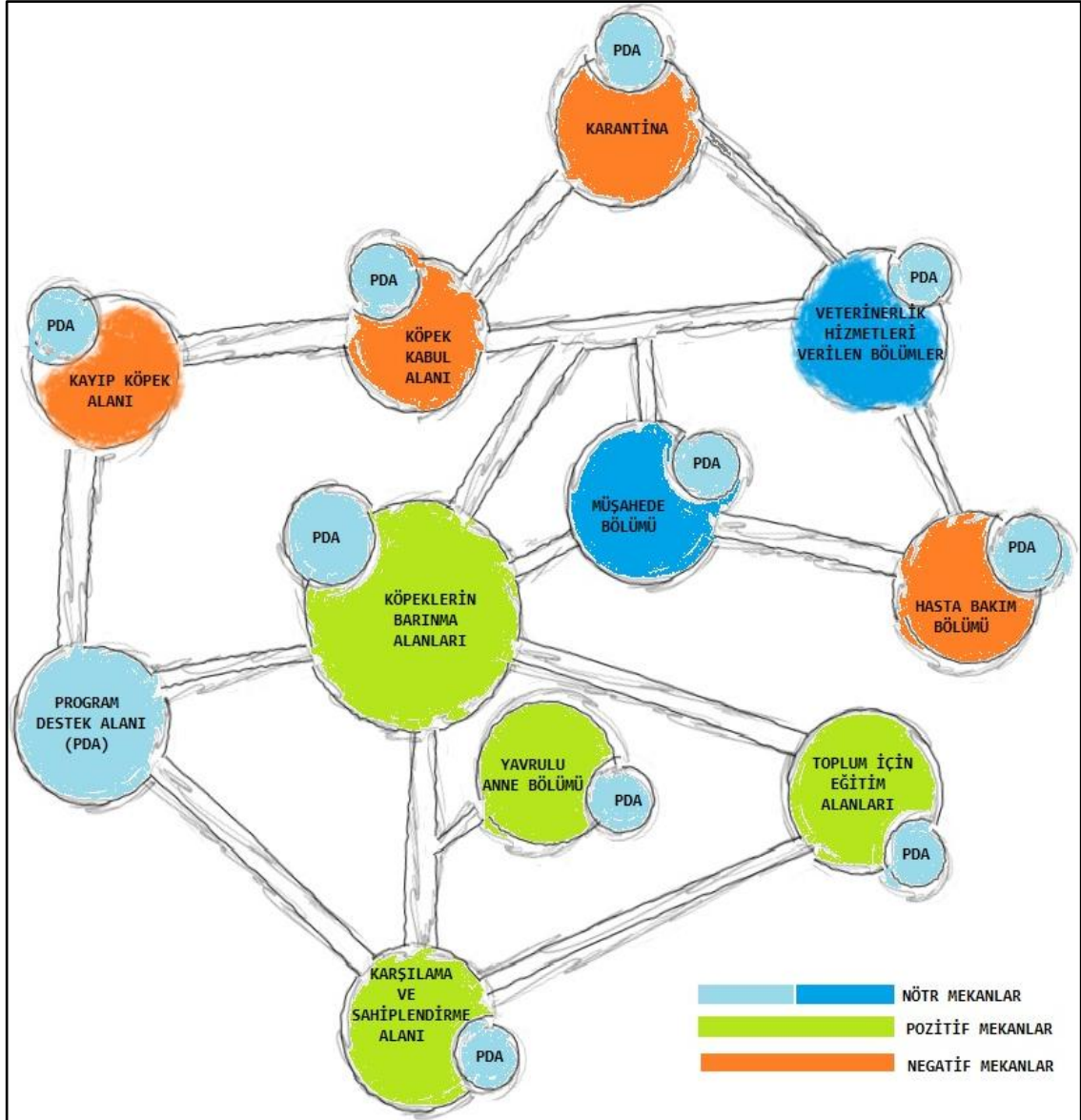
Mekan ilişkilerinin yapım aşamasından önce kurgulanması, kapsamlı hizmetler veren söz konusu merkezlerin işleyişine katkı sağlamak adına yapılmalıdır ve öncelikli kaygı hijyen ve güvenlik olmalıdır. Dolaşım yolları, yaya sirkülasyonu ile hastalık taşınma olasılığını etkileyen bir faktördür. Bu faktör, söz konusu kompleks içinde var olan birimlerin ilişkilerini de etkilemektedir. Hijyen kaygılarının yanı sıra güvenlik ihtiyacı ve mekanların duygusal nitelikleri de tasarım sürecine dahil edilmektedir. Duygusal nitelikler, mekanların işlevlerine göre belirlenmiştir. Pozitif birimler; karşılama ve sahiplendirme, eğitim alanları, yavrulu anne barınma alanları, rehabilitasyon alanları ve köpekler için açık ve kapalı barınma alanları olarak kabul edilmiştir. Nötr alanlar ise; depo, personel, veterinerlik hizmetleri verilen bölümler ve müşahede bölümüdür. Karantina, hasta bakım alanı ve köpek kabul alanı ise negatif birimler olarak değerlendirilmiştir. Olası sirkülasyona katkı sağlayabilecek ilişki kurgusu; negatif birimlerin turuncu, nötr birimlerin mavi, pozitif birimlerin ise yeşil renkte olduğu öneri şemasında sunulmuştur (Şekil 5.1).

Şekil 5.1: KBTRM’lerde bulunan birimlerin olası negatif-pozitif-nötr olma durumu ve ilişki şeması

Bahsi geçen sirkülasyon-ilişki semasının yanı sıra; birimlerin birbirleri ile ilişkilendirilişi farklı biçimlerde gerçekleştirilebilir. Bu durum farklı yaklaşımlar ile ilgilidir. Negatif, pozitif veya nötr olma durumu ile işlev de bir arada değerlendirilebilir. Birimler işlevlerine göre ele alınmış; hijyen ve negatif, pozitif ve nötr olma hallerine göre renkler ile vurgulanarak mesafe ve boyut gözetmeksizin şemalaştırılmıştır (Şekil 5.2).

Şekil 5.2: KBTRM’lerde bulunan birimlerin olası işlev-sirkülasyon ilişkisi şeması

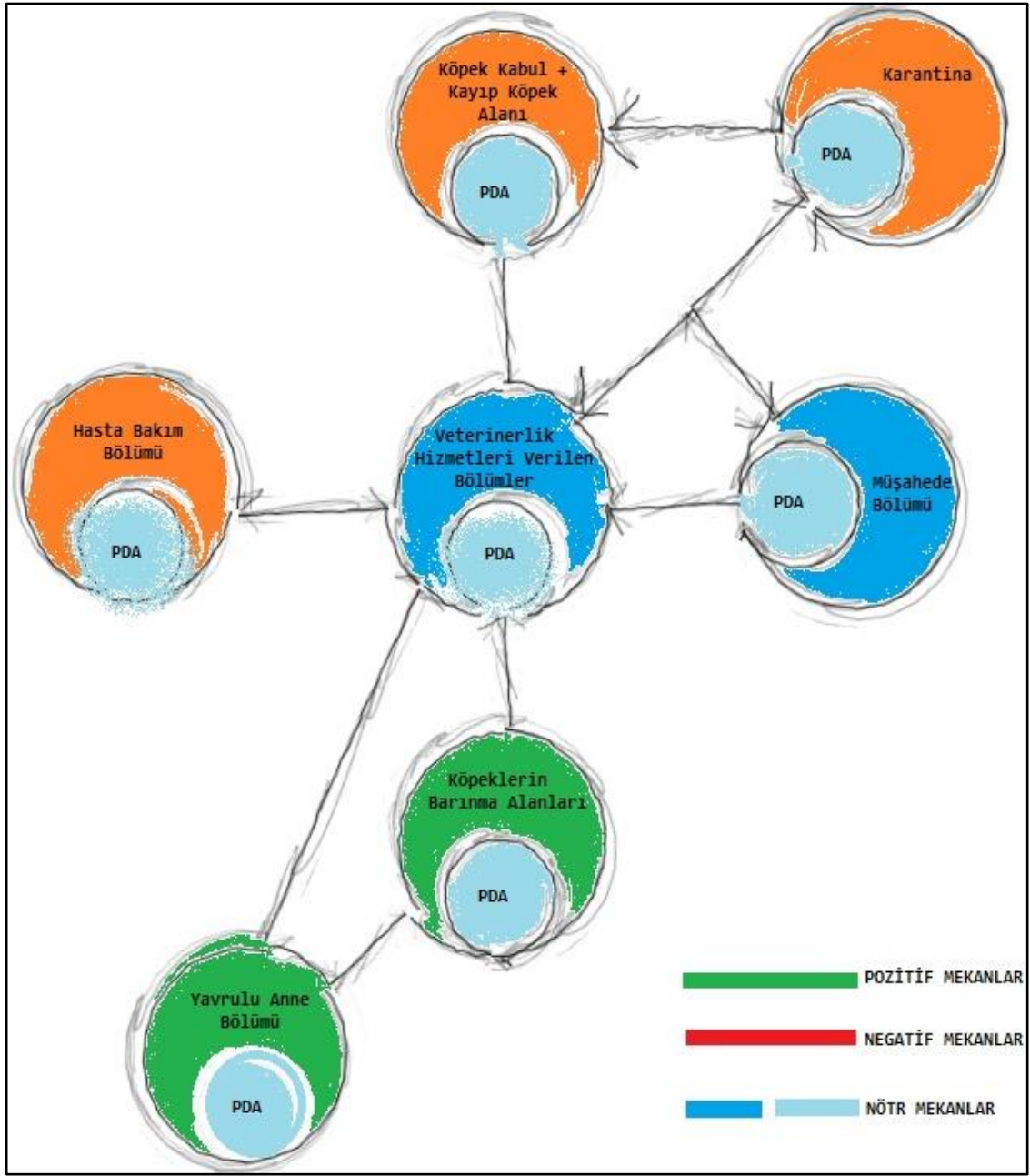

İşlev ve sirkülasyon ilişkisi hastalık riskini minimize etme adına önemlidir. Bu doğrultuda tez çalışması mekan ilişkileri kapsamında veriler sunulmaktadır. İlgili veriler kısaca şu şekildedir: karşılama ve sahiplendirme alanı ile köpek kabul alanının söz konusu kompleksin ayrı uçlarında olması gerekmektedir. Hastalık yayılımını engellemek, birimler arası ilişkileri tekrar gündeme getirmektedir. Karantina, köpek kabul ve hasta bakım bölümleri özellikli olarak risk bölgeleri olarak ele alınmalı ve bu birimlerin diğer bölümler ile yaya trafiği mümkün olduğunca minimize edilmelidir. Bunun yanında karşılama ve sahiplendirme alanı, köpeklerin barınma alanları, toplum

için eğitim alanları ve yavrulu anne bölümü ile sözü geçen hastalıkların var olma ihtimali olan alanlar arasına PDA'lar, müşahede ve veterinerlik hizmetleri verilen bölümler tampon bölge olarak yerleştirilebilir. Personel odaları, temizlik odaları, gıda hazırlama odaları ve depo gibi birimleri barındıran PDA'lar her birimde çekirdek görevini görebilir. Hijyen kaygılarının üst seviyede olduğu söz konusu mekanlarda özellikle temizlik odalarının her birimde bulunması önerilmektedir.

KBTRM'lerin var oluş amaçlarına uygun olarak azami önem Veterinerlik hizmetlerinin sunulduğu bölümlere verilmelidir. Bu durumda bu bölümlerin diğer köpeklerin barındığı bölümler ile ilişkisi doğru olarak kurgulanmalı ve uygulanmalıdır. Bu durum işleve ve dolayısı ile çalışma performansına katkı sağlayabilecek bir durumdur. Köpek kabul alanı, karantina, hasta bakım alanı, müşahede bölümü, yavrulu anne barınma bölümü ve köpeklerin barınma bölümü veterinerlik hizmetlerinin verildiği bölümler ile doğrudan ilişkili olması gereken birimlerdir. Bu gereklilik, olası bir negatif durumda müdahaleyi çabuklaştırmak ve gündelik çalışma rutini içinde işleyişe kolaylık sağlamak adına önemlidir. Bu bağlamda ilgili bölümler ile veterinerlik hizmetlerinin verildiği bölümlerin olası ilişkisi şemalaştırılmıştır (Şekil 5.3)

Şekil 5.3: KBTRM'lerde bulunan veterinerlik hizmetleri verilen bölümlerin ilgili bölümler ile olası işlev-sirkülasyon ilişkisi şeması

Birimlerin ilişki şemalarının tasarım öncesi gerçekleştirilmesi gerekliliğinin yanı sıra, malzeme seçiminin KBTRM'lerin amaca uygun tasarımında son derece önemli olduğu literatür taraması ve alan çalışması ile desteklenmiştir. Hijyen kaygısının ön planda olduğu mekanlardan olan bu merkezlerde gözeneksiz, kolay temizlenebilir, anti-bakteriyel, kolay parçalanmayan, emici olmayan malzemelerin tercih edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Malzeme seçimi ve iç mekan tasarımı köpeklerin baskın kullanıcı

olduğu birimlerde köpek içgüdüleri bağlamında değerlendirilmelidir. Yapıyı oluşturan öğeler yatay ve düşey düzlemler olarak kabul edilir ise kullanıcı içgüdüleri bu düzlemlerin şekillenmesinde rol oynamaktadır. Duvar, tavan ve zemin; davranışların doğrudan etkileyebileceği yüzeylerdir. İlgili yüzeylerde kullanılacak olan malzemenin niteliği önem taşımaktadır. Söz konusu içgüdüler ve bu güdülerin dışavurum biçimleri tablolaştırılmıştır (Tablo 5.1).

Tablo 5.1: İç mekan tasarımını ve malzeme seçimini etkileyebilecek köpek içgüdüleri, olası dışavurum biçimleri ve kullanılacak malzemelerin genel nitelikleri şeması

İçgüdü	Dışavurum şekli	Gerekli malzeme niteliği
Olfaktör iletişim (Koku iletişimi)	İdrar yapma Dışkılama	Sıvı, koku, kir emmeyen
		Temizlenebilir ve dezenfekte edilebilir
		Kimyasal ürünlere dayanıklı
		Pürüzsüz
Görsel iletişim	Olası stres, gerginlik veya mutluluk (Göz teması)	Barınan köpeklerin ruh durumlarına göre bölücülerin görsel geçirgenliğinin olması veya olmaması (Bölücülerin niteliği)
Sosyalleşme	Olası stres, mutluluk, yüzeyleri tırmalama, eşeleme	Çizilmeye, yırtılmaya dayanıklılık
		Kopmaya, çatlamaya ve kırılmaya dayanıklılık
		Sivri, kesici detaylar barındırmama
Sessel iletişim	Havlama-inleme gibi sesler çıkarma	Ses emici
		Titreşim katsayısı düşük
Beslenme davranışları	Yiyecek biriktirme, gömme, eşeleme	Yumuşak, pürüzsüz
		Eşelenmeye, tırnaklanmaya dayanıklı
Uyku	Yumuşak, kuytu güvenli alan arama	Yumuşak
		Kolay temizlenebilir
		Gözeneksiz

Her mekanda olduğu gibi KBTRM’lerde de aydınlatma, iklimlendirme ve havalandırma, gürültü ve koku kontrolleri gibi teknik konuların tasarım sürecine dahil edilmesi gerektiği belirlenmiştir. Köpeklerin bulunduğu ortamlarda koku ve gürültü kirliliğinin yüksek olma olasılığı nedeniyle, koku ve gürültü kontrolü ile iklimlendirme ve havalandırma sistemlerinin tasarıma dahil edilmiş biçimi azami önem gerektiren konulardır. Bu tür mekanlarda doğal ve yapay aydınlatmanın bir arada kullanıldığı ancak ağırlıklı olarak doğal aydınlatmadan faydalanılmasının daha uygun olduğu da varılan sonuçlardan biridir. Bahsi geçen konular literatür taraması sonucunda optimum ölçüleri ile çalışmada sunulmuştur.

Çalışmada elde edilen bulgular ışığında KBTRM’lerde olması gereken genel nitelikler saptanmış ve tablolaştırılmıştır (Tablo 5.2) (Gates ve diğ 2000). İlgili verilere ek olarak

özellikli alanlarda bulunması gereken nitelikler ile aydınlatma, havalandırma ve iklimlendirme bağlamında elde edilen veriler de genel hatları ile tablo haline getirilmiştir (Tablo 5.3) (Bilgili ve diğ 2005, Çoban 2013, Gates ve diğ 2000, Hayta 2007, Horoz ve diğ 1996).^{44 45 46 47 48 49}

Tablo 5.2: KBTRM'lerin iç mekanını şekillendirirken göz önünde bulundurulması gereken genel öğeler

Herhangi bir hastalığın veya virüsün bulunmadığı hijyenik ortamlar yaratma.
Olası yaralanmalarının önüne geçme ve bunları en aza indirme.
Köpeklerin yaşayabilecekleri stresi en aza indirebilecek koşulları oluşturma.
Uzun süre etkin olarak kullanılacak dayanıklı malzeme seçimi ile ekonomik avantaj sağlanması.
Enerji etkinliği olan esnek sistemler tasarlama.
Yangın ve patlamalara karşı yangın söndürme sistemlerini ve kaçış rotalarını belirleme ve düzenleme.
İklimsel etkilere karşı koruma sağlama.
Gürültü ve kokuyu kontrol etme.
Renk ve doğal ışık niteliklerini sağlıklı bir biçimde kullanma.
HVAC sistemlerini mekan özelliklerine uygun olarak düzenleme.
Etkin sirkülasyon için, minimum basamak kullanımı, çalışanlar ve ziyaretçiler için ayrı dolaşım alanları yaratma.

⁴⁴ NSW Agriculture, Guidelines for the Care and the Housing of Dogs in Scientific Institutions, 1999, [online] <http://www.animaletics.org.au> [erişim tarihi 05 Mart 2014], s. 7.

⁴⁵ Animals Asia Humane Society International, Basic Management Guidelines for Dog and Cat Shelters, 2010, [online] <https://www.animalsasia.org> [erişim tarihi 05 Mart 2014].

⁴⁶ Veterinary Surgeons Board of South Australia, Standards for Veterinary Hospitals, 2012, [online] <http://www.vsbasa.org.au> [erişim tarihi 13 Mart 2014] ss.1-6.

⁴⁷ Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği [online]. **Resmi Gazete**, 28085; 15 Ekim 2011.

⁴⁸ İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü [online]. **Resmi Gazete**, 14765; 11 Ocak 1974.

⁴⁹ Elektrik Mühendisleri Odası, En Az Aydınlık Düzeyleri Tablosu, 2011, [online] <http://www.emo.org.tr> [erişim tarihi 19 Mart 2014].

Tablo 5.3: Özellikli alanlara dair elde edilen bulgulara genel bakış

Özellikli Alan	Genel Nitelikler	HVAC Sistemleri			Aydınlatma (Lüks)
		Nem	Sıcaklık	HDS / saat	
Karşılama ve sahiplendirme alanı	Mekanın görsel olarak davetkar olması	%30-70	18-24 °C	6-10	300-1000
	Köpeklerin barınma alanları ile karşılama ve sahiplendirme alanı arasındaki sirkülasyonun güvenli ve düzenli olması				
	Bilgi sahibi çalışanlar ile sahiplenicinin görüşebileceği özel toplantı odalarının olması				
	Sahipleniciler için konforlu bekleme alanları				
Kayıp köpek alanı	Getirilen köpeğin mekana girişini güvenli bir biçimde sağlanmış olması	%30-70	16-26 °C	10	215-1000
	Köpeğin agresyonunu engellemek için kabul alanıyla birleştirilmesi-ilişkilendirilmesi				
Köpek kabul alanı	Giriş kapısı ile köpek nakil araçlarının arka kapaklarının uyumlu olması	%30-70	16-26 °C	10	215-430
	Ziyaretçi girişine uzak olması				
Köpeklerin barınma alanları	Alan yüzeyinin kuru kalmasını sağlayacak drenaj ve hava hareketinin mevcut olması	%55 ± 10	Yavru kafesleri : Min. 27	10	215-430
	Köpeklerin kapalı tutuldukları süre boyunca oyalanması için oyuncak objelerin bulunması				
	Diğer hayvanlar ve insanlar ile sosyalleşmeye imkan verecek düzenlemelerin yapılması				
	Güvende hissetmelerini sağlayacak özel, yarı açık bir alan oluşturulması				
	Temizlik sırasında kullanılan suyun ve malzemelerin alan yakınında olması				
	Uyuma ünitelerinin yerden yüksek olması				
	Mekanların insan bedeni de göz önünde bulundurularak boyutlandırılması				
Sulukların ve yemliklerin yapıldığı malzemelerin dezenfeksiyona uygun, ağır ve yüksekte bulunması					
Program destek alanları	İşleyiş rutinini desteklemek amaçlı her bölümde var olması	%30-70	17-24	6-8	100-300
	Gıda hazırlama ve temizlik odaları özellikli olarak her barınma alanında var olmalıdır.				
Veterinerlik hizmetleri verilen bölümler	Köpeklerin bulunduğu ortamın tasarımı köpeğin ani kaçışını engelleyebilecek biçimde olması	%30-70	15-24	6-20	50-100.000 (Özelliğe bağımlı olarak)
	Veteriner odası, operasyon odası, tıbbi görüntüleme odası gibi bölüm içinde bulunan tüm birimlerin birbirine yakın olması				
	Birim genelinde tıbbi ve evsel atık kontrolü planlı olmalı. Tıbbi atık toplanması için oda bulunması				

“Literatür Taraması”, “Alan Çalışması”, “Sahipsiz Köpeklere Yönelik Bakım, Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Tasarımı” , “Bulgular Üzerine” ve “Tartışma ve Sonuç” ana başlıklarından oluşan tez çalışmasının sonucunda, KBTRM’lerin tasarım süreçlerinin, insan-köpek-mekan üçlüsünün etkileşiminin irdelenmesi ve bu etkileşimin ön görülen fonksiyon ile ilişkilendirilmesi ile başlaması gerektiği saptanmıştır.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

KBTRM'ler serbest dolaşımında olan köpeklerin toplum sağlığını tehdit etmemeleri ve kendi sağlıklarını korumaları adına geliştirilmiş merkezlerdir. Gerek işleyiş biçimleri gerekse var oluş sebepleri KBTRM'leri kentin ve dolayısı ile toplumun önemli öğelerinden biri haline getirmiştir. Bu bağlamda tasarımlarının işlevleri ile ilişkilendirilerek gerçekleştirilmesi gerekliliği doğmuştur.

Dünya genelinde mevcut olan sahihsiz hayvanlara yönelik hizmetler veren merkezler ülkeler arası farklılık göstermektedir. Bu farklılığın ana sebebi yasal düzenlemelerdir. Örneğin Birleşik Krallık, Belçika ve Fransa gibi ülkelerde hayvan popülasyonunun kontrolü sahiplenilmeyen canlının ötanaziye tabi tutulması ile sağlanabilirken, Türkiye bu yaklaşımın dışına çıkarak kısırlaştırma çözümünü uygulamaktadır.⁵⁰ Sokak hayvanlarına karşı olan tutum, yasal düzenlemeler ile kendini göstermekte ve bunun akabinde de söz konusu merkezleri şekillendirmektedir. Yasal düzenlemeler ile şekillenen işlev tasarıma etki etmektedir. Bu etki, mekan gereksinimleri ve bölgelemedeki müdahale olarak tasarıma yansımaktadır. Elde edilen veriler doğrultusunda sahihsiz hayvanlara yönelik merkezlerin tasarımındaki standardizasyon önerilerinin evrenselliğinin işlev bağlamında ülkeler arası farklılık gösterebileceği söylenebilir.

İlgili verilere ek olarak KBTRM'lerin standardizasyonuna etki eden başka parametreler de mevcuttur. KBTRM'lerin tasarım yaklaşımı; yapının inşa edilmesi planlanan bölgenin, yapı kabuğunun ve dış mekan müdahalelerinin biçimlenmesi adına, coğrafyasına ve iklimine bağlıdır. Ek olarak, KBTRM'nin yaşam alanları ile kuracağı ilişki, bölgede yaşayan kişilerin yaklaşımları, kültür ve yapılı çevre de tasarım yaklaşımını biçimlendiren unsurlardandır.

Yasal düzenlemeler pek çok noktadan müdahalede bulunmaktadır fakat yoğunluk ile işlev bağlamında tasarıma etki etmektedir. Bu etki, mekan gereksinimleri ve bölgelemede müdahale olarak tasarıma yansımaktadır.

⁵⁰ Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, Hayvan Hakları, Hayvanların Korunması ve Refahı 2011, [online] http://www.abgs.gov.tr/files/Tar%C4%B1m%20ve%20Bal%C4%B1k%C3%A7%C4%B1l%C4%B1k%20Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1/hayvan_haklari_hayvanlarin_korunmasi_ve_refahi.pdf [erişim tarihi 05 Mayıs 2014].

Türkiye genelinde hayvanlara yönelik mekanlar üzerine yapılan araştırmalar genel olarak hayvansal gıda üretim tesisleri ve bu tesislerin üretim değerleri odaklıdır. Bu bağlamda mevcut literatür geliştirilmeye açıktır.

Tez çalışmasında da literatürü geliştirme adına KBTRM'lerin iç mekan tasarımının işlevine katkısı irdelenmiştir. Bu bağlamda sunulan standardizasyon önerileri işlev ve kullanıcı odaklı bir yöntem benimsemiş ve fonksiyon merkezli olmuştur.

Tez çalışmasında sahipsiz köpeklere yönelik, bakım, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin sunulduğu merkezlerin, çalışma verimlerinin iç mekan ve çevre düzenlemeleri ile artırılabilceği ve tasarımın işleve destek olabileceği hipotez olarak kabul edilmiştir. Mekan içi konfor koşullarının ve planlama odaklı tasarım yaklaşımlarının standardize edilmesinin amaçlanmış olduğu tez çalışmasında hipotezi doğrular nitelikte verilere ulaşılmıştır.

Tez çalışması, KBTRM'lerin gerekliliğine, işleyiş biçiminin değişkenliğine ve tasarım ile iyileştirilebilecek olan performansla dikkat çekmektedir. Çalışmadan elde edilen bulgular ileride bu konu ile ilgili araştırma yapacak kişilere kaynak sağlayabilir; ileriki çalışmalar için temel oluşturabilir ve söz konusu çalışma farklı hayvan türleri için de yapılabilir. Öte yandan tez çalışmasının sunduğu kuramsal verilerin mekana uyarlanması deneysel bağlamda da irdelenmeye açıktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Brooker, G. & Stone, S., 2011. *İç mekan tasarımı nedir?*. Z. Yazıcıoğlu Halu (Çev.), İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları (orijinal basım tarihi 2010).
- Case, L.P., 2010. *Canine and feline behavior and training: a complete guide to understand our two best friends*. Canada: Delmar Cengage Learning.
- Dodsworth, S., 2009. *The fundamentals of interior design*. Lausanne: AVA Publishing SA.
- Dodurka, T., 2011. *Köpek psikolojisi*. 8. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dodurka, T., 2010. *Köpeklerde davranış sorunları genel bir yaklaşım*. 2. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ersoy, M. (DrI), 2012, Kentsel planlama kuramları. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Fogle, B., 1999. *Natural dog care*. London: Dorling Kindersley Publishers LTD.
- Houpt, K.A., 2011. *Domestic animal behavior for veterinarians & animal scientists*. 5. Edition. Iowa: Wiley-Blackwell.
- Kader, Ş. ve Kupik, M., 2011. Peyzaj mimarisinde tasarım ve proje uygulama. *Bahçivanlık El Kitabı*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, ss. 169-200.
- Karlen, M., 2009. *Space planning basics*. 3. Edition. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- McGowan, C.M., Goff, L. & Stubbs, N. (Eds.). 2007. *Animal physioterapy: assesment, treatment and rehabilitation of animals*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Mills, D.S., Marchant-Forde, J.E., McGreevy, P.D., Morton, D.B., Nicol, C.J., Phillips, C.J.C., Sandoe, P. & Swaisgood, R.R. (Eds.). 2010. *The encyclopedia of applied behaviour and welfare*. Oxfordshire:CAB International
- Taşçıoğlu, M., 2013. *Bir görsel iletişim platformu olarak mekan*. İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Pallasmaa, J., 2011. *Tenin gözleri*. A. U. Kılıç (Çev.), İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları (orijinal basım tarihi 2005).
- Pinguet, C., 2009. *İstanbul'un köpekleri*. S. Özen (Çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (orijinal basım tarihi 2008).
- Sağmanlıgil, V., Cengiz, F., Salgırlı, Y., Atasoy, F., Ünal, N. ve Petek, M., 2013. *Hayvan Davranışları ve Refahı*. 2. Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.
- Zink, M.C. & Van Dyke, J.B. (Eds.). 2013. *Canine sports medicine and rehabilitation*. Oxford: Blackwell Publishing.

Sürelî Yayınlar

- Altan, İ., 2012. Mimarlıkta mekan kavramı. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*. **19**, ss. 75-88.
- Cevizci, S. ve Erginöz, E., 2009. Kamu sağlığına yönelik veteriner halk sağlığı hizmetleri ve bu alandaki fırsatların değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Veterinerlik Dergisi*. **23** (1), ss. 65-71.
- Cevizci, S. ve Erginöz, E., 2008. İnsan sağlığı ile veteriner hekimlik uygulamalarının ilişkisi: "Veteriner halk sağlığı". *İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*. **34** (2), ss. 49-62.
- Coppola, C.L., Enns, R.M. & Grandin, T., 2006. Noise in the animal shelter environment: building design and the effects of daily noise exposure. *Journal of Applied Animal Welfare Science*. **9** (1), pp. 1-7.
- Çoban, Ö., 2013. Barınak koşulları ve köpek refahı. *Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi*. **8** (2), ss.166-173.
- Dodurka, H.T. ve OR, M.E., 2000. Köpeklerde davranışların değiştirilmesi ve dominant agresyon örneği. *İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*. **26** (1), ss. 149-155.
- Günaydın, M. ve Gürler, B., 2008. Hastane infeksiyonlarının kontrolünde dezenfeksiyon, antisepsi ve sterilizasyon "DAS" uygulamaları. *ANKEM Dergisi*. **22** (4), ss. 221-231.
- Gürel, E., 2001. Çalışma yaşamında ışık ve aydınlatmanın önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. **5**, ss.1-11.
- Hayta, A.B., 2007. Çalışma ortamı koşullarının işletme verimliliği üzerine etkisi. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*. **1**, ss. 21-41.
- Horoz, H., Ekici, H., Konuk, S.C. ve Kaşıkçı, G., 1996. Gebe köpeklerin bakım ve beslenmeleri. *İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*. **22** (2), ss. 371-377
- Kocaman, İ., Konukçu, F. ve İstanbulluoğlu, A., 2007. Hayvan barınaklarında ısı ve nem dengesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen ve Mühendislik Dergisi*. **10** (1), ss. 134-140.
- Marston, L.C., Bennet, P.C. & Coleman, G.J., 2004. What happens to shelter dogs? An analysis of data for 1 year from three Australian shelters. *Journal of Applied Animal Welfare Science*. **7** (1), pp. 27-47.
- Marston, L.C., Bennet, P.C. & Coleman, G.J., 2005. What happens to shelter dogs? Part 2. Comparing three Melbourne welfare shelters for nonhuman animals. *Journal of Applied Animal Welfare Science*. **8** (1), pp. 25-45.
- Maslow, A. H., 1943. A theory of human motivation. *Psychological Review*. **50** (4), pp. 370-396.
- Melikoğlu, B., 2009. Türkiye'de kurulan ilk hayvanları koruma derneğinin tarihsel gelişimi. *Veteriner Hekimler Derneği Dergisi*. **80** (1), ss.37-44.
- Menteş Gürler, A. ve Osmanağaoğlu, Ş., 2009. Türkiye'de hayvanları koruma kanununun tarihsel gelişimi. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*. **15** (3), ss. 325-330.
- Morgan, K.N. & Tromborg, C.T., 2006. Sources of stres in captivity. *Applied Animal Behaviour Science*. **102** (2007), pp.262-302.

- Özçevik, A. ve Can, Z.Y., 2011. İşitsel peyzaj kavramı ve kapalı mekanların akustik konfor değerlendirilmesinde kullanılabilirliği. *Megaron Journal*. **6** (1), ss.52-59.
- Özgür, A., 1997. Veteriner hekim terimi üzerine tarihsel bir araştırma. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*. **44** (1-8), ss. 97-104.
- Özkartal, M., 2012. Türk destanlarında hayvan sembolizmine genel bir bakış (Dede Korkut kitabından örnekler). *Milli Folklor*. **24** (94), ss 58-71.
- Palamutçu, S., Keskin, R., Devrent, N., Sengül, M. ve Haşçelik, B., 2009. Fonksiyonel tekstiller II: antimikrobiyal teksitller. *Tekstil Teknolojileri Elektronik Dergisi* **3** (3), ss.95-108.
- Portner, J.A. & Johnson, J.A., 2010.Guidelines for reducing veterinary hospital pathogens: Hospital design and special considerations. *Compendium: Continuing Education for Veterinarians*.pp.E1-E8.
- Savaş, T. ve Yurtman, İ.Y. 2008. Hayvan davranış bilimi ve zootekni: tanım ve izlem. *Hayvansal Üretim*. **49** (2), ss.36-42.
- Tezcan, Ü. ve Kara, S., 1995. Koku kalitesi ve koku kirliliğinin kontrolü. *Mühendis ve Makine* **36** (425), ss. 36-41.
- Topal, M. ve Arslan Topal, E.I., 2013. Koku kontrol yöntemleri ve yasal mevzuat. *Kara Elmas Fen ve Mühendislik Dergisi*.**3** (1), ss.30-36.
- Tuber, D.S., Miller, D.D., Caris, K.A., Halter, R., Linden, F. & Hennessy, M.B., 1999. Dogs in animal shelters: problems, suggestions and needed expertise. *Psychological Science*. **10** (5), pp. 379-386.
- Turgay, O. ve Altuncu, D., 2011. İç mekanda kullanılan yapay aydınlatmanın kullanıcı açısından etkileri. *Çankaya University Journal of Science and Engineering*. **8** (1), ss.167-181.
- Yaşar, A. ve Yerlikaya, H., 2004. Dünyada ve Türkiye’de hayvan haklarının tarihsel gelişimi. *Eurasian Journal of Veterinary Sciences*. **20** (4), ss. 39-46.
- Yediyıldız, M.A., 2008. Osmanlı toplumu ve çevre. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. **17** (2), ss.147-158.
- Yıldırım, M.T., 2002. Bina fonksiyonu-bina biçimi ilişkisinde graf teori kullanımı ile veri eldesi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*. **17** (3), ss. 57-74.

Diğer Yayınlar

- Altuncu, D., Çelebi Şeker, N.N. ve Karaoğlu, M., 2013. Mekan algısında duyuların etkisi/ manipülatif mekanlar. *Sakarya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 1. Uluslar arası Sanat Sempozyumu Sanat Tasarım ve Manipülasyon*. 21-23 Kasım 2013 Sakarya: Sakarya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, ss.115-119.
- Anıl, O.B., Mobedi, M. ve Özerdem, M.B., 2007. Hastane hijyenik ortamları için klima ve havalandırma sistemleri tasarım parametreleri. *VIII. Ulusal Tesisat Mühendisliği Kongresi*. 25-28 Ekim 2007 İzmir: Tepekule Kongre ve Sergi Merkezi, ss. 497- 509.
- Animals Asia and the Humane Society International, 2010. [online] Basic management guidelines for dog and cat shelters. *2nd Companion Animal Welfare Conference*. 10-11 November 2007 Çin: Guangzhou, pp. 1-41.
- Antalyalı, A.A., 2007, Avrupa Birliği ve Türkiye’de hayvan refahı uygulamaları [online] Ankara, <http://www.tarim.gov.tr/> [erişim tarihi 10 Ocak 2014].
- Babbitt, J., 2010. Companion animal zoonotic diseases [online], AHA, <http://www.americanhumane.org/assets/pdfs/animals/operationalguides/opguidezoonoticdiseases.pdf>. [erişim tarihi 25 Aralık 2013].
- Bayazıt, N.T. ve Aşçıgil, M., 2007. Sağlıklı ve yaşanabilir çevreler için akustiğin önemi. *VIII. Ulusal Tesisat Mühendisliği Kongresi*. 25-28 Ekim 2007. İzmir: Tepekule Kongre ve Sergi Merkezi, ss. 289- 300.
- Bilgili, M., Polat, Y., Şimşek, E. ve Yaşar, A., 2005, Havalandırma Sistemleri [online], Adana, Adana Meslek Yüksek Okulu Yayınları, http://www.deneysan.com.tr/Content/images/documents/havalandirmateknigi_48161730.pdf [erişim tarihi 1 Şubat 2014].
- CVMA, A Code of Practice for Canadian Kennel Operations, 2007, [online] <http://www.canadianveterinarians.net> [erişim tarihi 27 Şubat 2014] ss.1-34.
- Elektrik Mühendisleri Odası, En Az Aydınlik Düzeyleri Tablosu, 2011, <http://www.emo.org.tr> [erişim tarihi 19 Mart 2014]
- EPA Victoria, Noise Control Guidelines, 2008, <http://www.epa.vic.gov.au> [erişim tarihi 03 Mart 2014] s. 4.
- Ev ve Süs Hayvanlarının Üretim, Satış, Barınma ve Eğitim Yerleri Hakkında Yönetmelik. **Resmi Gazete**, 28078; 08 Ekim 2011.
- Ev ve Süs Hayvanlarının Üretim, Satış, Barınma ve Eğitim Yerleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. **Resmi Gazete**, 28254; 04 Nisan 2012.
- FAWC, Farm Animal Welfare Council Press Statement, 1979, [online] <http://www.fawc.org.uk> [erişim tarihi 5 Şubat 2014] s.1.
- FVE, Code of Good Veterinary Practice, 2002, <http://www.fve.org> [erişim tarihi 13 Mart 2014] p.4.
- Gates, L.A., Hafen, M.R. & Cochrane, T.L., 2000, Planing and building an animal shelter [online], AHA, <http://www.americanhumane.org/assets/pdfs/animals/operational-guides/op-guide-planninganimalshelter.pdf> [erişim tarihi 24 Aralık 2013].

- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Yönetmelik Uygulama Talimatı, http://www.tarim.gov.tr/Documents/Mevzuat/Talimatlar/gkgm/ev_sus_hayvanlari_uygulama_talimati_%2026.12.2011.pdf [erişim tarihi 04.04.2014]
- Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği. **Resmi Gazete**, 26166; 12 Mayıs 2006.
- Hayvanları Koruma Kanunu (5199 s.k). **Resmi Gazete**, 25509; 01 Temmuz 2004.
- İşçi sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü. **Resmi Gazete**. 14765; 11 Ocak 1974.
- Kokuya Sebep Olan Emisyonların Kontrolü Yönetmeliği. **Resmi Gazete**, 27692; 4 Eylül 2010.
- McHugh-Smith, J. & Buckman, J.L., 2010. Animal adoption [online], AHA, <http://www.americanhumane.org/assets/pdfs/animals/operational-guides/op-guide-adoption.pdf> [erişim tarihi 26 Aralık 2012].
- Newbury, S., Blinn, M.K., Bushby, P.A., Cox, C.B., Dinnage, J.D., Griffin, B., Hurley, K.F., Isaza, N., Jones, W., Miller, L., O'Quinn, J., Patronek, G.J., Smith-Blackmore, M. & Spindel, M., 2010. Guidelines for standarts of care in animal shelters [online], The Association of Shelter Veterinarians, <http://oacu.od.nih.gov/disaster/ShelterGuide.pdf> [erişim tarihi 21 Kasım 2013].
- NSW Agriculture, Guidelines for the Care and Housing of Dogs in Scientific Institutions, 1999, <http://www.animaletics.org.au> [erişim tarihi 10 Şubat 2014] ss. 4-21.
- Osmangazi Belediyesi Sahipsiz Hayvanlar Doğal Yaşam ve Tedavi Merkezi, İlk Kabul Ünites, <http://www.osmangazihayvanevi.bel.tr> [erişim tarihi 26 Şubat 2014].
- Öztank, N. ve Halicioğlu, F.H., Mekan aydınlatma tasarımında yeni yaklaşımlar., 5. *Ulusal Aydınlatma Sempozyumu*. 7-10 Mayıs 2009 İzmir: Kültürpark Fuar Alanı.
- RSPCA International, Guidelines for the Design and Management of Animal Shelters, <http://www.rspca.org.uk> [erişim tarihi 12 Mart 2013], ss.1-17.
- Shelter Planners of America, Needs Assesment Feasibility and Building Program Study for Butte Humane Society, 2009, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://buttehumane.org/page/_files/ChicoCA_10_09_pdf.pdf [erişim tarihi 20 Şubat 2014] s. 16.
- Smith, M., 2010, Sanitation and disease control in the shelter enviroment [online], AHA, <http://www.americanhumane.org/assets/pdfs/animals/operational-guides/op-guide-diseasecontrol.pdf> [erişim tarihi 23 Mayıs 2013].
- TDK, Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü, <http://tdk.gov.tr> [erişim tarihi 9 Şubat 2014].
- TDK, Güncel Türkçe Sözlük, <http://tdk.gov.tr> [erişim tarihi 9 Şubat 2014].
- Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, Hayvan Hakları, Hayvanların Korunması ve Refahı, 2011 [online] <http://www.abgs.gov.tr> [erişim tarihi 05 Mayıs 2014].
- Veterinary Surgeons Board of South Australia, Standards for Veterinary Hospitals, 2012, <http://www.vsbsa.org.au> [erişim tarihi 13 Mart 2014], ss. 1-6.
- Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği. **Resmi Gazete**, 28085; 15 Ekim 2011.

EKLER

EK 1: Genel Kullanıcıya Yönelik Anket Formunda Yer Alan Önermeler ve Cevapları

Önerme	Seçenek	Cevap Oranı
Hayvan ticareti yapan mağaza ve/veya çiftliklerden canlı satın alırım.	Kesinlikle Katılıyorum	2,75
	Katılıyorum	7,33
	Kararsızım	18,34
	Katılmıyorum	28,44
	Kesinlikle Katılmıyorum	43,11
Sahipsiz hayvan bakımevlerinden (SHB) canlı sahiplenirim.	Kesinlikle Katılıyorum	52,29
	Katılıyorum	31,19
	Kararsızım	12,84
	Katılmıyorum	0,91
	Kesinlikle Katılmıyorum	2,75
Sahipsiz hayvan bakımevlerinin girişleri ve karşılama şekli ilk izlenimim için önemlidir.	Kesinlikle Katılıyorum	48,62
	Katılıyorum	38,53
	Kararsızım	4,58
	Katılmıyorum	8,25
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerin hijyenik görüntüsü sahiplenme tercihim olumlu yönde etkiler.	Kesinlikle Katılıyorum	56,48
	Katılıyorum	35,18
	Kararsızım	0
	Katılmıyorum	6,48
	Kesinlikle Katılmıyorum	1,85
S.H.B.'lerin şehre yakın olması ziyaret etmemi sağlar ve/veya ziyaret sıklığımı olumlu yönde etkiler.	Kesinlikle Katılıyorum	57,79
	Katılıyorum	27,52
	Kararsızım	6,42
	Katılmıyorum	6,42
	Kesinlikle Katılmıyorum	1,83
S.H.B.'lerde iç mekandaki mobilyaların ve iç mekan düzenlemelerinin düşünülerek yapılmış olması seçimlerimi olumlu yönde etkiler.	Kesinlikle Katılıyorum	22,93
	Katılıyorum	37,61
	Kararsızım	21,1
	Katılmıyorum	14,67
	Kesinlikle Katılmıyorum	3,66
S.H.B.'lerde canlı kabulü, ziyaretçi ve personel için ayrı girişler olmasını tercih ederim.	Kesinlikle Katılıyorum	23,85
	Katılıyorum	39,44
	Kararsızım	22,01
	Katılmıyorum	13,76
	Kesinlikle Katılmıyorum	0,91
S.H.B.'lerde canlıların tel kafeslerde barınmalarını isterim.	Kesinlikle Katılıyorum	8,25
	Katılıyorum	10,09
	Kararsızım	18,34
	Katılmıyorum	34,86
	Kesinlikle Katılmıyorum	28,44
S.H.B.'lerde canlıların şeffaf ve görüşü engellemeyen modüllerin içinde barınmalarını isterim.	Kesinlikle Katılıyorum	27,52
	Katılıyorum	42,2
	Kararsızım	13,76
	Katılmıyorum	12,84
	Kesinlikle Katılmıyorum	3,66
S.H.B.'lerde kafeslerdeki canlıları açıkça ve net görebilmek sahiplenme tercihim olumlu yönde etkiler.	Kesinlikle Katılıyorum	50,45
	Katılıyorum	39,44
	Kararsızım	5,5
	Katılmıyorum	3,66
	Kesinlikle Katılmıyorum	0,91

Önerme	Seçenek	Cevap Oranı
S.H.B.'lerde canlıların bulunduğu mekanların aydınlatılmış olması ve gözü yormaması sahiplenme tercihimin olumlu yönde etkiler.	Kesinlikle Katılıyorum	25,68
	Katılıyorum	53,21
	Kararsızım	14,67
	Katılmıyorum	4,58
	Kesinlikle Katılmıyorum	1,83
S.H.B.'lerin kokusunun kötü ve yoğun olması sahiplenme tercihimin olumsuz yönde etkiler.	Kesinlikle Katılıyorum	44,95
	Katılıyorum	33,02
	Kararsızım	8,25
	Katılmıyorum	11,92
	Kesinlikle Katılmıyorum	1,83
Sahipleneceğim canlıyı seçerken, canlıların türlerine göre ayrılmış olmalarını tercih ederim.	Kesinlikle Katılıyorum	23,85
	Katılıyorum	43,11
	Kararsızım	15,59
	Katılmıyorum	14,67
	Kesinlikle Katılmıyorum	2,75
Sahiplenme sürecinde canlıların türlerinin boyutlarına göre sınıflandırılmış olmalarını tercih ederim.	Kesinlikle Katılıyorum	11,92
	Katılıyorum	36,69
	Kararsızım	23,85
	Katılmıyorum	23,85
	Kesinlikle Katılmıyorum	3,66
Sahipleneceğim canlının bakımlı ve sağlıklı görünmesi sahiplenme tercihimin olumlu yönde etkiler.	Kesinlikle Katılıyorum	38,53
	Katılıyorum	37,61
	Kararsızım	11
	Katılmıyorum	10,09
	Kesinlikle Katılmıyorum	2,75
Sahipsiz bir canlı bulduğumda S.H.B.'ye teslim ederim.	Kesinlikle Katılıyorum	16,66
	Katılıyorum	26,85
	Kararsızım	36,11
	Katılmıyorum	14,81
	Kesinlikle Katılmıyorum	5,55
S.H.B.'lere bağış yaparım.	Kesinlikle Katılıyorum	22,22
	Katılıyorum	53,7
	Kararsızım	14,81
	Katılmıyorum	9,25
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerde bakımevi çalışanlarının birbirleriyle mekan içerisinde rahat iletişim kurmaları sahiplenme tercihimin olumlu yönde etkiler.	Kesinlikle Katılıyorum	18,86
	Katılıyorum	55,66
	Kararsızım	13,2
	Katılmıyorum	10,37
	Kesinlikle Katılmıyorum	1,88
Sahiplenme sürecindeki prosedürlerin uzun zaman alması sahiplenme kararımı olumsuz olarak etkiler.	Kesinlikle Katılıyorum	28,03
	Katılıyorum	45,79
	Kararsızım	13,08
	Katılmıyorum	10,28
	Kesinlikle Katılmıyorum	2,8
Sahiplenme ile ilgili evrak işlerinin özel odalarda yapılmasını tercih ederim.	Kesinlikle Katılıyorum	25,92
	Katılıyorum	45,37
	Kararsızım	17,59
	Katılmıyorum	10,18
	Kesinlikle Katılmıyorum	0,92

Önerme	Seçenek	Cevap Oranı
S.H.B.'lerdekonforlu bekleme salonlarının olmasını tercih ederim.	Kesinlikle Katılıyorum	15,88
	Katılıyorum	29,9
	Kararsızım	25,23
	Katılmıyorum	24,29
	Kesinlikle Katılmıyorum	4,67
S.H.B.'lerin iç mekan tasarımları ilgimi çekmez.	Kesinlikle Katılıyorum	10,28
	Katılıyorum	19,62
	Kararsızım	12,14
	Katılmıyorum	45,79
	Kesinlikle Katılmıyorum	12,14
S.H.B.'lerin iç mekan tasarımlarının sahiplenme kararında hiç bir etkisi yoktur.	Kesinlikle Katılıyorum	12,38
	Katılıyorum	20
	Kararsızım	22,85
	Katılmıyorum	34,28
	Kesinlikle Katılmıyorum	10,47
S.H.B.'lerin halk sağlığını korumaya yönelik hizmet verdiğinin bilincindeyim.	Kesinlikle Katılıyorum	16,98
	Katılıyorum	38,67
	Kararsızım	28,3
	Katılmıyorum	12,26
	Kesinlikle Katılmıyorum	3,77
S.H.B.'ler bağışların yanı sıra veterinerlik ve bakım hizmetlerini vatandaşlara paralı olarak vererek de kendilerine maddi kaynak yaratmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	35,51
	Katılıyorum	40,18
	Kararsızım	13,08
	Katılmıyorum	6,54
	Kesinlikle Katılmıyorum	4,67
S.H.B.'ler ücret karşılığında veterinerlik ve bakım hizmeti verdiğinde evcil hayvanımı oraya götürürüm.	Kesinlikle Katılıyorum	25,92
	Katılıyorum	44,44
	Kararsızım	16,66
	Katılmıyorum	11,11
	Kesinlikle Katılmıyorum	1,85
S.H.B.'lerde bakım ve veterinerlik hizmetlerinin yanı sıra evcil hayvan besinleri ve aksesuarları da satılmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	28,03
	Katılıyorum	50,46
	Kararsızım	11,21
	Katılmıyorum	4,67
	Kesinlikle Katılmıyorum	5,6
Evcil hayvanımı sokağa bırakmak veya kendim sahiplendirmek yerine S.H.B.'lere bırakırım.	Kesinlikle Katılıyorum	16,66
	Katılıyorum	24,07
	Kararsızım	34,25
	Katılmıyorum	14,81
	Kesinlikle Katılmıyorum	10,18
Türkiye çapındaki S.H.B.'lerin amaçlarına uygun olduklarını ve görevlerini yerine getirdiklerini düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	0,92
	Katılıyorum	4,62
	Kararsızım	28,7
	Katılmıyorum	31,48
	Kesinlikle Katılmıyorum	34,25
S.H.B.'leri ziyaret ettiğimde aracımı park edebileceğim bir alanın olması benim için önemlidir.	Kesinlikle Katılıyorum	26,85
	Katılıyorum	50,92
	Kararsızım	13,88
	Katılmıyorum	7,4
	Kesinlikle Katılmıyorum	0,92

Önerme	Seçenek	Cevap Oranı
S.H.B.'lerdeki çevre ve peyzaj düzenlemesinin ilk izlenimim üzerinde olumlu yönde etkisi olabilir.	Kesinlikle Katılıyorum	23,36
	Katılıyorum	58,87
	Kararsızım	6,54
	Katılmıyorum	10,28
	Kesinlikle Katılmıyorum	0,93
S.H.B.'lerde canlılara yönelik psikolojik tedavi hizmetleri de verilmelidir.	Kesinlikle Katılıyorum	61,11
	Katılıyorum	32,4
	Kararsızım	3,7
	Katılmıyorum	1,85
	Kesinlikle Katılmıyorum	0,92
S.H.B.'lerde halka yönelik eğitim seminerleri ve toplantıları yapılmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	50,92
	Katılıyorum	43,51
	Kararsızım	5,55
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerde halka yönelik eğitimler verildiğinde o eğitimlere katılıyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	22,42
	Katılıyorum	48,59
	Kararsızım	23,36
	Katılmıyorum	4,67
	Kesinlikle Katılmıyorum	0,93

EK 2: Veteriner Hekimlere Yönelik Anket Formunda Yer Alan Önermeler ve Cevapları

Önerme	Seçenek	Cevap Oranı
Sahipsiz hayvan bakımevleri tek katlı olmalıdır ve kot farklılıkları minimize edilmelidir.	Kesinlikle Katılıyorum	37.8
	Katılıyorum	47.56
	Kararsızım	7.31
	Katılmıyorum	6.09
	Kesinlikle Katılmıyorum	1.21
S.H.B.'lerde peyzaj düzenlemesi gölge sağlayabilecek bitkilerle desteklenmelidir.	Kesinlikle Katılıyorum	62.19
	Katılıyorum	31.7
	Kararsızım	2.43
	Katılmıyorum	2.43
	Kesinlikle Katılmıyorum	1.21
S.H.B.'lerin peyzaj düzenlemesinde dikenli ve zehirli bitkiler kullanılmamalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	80.48
	Katılıyorum	10.97
	Kararsızım	0
	Katılmıyorum	3.65
	Kesinlikle Katılmıyorum	4.87
S.H.B.'lerde toprak alan geniş ve dolaşıma imkan veren açıklıkta olmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	76.82
	Katılıyorum	17.07
	Kararsızım	2.43
	Katılmıyorum	1.21
	Kesinlikle Katılmıyorum	2.43
S.H.B.'lerin açık alanların serbest bölgeleri canlıların sosyallik durumlarına göre bölümlenmelidir.	Kesinlikle Katılıyorum	57.31
	Katılıyorum	35.36
	Kararsızım	3.65
	Katılmıyorum	1.21
	Kesinlikle Katılmıyorum	2.43
S.H.B.'lerin açık alanları düz, dolayısı ile kademesiz olmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	19.75
	Katılıyorum	29.62
	Kararsızım	19.75
	Katılmıyorum	27.16
	Kesinlikle Katılmıyorum	3.7
S.H.B.'lerde canlılara ücretsiz bakım hizmeti verilmelidir.	Kesinlikle Katılıyorum	48.78
	Katılıyorum	19.51
	Kararsızım	15.85
	Katılmıyorum	12.19
	Kesinlikle Katılmıyorum	3.65
S.H.B.'lerde ötanazi hizmeti verilmelidir.	Kesinlikle Katılıyorum	13.41
	Katılıyorum	25.6
	Kararsızım	24.39
	Katılmıyorum	18.29
	Kesinlikle Katılmıyorum	18.29
S.H.B.'lerde rehabilitasyon hizmeti verilmelidir.	Kesinlikle Katılıyorum	58.53
	Katılıyorum	35.36
	Kararsızım	4.87
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	1.21
S.H.B.'lerde medikal tedavi hizmeti verilmelidir.	Kesinlikle Katılıyorum	58.53
	Katılıyorum	24.39
	Kararsızım	6.09
	Katılmıyorum	6.09
	Kesinlikle Katılmıyorum	4.87

Önerme	Seçenek	Cevap Oranı
S.H.B.'lerde tıbbi görüntüleme hizmetleri verilmelidir.	Kesinlikle Katılıyorum	51.21
	Katılıyorum	29.26
	Kararsızım	9.75
	Katılmıyorum	7.31
	Kesinlikle Katılmıyorum	2.43
S.H.B.'lerde medikal operasyonlara imkan veren mekanlar olmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	67.07
	Katılıyorum	20.73
	Kararsızım	4.87
	Katılmıyorum	2.43
	Kesinlikle Katılmıyorum	4.87
S.H.B.'lerde canlılar sahiplendirilmelidir.	Kesinlikle Katılıyorum	86.58
	Katılıyorum	9.75
	Kararsızım	2.43
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	1.21
S.H.B.'ler "halk sağlığını" korumada etkin rol oynamaktadır.	Kesinlikle Katılıyorum	67.9
	Katılıyorum	24.69
	Kararsızım	4.93
	Katılmıyorum	1.23
	Kesinlikle Katılmıyorum	1.23
S.H.B.'lerde hastalıkların yayılmasını engellemek amacı ile karantina alanları olmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	84.14
	Katılıyorum	12.19
	Kararsızım	2.43
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	1.21
S.H.B.'lerde hijyen ve temizlik sıklığı en önemli öğedir.	Kesinlikle Katılıyorum	79.26
	Katılıyorum	19.51
	Kararsızım	0
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	1.21
S.H.B.'lerde kullanılan malzemeler kolay temizlenebilir ve anti-bakteriyel olmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	87.8
	Katılıyorum	10.97
	Kararsızım	0
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	1.21
S.H.B.'lerin tasarımında renklerin bir önemi yoktur.	Kesinlikle Katılıyorum	6.09
	Katılıyorum	10.97
	Kararsızım	17.07
	Katılmıyorum	51.21
	Kesinlikle Katılmıyorum	14.63
S.H.B.'lerde hem yapay hem de doğal aydınlatma olmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	41.46
	Katılıyorum	47.56
	Kararsızım	4.87
	Katılmıyorum	6.09
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerde bulunan yapay aydınlatma, kafes odalarında canlıları rahatsız etmeyecek şekilde koridorlarda konumlandırılmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	36.58
	Katılıyorum	50
	Kararsızım	9.75
	Katılmıyorum	1.21
	Kesinlikle Katılmıyorum	2.43

Önerme	Seçenek	Cevap Oranı
S.H.B.'lerde konforlu bekleme salonları olmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	18.29
	Katılıyorum	48.78
	Kararsızım	21.95
	Katılmıyorum	10.97
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerin iç mekan tasarımları hizmeti etkilemez.	Kesinlikle Katılıyorum	4.87
	Katılıyorum	13.41
	Kararsızım	9.75
	Katılmıyorum	54.87
	Kesinlikle Katılmıyorum	17.07
S.H.B.'lerde halk eğitimleri için özel alanlar ayrılmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	42.68
	Katılıyorum	43.9
	Kararsızım	12.19
	Katılmıyorum	1.21
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerin tasarım süreçlerinde veteriner hekimlerden ve tecrübeli bireylerden de fikir alınmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	80.24
	Katılıyorum	19.75
	Kararsızım	0
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerde hamile ve doğum yapmış canlılar için ayrılmış özel alanlar tasarlanmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	86.58
	Katılıyorum	13.41
	Kararsızım	0
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
Çalıştığım mekanın iç mekanının düşünülerek tasarlanması ve verilen hizmetlere uygun olması çalışma performansımı olumlu yönde etkiler.	Kesinlikle Katılıyorum	57.31
	Katılıyorum	40.24
	Kararsızım	1.21
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	1.21
S.H.B.'ler 2 veya üzeri katlı yapılardan oluşmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	2.43
	Katılıyorum	10.97
	Kararsızım	24.39
	Katılmıyorum	42.68
	Kesinlikle Katılmıyorum	19.51
S.H.B.'lerin planlaması kurum içi iletişime imkan verecek şekilde yapılmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	40.24
	Katılıyorum	58.53
	Kararsızım	1.21
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerde giriş ve çıkış alanları personel, ziyaretçi ve mal kabul olmak üzere üçe ayrılmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	32.92
	Katılıyorum	46.34
	Kararsızım	3.41
	Katılmıyorum	4.87
	Kesinlikle Katılmıyorum	2.43
S.H.B.'lerde nöbetçi personel için uyku ve dinlenme alanları olmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	52.43
	Katılıyorum	46.34
	Kararsızım	0
	Katılmıyorum	1.21
	Kesinlikle Katılmıyorum	0

Önerme	Seçenek	Cevap Oranı
Türkiye çapındaki sahipsiz hayvan bakımevlerinin amaçlarına uygun olduklarını ve görevlerini yerine getirdiklerini düşünüyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	0
	Katılıyorum	7.31
	Kararsızım	20.73
	Katılmıyorum	39.02
	Kesinlikle Katılmıyorum	32.92
S.H.B.'lerde personel için ayrılmış soyunma-giyinme odaları olmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	63.41
	Katılıyorum	36.58
	Kararsızım	0
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerde personel için mutfak ve/veya yemekhane olmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	54.87
	Katılıyorum	40.24
	Kararsızım	2.43
	Katılmıyorum	2.43
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerde canlılar için yemek hazırlama alanları ayrı olmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	64.63
	Katılıyorum	32.92
	Kararsızım	0
	Katılmıyorum	2.43
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerde ücretli hizmetler de verilerek bütçeye katkı sağlanmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	28.04
	Katılıyorum	30.48
	Kararsızım	13.41
	Katılmıyorum	9.75
	Kesinlikle Katılmıyorum	18.29
S.H.B.'lerde mama ve aksesuar satımı, kuaför hizmetleri gibi hizmetler de ücretli olarak verilerek bütçeye katkı sağlanmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	15.85
	Katılıyorum	28.04
	Kararsızım	17.07
	Katılmıyorum	9.75
	Kesinlikle Katılmıyorum	29.26
S.H.B.'lerde havalandırma, ısıtma ve soğutma sistemleri önemli ve gereklidir.	Kesinlikle Katılıyorum	74.39
	Katılıyorum	23.17
	Kararsızım	1.21
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	1.21
S.H.B.'lerin sayısı günümüz Türkiye'sinde yeterlidir.	Kesinlikle Katılıyorum	2.43
	Katılıyorum	0
	Kararsızım	10.97
	Katılmıyorum	31.7
	Kesinlikle Katılmıyorum	57.87
S.H.B.'ler günümüz Türkiye'sinde iyi ve kaliteli hizmet vermektedir.	Kesinlikle Katılıyorum	0
	Katılıyorum	1.21
	Kararsızım	13.41
	Katılmıyorum	39.02
	Kesinlikle Katılmıyorum	46.34
Türkiye'de S.H.B.'ler iyi konumlandırılmaktadır	Kesinlikle Katılıyorum	3.65
	Katılıyorum	6.09
	Kararsızım	30.48
	Katılmıyorum	29.26
	Kesinlikle Katılmıyorum	30.48

Önerme	Seçenek	Cevap Oranı
Türkiye'de S.H.B.'ler hayvanlara yönelik rehabilitasyon hizmetleri vermektedir.	Kesinlikle Katılıyorum	3.7
	Katılıyorum	19.75
	Kararsızım	25.92
	Katılmıyorum	35.8
	Kesinlikle Katılmıyorum	14.81
S.H.B.'lerde mevcut canlı sayısı personele göre ve tesis kapasitesine göre ayarlanmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	54.32
	Katılıyorum	37.03
	Kararsızım	4.93
	Katılmıyorum	3.7
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerde canlılar türlerine göre ayrılmalı ve konumlandırılmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	67.9
	Katılıyorum	32.09
	Kararsızım	0
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerde canlıların barındığı alanlarda doğal ışık kullanımı önemlidir.	Kesinlikle Katılıyorum	59.25
	Katılıyorum	39.5
	Kararsızım	1.23
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerde ses izolasyonu yapılmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	44.44
	Katılıyorum	44.44
	Kararsızım	9.87
	Katılmıyorum	1.23
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerde ıslak mekanların alt yapıları düşünülerek kokuyu engelleyici şekilde tasarlanmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	69.51
	Katılıyorum	30.48
	Kararsızım	0
	Katılmıyorum	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerde araçlı çalışanlar ve ziyaretçiler için araba park yerleri olmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	36.58
	Katılıyorum	59.75
	Kararsızım	2.43
	Katılmıyorum	1.21
	Kesinlikle Katılmıyorum	0
S.H.B.'lerde canlıların açık alanları dışında sigara için açık alanlar bulunmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	30.48
	Katılıyorum	42.68
	Kararsızım	12.19
	Katılmıyorum	7.31
	Kesinlikle Katılmıyorum	7.31